

T.C.
HASAN KALYONCU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK TEZLİ
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE SOSYAL ONAY İHTİYACI: YETİŞTİRİLME
TUTUMLARINA YÖNELİK ALGI VE BENLİK KURGUSUNUN ROLÜ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN
İDİL ŞAVUR

GAZİANTEP-2020

T.C.
HASAN KALYONCU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK TEZLİ
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE SOSYAL ONAY İHTİYACI: YETİŞTİRİLME
TUTUMLARINA YÖNELİK ALGI VE BENLİK KURGUSUNUN ROLÜ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN
İDİL ŞAVUR

TEZ DANIŞMANI
DOÇ. DR. RAMİN ALİYEV

GAZİANTEP-2020

KABUL VE ONAY

Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı **Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık** Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi **İdil şAVUR** tarafından hazırlanan “ **Üniversite Öğrencilerinde Sosyal Onay İhtiyacı: Yetiştirilme Tutumlarına Yönelik Algı ve Benlik Kurgusunun Rolü** ” başlıklı tez, **28/08/2020** tarihinde dijital ortamda yapılan savunma sınavı sonucu **başarılı** bulunarak jürimiz tarafından **Yüksek Lisans Tezi** olarak kabul edilmiştir.

Görevi

Unvanı, Adı ve Soyadı

Kurumu/Üniversitesi

Jüri Üyesi

Doç. Dr. Ramin ALİYEV

Tez Danışmanı

Hasan Kalyoncu Üniversitesi

Jüri Başkanı

Dr.Öğr.Üyesi İsmail Hakkı

TOMAR

Hasan Kalyoncu Üniversitesi

Jüri Üyesi

Dr.Öğr.Üyesi Burcu

KARAşAR

Amasya Üniversitesi

Bu tez Enstitü Yönetim Kurulunca belirlenen yukarıdaki jüri üyeleri tarafından uygun görülmüş ve Enstitü Yönetim Kurulu kararı ile onaylanmıştır.

Doç.Dr.Yakup DURMAZ

Enstitü Müdürü

TEZ ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “ Üniversite Öğrencilerinde Sosyal Onay İhtiyacı: Yetiştirilme Tutumlarına Yönelik Algı ve Benlik Kurgusunun Rolü” başlıklı çalışmanın tarafımda, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu ve bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve onurumla doğrularım. .../.../2020

İdil ŞAVUR

ÖNSÖZ

Öncelikle kendisini tanımaktan ve öğrencisi olmaktan gurur duyduğum, çıktığım yolda bana her zaman destek olan ve ilgisini hiçbir zaman esirgemeyen, bu çalışmayı ortaya koymamızdaki emeği büyük olan sevgili tez danışmanım Doç. Dr. Ramin Aliyev'e çok teşekkür ederim. Araştırmamıza katkılarından ve değerli önerilerinden dolayı Dr. Öğr. Üyesi İsmail Hakkı Tomar'a, Dr. Öğr. Üyesi Burcu Karaşar'a teşekkür ederim. Bu süreç boyunca bana destek olan Arş. Gör. Özgür Osman Demir'e teşekkür ederim.

Bana her zaman destek olan ve yardımlarını esirgemeyen sevgili dostum Muhammet Yıldız'a, Sefa Mutlu'ya teşekkür ederim. Zorlu süreçlerde bana güç veren, üniversite hayatımın en güzel katkısı olan sevgili Deniz Çelik'e çok teşekkür ederim.

Beni bugünlere getiren, her zaman arkamda olan, hayatıma değer katan, evlatları olmaktan gurur duyduğum canımdan öte annem Derya Şavur'a ve babam Reşit Şavur'a çok teşekkür ederim. Aynı sıraları paylaştığım, bu süreçte benimle tüm zorlukları çeken, hiçbir yardımı esirgemeyen biricik abim Deniz Can Şavur'a çok teşekkür ederim.

Bu çalışmayı Annem ve Babama ithaf ediyorum...

ÖZET

Bu araştırmanın amacı üniversite öğrencilerinde sosyal onay ihtiyacının yordanmasında benlik kurgusu ve yetiştirilme tutumuna yönelik algıların rolünün incelenmesidir. Çalışma grubu 276 kız ve 141 erkek olmak üzere toplamda 417 üniversite öğrencisinden oluşmaktadır. İlişkisel tarama modelinde tasarlanan bu çalışmada, veri toplama aracı olarak “Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği”, “Altılı Benlik Kurgusu Ölçeği” ve “Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırma kapsamında sosyal onay ihtiyacının cinsiyete, aile ile birlikte yaşama, okul dışı bir işte çalışma ve sanat/spor faaliyetiyle uğraşma durumlarına göre karşılaştırılması için İlişkisiz Örneklem t Testi, sosyal onay ihtiyacını yordayan değişkenlerin belirlenmesinde ise Hiyerarşik Regresyon analizi uygulanmıştır. Analiz sonuçlarına göre, sosyal onay ihtiyacı cinsiyet, aile ile yaşama/yaşamama, okul dışı bir işte çalışma/çalışmama durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Bununla birlikte sosyal onay ihtiyacının sanat/spor faaliyetiyle uğraşma/uğraşmama durumlarına göre anlamlı bir farklılık gösterdiği; sanat/spor faaliyetiyle uğraşmayanların, sanat/spor faaliyetiyle uğraşanlara göre sosyal onay ihtiyaçlarının daha yüksek olduğu görülmüştür. Ayrıca benlik kurgusunun tüm alt boyutlarının (ilişkisel dikey, ilişkisel yatay, toplulukçu yatay, toplulukçu dikey, insancıl, kişisel) ve çocuk yetiştirme tutumunun alt boyutlarından anne sıkı denetim/kontrol ve baba sıkı denetim/kontrol boyutlarının birlikte sosyal onay ihtiyacının anlamlı yordayıcıları olduğu görülmüştür. Öte yandan, çocuk yetiştirme tutumunun alt boyutlarından anne kabul/ilgi/sevgi ve baba kabul/ilgi/sevgi alt boyutları sosyal onay ihtiyacını anlamlı şekilde yordamamıştır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Onay İhtiyacı, Benlik Kurgusu, Çocuk Yetiştirme Tutumu

ABSTRACT

The aim of this study was to examine the predictive role of self-construal and perception towards parenting styles in the need for social approval among university students. The participants consisted of a total of 417 university students, 276 female and 141 male. In this correlational study, “Need for Social Approval Scale”, “Six Part Self-Compassion Scale” and the “Parenting Styles Questionnaire” were used as data collection instruments. In data analysis, Independent Sample t Test was utilized to compare the need for social approval according to gender, family cohabitation, working in an out-of-school job and engaging in art/sports activities, and Hierarchical Regression” analysis was applied to examine the predictive variables of social approval. According to the results of the analyses, the need for social approval did not differ significantly according to gender, living with family or not, working/not working in an out-of-school job. However, the need for social approval differed significantly for students who engaged in art/sports activity; those who did not engage in art/sports activity had higher social approval needs than those who engaged in art/sports activity. In addition, as a result of the predictors of the need for social approval, all the sub-dimensions of the self-construal (relational-vertical, relational-horizontal, collective-horizontal, collective-vertical, humanity, personal self) and the sub-dimensions of perception towards parenting styles (maternal strict supervision/control and paternal strict supervision/control dimensions) were observed to be significant predictors of the need for social approval. On the other hand, maternal acceptance/involvement and paternal acceptance/involvement sub-dimensions of perception towards parenting styles were not significant predictors of the need for social approval.

Keywords: Need for Social Approval, Self-Construal, Perception Towards Parenting Styles

İÇİNDEKİLER

Sayfa No.

ÖNSÖZ.....	i
ÖZET.....	ii
ABSTRACT.....	iii
İÇİNDEKİLER.....	iv
TABLolar LİSTESİ.....	vii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	vii
KISALTMALAR.....	ix
BİRİNCİ BÖLÜM	1
GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu.....	1
1.2. Araştırmanın Amacı.....	5
1.3. Araştırmanın Önemi.....	5
1.4. Araştırmanın Varsayımları.....	6
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	6
1.6. Tanımlar.....	7
İKİNCİ BÖLÜM	8
KAVRAMSAL ÇERÇEVE	8
2.1. Sosyal Onay İhtiyacı.....	8
2.2. İhtiyaç Kuramları ve Sosyal Onay İhtiyacı.....	11
2.2.1. Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi Kuramı.....	12
2.2.2. Murray ve İhtiyaçlar Kuramı.....	13
2.2.3. McClelland'ın Başarı Gereksinimi Kuramı.....	14
2.3. Sosyal Onay İhtiyacı İle İlgili Diğer Yaklaşımlar.....	15
2.3.1. Kohlberg'in Ahlak Gelişim Kuramı ve Sosyal Onay İhtiyacı.....	16

2.3.2. Erken Dönem Uyumsuz Şemalar ve Sosyal Onay İhtiyacı.....	17
2.3.3. Ellis'in Akılcı Olmayan İnançlar Yaklaşımı ve Sosyal Onay İhtiyacı.....	19
2.3.4. Sosyal Etki-Uyma ve Sosyal Onay İhtiyacı	20
2.4. Sosyal Onay İhtiyacı ile İlgili Araştırmalar	21
2.4.1. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar	21
2.4.2. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar.....	26
2.4.2.1. Sosyal Onay İhtiyacının Dolaylı Olarak Ele Alındığı Araştırmalar	26
2.4.2.2 Sosyal Onay İhtiyacının Doğrudan Ele Alındığı Araştırmalar	28
2.5. Benlik Kurgusu	32
2.5.1. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar	37
2.5.2. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar.....	38
2.6. Çocukların Yetiştirilme Tutumlarına İlişkin Algıları.....	39
2.6.1. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar	44
2.6.2. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar.....	46
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	48
YÖNTEM	48
3.1. Araştırma Modeli	48
3.2. Çalışma Grubu.....	48
3.3. Veri Toplama Araçları	49
3.3.1. Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği.....	50
3.3.2. Altılı Benlik Kurgusu Ölçeği	50
3.3.3.Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği	51
3.4. Verilerin Analizi.....	51
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	52
BULGULAR VE YORUM	52
4.1. Sosyal Onay İhtiyacı ve Cinsiyete İlişkin Bulgular	53

4.2.Sosyal Onay İhtiyacı ve Aile ile Yaşama/Yaşamamaya İlişkin Bulgular	54
4.3. Sosyal Onay İhtiyacı ve Okul Dışı Bir İşte Çalışma/Çalışmamaya İlişkin Bulgular.....	54
4.4. Sosyal Onay İhtiyacı ve Sanat/Spor Faaliyetiyle Uğraşma/Uğraşmamaya İlişkin Bulgular	55
4.5.Sosyal Onay İhtiyacına İlişkin Bulgular	56
BEŞİNCİ BÖLÜM	61
SONUÇ VE ÖNERİLER	61
5.1. Sonuç.....	61
5.1.1. Sosyal Onay İhtiyacı ile Cinsiyete İlişkin Bulgularına Yönelik Yorumlar.....	61
5.1.2. Sosyal Onay İhtiyacı ile Aile ile Yaşama/Yaşamamaya İlişkin Bulgulara Yönelik Yorumlar	62
5.1.3.Sosyal Onay İhtiyacı ve Okul Dışı Bir İşte Çalışma/Çalışmamaya İlişkin Bulgulara Yönelik Yorumlar	63
5.1.4.Sosyal Onay İhtiyacı ve Sanat/Spor Faaliyetiyle Uğraşma/Uğraşmamaya İlişkin Bulgulara Yönelik Yorumlar.....	65
5.1.5.Sosyal Onay İhtiyacına İlişkin Bulgulara Yönelik Yorumlar	66
5.2.Öneriler.....	68
5.2.1.Araştırmaya Yönelik Öneriler	68
5.2.2.Uygulamaya Yönelik Öneriler	69
KAYNAKÇA	69
EKLER	89
Ek-1: Kişisel Bilgi Formu.....	89
Ek-2: Altılı Benlik Kurgusu Ölçeği.....	90
Ek-3: Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği.....	91

TABLÖLAR LİSTESİ

Sayfa No.

Tablo 1. Araştırma Grubundaki Öğrencilerin Cinsiyet, Sınıf ve Yaşa Göre Dağılımı	49
Tablo 2. Sosyal Onay İhtiyacı Puanlarının Cinsiyet, Aile İle Yaşama/Yaşamama, Okul Dışı Bir İşte Çalışma/Çalışmama ve Sanat/Spor Faaliyetleriyle Uğraşma/Uğraşmama Durumlarına Göre Normallik Testi Sonuçları	52
Tablo 3. Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği Puanlarının Cinsiyete Göre t-Testi Sonuçları.....	53
Tablo 4. Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği Puanlarının Aile ile Yaşama/Yaşamama Durumlarına Göre t-Testi Sonuçları	54
Tablo 5. Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği Puanlarının Okul Dışı Bir İşte Çalışma/Çalışmama Durumlarına Göre t-Testi Sonuçları.....	54
Tablo 6. Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği Puanlarının Sanat/Spor Faaliyetiyle Uğraşma/Uğraşmama Durumlarına Göre t-Testi Sonuçları	55
Tablo 7. Sosyal Onay İhtiyacı İle Benlik Kurgusu Arasındaki Korelasyonlar	56
Tablo 8. Sosyal Onay İhtiyacı İle Çocuk Yetiştirme Tutumu Arasındaki Korelasyonlar	56
Tablo 9. Çoklu Bağlantı Sorununa Yönelik İnceleme Sonuçları	57
Tablo 10. Sosyal Onay İhtiyacının Yordanmasına Yönelik Hiyerarşik Regresyon Analizi Sonuçları.....	59

ŞEKİLLER LİSTESİ

	Sayfa No.
Şekil 1. Kültürün benlik kurgusu ve duygu, düşünce, güdü etkileşimini gösteren model.....	33
Şekil 2. Karşılıklı bağımlı ve bağımsız benlik sistemleri modeli	34
Şekil 3. Baumrind (1971) Ebeveyn yetiştirme stiline ilişkin sınıflandırması	41
Şekil 4. Çocuk yetiştirme stillerine yönelik sınıflandırma.....	42
Şekil 5. Bağımlı Değişkene Yönelik Doğrusallık Dağılımı P- P Grafiği	58
Şekil 6. Bağımlı Değişkene Yönelik Histogram Grafiği	59

KISALTMALAR

- SOiÖ** : Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği
ABKÖ : Altılı Benlik Kurgusu Ölçeği
ÇYTÖ : Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

1.1. Problem Durumu

Doğası gereği çevresiyle iç içe bir yaşam süren insan; kendini tek başına bir çerçevede değil, ait olduğu toplumla birlikte oluşturmuş olduğu çerçevelere göre algılarını şekillendirmektedir. Bir topluma ait olmak, bulunduğu yerde varlığını sürdürebilmek adına belli başlı davranışlar sergilemektedir. Çocukluktan yetişkinliğine kadar göstermiş olduğu davranışlarda zaman zaman toplumun onayını almak adına düzenlemeler yapmaktadır. Bakıldığı zaman çocuklukta bir davranışta bulunurken ebeveynleri gözlemlemek, onların tepkilerinden yola çıkarak bu davranışı sürdürmek ya da sürdürmemek; yetişkinlikte toplumun kabulleneceği davranışlarda bulunmak, etrafındakileri referans alarak davranışları düzenlemek, insanların bulunmuş olduğu çevrede kendine yer edinmesine yöneliktir.

Alanyazında insanların davranışlarının oluşumunda kendileri ile bulunmuş oldukları çevrenin de etkisi olduğu belirtilmekle birlikte; her bireyin farklı yaşantısı, farklı arayışları, farklı beklentileri bulunmaktadır. Tüm bunlar kişileri ve çevrelerini etkilemektedir. Bronfenbrenner'in (1979) ekolojik sistem kuramına göre kişileri etkileyen faktörler aile, arkadaş grupları, okul çevresi, kültürel yapılar olarak belirtilmiş olup, bu faktörler ile bireyin etkileşim içerisinde girerek hem etkilendiği hem de etkilediği belirtilmektedir (Espelage ve Swearer, 2003). Dolayısıyla çevre ve kişi etkileşimi sonucunda davranışlar şekillenmektedir. Bu noktada devreye giren ve davranışlara yön vererek şekillendiren kavramlardan biri sosyal onay ihtiyacıdır.

Sosyal onay ihtiyacına yönelik yapılan tanımlamalar incelendiğinde; Fehr ve Falk (2002) başkalarının hayranlığını kazanma ve bunun sonucunda mutluluk duyma, Chiba, Iketani, Han ve Ono (2009) ise kişinin kabul görmesi adına eğilimler göstermesi şeklinde tanımlamışlardır. Crowne ve Marlowe (1964, s.27) sosyal onay ihtiyacına yönelik şunları söylemektedirler: "Her insanın başkaları tarafından iyi düşünülme gereksinimleri birbirinden farklılık göstermektedir ve bu yöndeki ihtiyacı yüksek olanlar kültürel olarak onaylanmış

davranışlarda bulunarak (veya onaylanmamış davranışlardan kaçınarak) bu ihtiyaçlarını gidermeye çalışmaktadırlar” (Dickenberger ve Grabitz-Gniech,1972, s.180). Twenge ve Im (2007) toplumda kabul edilebilir olmak adına duyulan endişe ile birlikte başkalarının görüşlerine önem vermeyi sosyal onay ihtiyacı olarak tanımlamaktadırlar.

Sosyal onay ihtiyacı ve onaylanmama durumundan kaçınma ihtiyacı, aynı fikrin birbiriyle yakından ilişkili özellikleridir. Bütün insanlarda var olan evrensel ihtiyaçlar olarak görülürler ve insan etkileşiminin tüm alanlarını etkilemektedirler (Barreto ve Ellemers, 2000; Eberhard, Matthes ve Ulrich, 2015; Leary, 1996).

Yapılan tanımlamalar incelediğinde toplumsallaşmış bir varlık olarak ele alınan bireylerin kabul görmek adına gerek iletişimlerinde gerek ise etkileşimlerinde sosyal onay ihtiyacına yönelik eğilimler sergileyebilecekleri düşünülmektedir. Bakıldığında sosyal onay ihtiyacı ilk olarak alt boyutlarda yer alarak kimi çalışmada sosyal beğenirlik ile ele alındığı (Crowne ve Marlowe, 1960), kimi çalışmada akılcı olmayan inançlara yönelik bir bileşen olarak ele alındığı (Jones,1969), kimi çalışmada ise bir motivasyon kaynağı olarak ele alındığı (Conn, 1964; Nowicki, 1971; Petzel, 1972) görülmüştür. Yurtdışında yapılan çalışmalar incelendiğinde sosyal onay ihtiyacının saldırganlık eğilimi (Hetherington ve Wray, 1964; Fishman, 1965),cinsiyet (Moran,1967; MacDonald,1971; Endler, Minden ve North,1973),doğum sırası (Moran, 1967; MacDonald, 1971; Vicente,Yolanda Moriera, Moran, Comfort ve Finley,1983), popülerite (Tulkin, Muller ve Conn, 1969) ve kişilik özellikleri ile (Twenge ve Campbell, 2008; Sosik ve Dinger, 2007; Savci, Turan, Griffiths ve Ercengiz,2019) çalışıldığı görülmüştür. Yurtiçi çalışmalar incelendiğinde sosyal onay ihtiyacının ilk olarak dolaylı bir şekilde ele alınmış olduğu ve kişilerarası duyarlılığın alt boyutlarında(Erözkan,2004; Erözkan, 2005), fonksiyonel olmayan tutumların alt boyutlarında (Hamarta ve Demirbaş,2009) ve uyumsuz şemalarda yer aldığı (Çolakoğlu,2012) görülmüştür. Sosyal onay ihtiyacının doğrudan ele alındığı çalışmalarda ise sosyal onay ihtiyacı ile mükemmeliyetçilik, sosyal kaygı, benlik kurgusu ve mutluluk (Karaşar, 2014), psikotik belirtiler (Karaşar ve Öğülmüş,2016), benliğin farklılaşması (Değirmenci, 2019), gönül ilişkilerinde şiddete yönelik tutum, toplumsal cinsiyet rolleri, bağlanma boyutları, benlik saygısı (Turan, 2018), ebeveyne bağlanma ve kişilerarası yeterlilik (Baytemir, Karaşar ve Öğülmüş, 2017) gibi değişkenlerde ele alındığı görülmektedir. Bunlara ek olarak cinsiyet değişkeni ile sınıf düzeyinin (Çalışkur,2013; Erözkan, 2004; Erözkan, 2005; Karaşar ve Öğülmüş, 2016; Yalçınkaya, Taner ve Demirci,2019) ve Y-Z kuşağı değişkeninin (Özden, 2019) sosyal onay ihtiyacına yönelik yapılan çalışmalarda yer aldığı görülmüştür. Bu araştırmalar sosyal onay ihtiyacına etki edebilecek pek çok değişken olduğunu göstermektedir.

Her insanın kendini tanımlamaları, kendine yönelik ifadeleri vardır. Bu tanımlar, ifadeler kimi zaman dar bir kapsam içerisindeyken iken kimi zaman ise çevreye yönelik onaylanma arayışı nedeniyle renklenmektedir (O'Dwyer, 2013). Söz konusu çevre olduğu zaman kültürün çevreyi şekillendirip, kendinden bir şeyler katarak ortak bir paydaş oluşturduğu düşünülmektedir. Bu durum sonucunda ortak inanışlar, tutumlar, davranışlar ortaya çıkmaktadır. Kağıtçıbaşı ve Cemalcılar'a (2014) göre başkalarıyla olan ilişkilerde, bulunulan sosyal çevrenin beklentileri davranışlara, tutumlara yansımakta ve bunların toplum tarafından etkilenebileceği belirtilmektedir. Strickland ve Crowne (1962) onay arama durumlarının kültürel normlar ve yapılardan etkilendiğini belirtmişlerdir. Ellis (1993) kişilerin ailesinin ve içinde bulunduğu kültürel yapının isteklerine uygun olarak bir takım tercihler belirlediğini ancak bu durum karşısında herhangi bir başarısızlık gibi durumla karşılaşıldığında veya onaylanmadıklarında engellenmişlik, hayal kırıklığı içerisine girdiklerini belirtmektedir (Yurtal, 1999). Bu açıklamalardan yola çıkarak sosyal onay ihtiyacının da toplumun norm ve referanslarına uygun olarak davranışları şekillendirdiği düşünüldüğünde kültürün, sosyal onay ihtiyacı üzerinde önemli bir faktör olabileceği görülmektedir. Markus ve Kitayama (1991) Batı kültürünün özerklik, Doğu kültürünün ise toplulukçu bir eğilime sahip olabileceğini belirtmişlerdir. Türk toplumuna bakıldığında ise toplulukçu eğilimler ile birlikte (Hofstede, 2001), değişen koşullar karşısında toplulukçu yapıların öneminin azalabileceği belirtilmektedir (Gümüş, 2009). Söz konusu kültür ve toplum olduğu zaman sosyal onay ihtiyacında benlik kurgusunun önemli bir rol oynayacağı; bu kapsamda toplumun izlerini yansıtarak bu ihtiyacı biçimlendirebileceği düşünülmektedir.

Benlik kurgusu kişilerin aslında kendilerini ve çevrelerini nasıl gördüklerini içermekle birlikte kişinin kim olduğunu yansıtarak kendisine ve çevresine yönelik tanımlarını barındırmaktadır. Markus ve Kitayama (1991) benlik kurgusunun kültürler arası farklılaştığını; genel olarak bireylerde kültürel yapının etkileriyle duygu, biliş, motivasyon oluşturduğunu belirtmektedirler. Sosyal onay ihtiyacının doğrudan ele alındığı ve benlik kurgusu ile birlikte yurtiçinde yapılan çalışmalara bakıldığında Alagöz (2019) ve Karaşar (2014)'ün çalışmaları göze çarpmaktadır. Alagöz (2019) yapmış olduğu çalışmada sosyal onay ihtiyacının alt boyutlarından başkalarının yargılarına duyarlılık boyutunun özerk ve ilişkisel benliği yordadığına yönelik bulgulara yer vermiştir. Karaşar (2014) ise toplulukçu benlik kurgusunun sosyal onay ihtiyacını yordadığına yönelik bulgular elde etmiştir. Kapsamda yurt dışında yapılan çalışmalarda ise Ingman (1999) Çinli olan öğrencilerin Amerikalı olan öğrencilere göre daha yüksek düzeyde sosyal onay ihtiyacı ve karşılıklı benlik kurgusuna sahip olduklarını belirtmiştir. İçerisinde kültürel dokunuşları barındıran ve sosyal onay ihtiyacı ile ilişkili

olabileceği düşünölen bir başka kavram da çocuk yetiştirme tutumlarıdır. Darling ve Steinberg (1993) çocuk yetiştirme tutumunu, anne-baba-çocuk üçlüsünün sözlü ya da sözsüz etkileşimleri, bu etkileşimin bir ürünü olarak tanımlamaktadırlar. Bireyler ve bu doğrultuda oluşan karşılıklı etkileşimler sonucunda, her ailenin farklı yapısı, farklı değerleri olmasından kaynaklı çocuk yetiştirme tutumlarında da farklılıklar oluşmaktadır (Kağıtçıbaşı, 2017). Bu farklılıkların sosyal onay ihtiyacı üzerinde de değişiklik oluşturabileceği düşünölmektedir. şahan Yılmaz ve Duy'a (2013) göre aileleri tarafından sürekli öğütler verilen, bir takım durumlarda düzeltilen veya engellenen bireylerin genelinde onaylanmama, başarısız olma korkusu yaşanmaktadır. Sosyal onay ihtiyacı ile çocuk yetiştirme tutumunu doğrudan ya da dolaylı olarak ele alan araştırmalara bakıldığında Ergöl(2019) çocukluk dönemi örselenme yaşantıları ile sosyal onay ihtiyacı arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğunu; Baytemir, Karaşar ve Öğölmüş (2017) ise anne babaya bağlanma ile sosyal onay ihtiyacının kişilerarası yeterliliği yordadığını belirtmişlerdir.

Bakıldığı zaman sosyal onay ihtiyacının Batı kültüründe daha çok nevrotik bir ihtiyaç (Horney, 2014; Jones, 1969; Young, Klosko ve Weishaar, 2003) olarak ele alındığı görölmüştür. Horney (2014) bireylerin yabancılaşmamak, benimsemek ve kabul görmek adına kendi çaresizliklerini kabul ederek insanlara yöneldiklerini ve onların sevgilerini kazanmak adına onay görebileceği davranışlar sergileyebileceklerini, belirtmektedir. Bu durumu yoğun hissetmenin ise nevrotik bir eğilim olabileceğini eklemektedir. Jones (1969) ise onay ihtiyacını akılcı olmayan inançların bileşeni olarak ele almıştır. Ancak Türkiye'de bu durumun geçerli olmadığı ve bireylerin sosyal onay ihtiyacı hissetmesinin üzerinde kültürün, yaşanılan toplumun ve benimsenen düşüncelerin dolayısıyla da benlik kurgusu ve çocuk yetiştirme tutumunun etkili olabileceği düşünölmektedir. Twenge ve Im (2007) zaman içerisinde sosyal onay ihtiyacında değişiklikler olduğunu , bu ihtiyacın kültürel norm ve taleplerin özünü oluşturduğunu belirtmektedir. Bireylerin yakın bağlarla birbirlerine bağlı olduğu toplumlarda diğerlerinin onayını almanın önemli olduğunu da eklemişlerdir. Bununla birlikte sosyal onay ihtiyacının son zamanlarda ise istenmeyen bir durum olduğunu belirtmişlerdir. Tüm bunlar çerçevesinde sosyal onay ihtiyacı kültür bağlamında ele alınacak olup; üniversite öğrencilerinin daha kararlı, kendilerince benimsemiş oldukları düşüncelerinin olabileceği düşünöldüğünden bu doğrultuda üniversite öğrencilerinin sosyal onay ihtiyaçları üzerinde çalışmalar yapılacaktır.

Kağıtçıbaşı (2017) benliğin, çocuk yetiştirme tarzları ile toplumsal anlayışlar arasında aracılık yaptığını belirtmektedir. Bunun yanı sıra bireyin toplumsallaşma süreci aile ile başlayarak duyuşsal ve bilişsel gelişim oluşmakta ancak; bununla birlikte toplumun normları,

beklentileri birey üzerinde etkili olmaktadır (Recebov, 2000). Bu açıdan bakıldığında kişilerin duyguları, davranışları, tutumları üzerinde anne ve babanın yetiştirme stillerinin etkili olduğu; toplumun beklentilerinin de benlik kurgusunu yani aslında kişinin kendine, çevresine yönelik algılayışlarını şekillendirdiği düşünüldüğünde sosyal onay ihtiyacı üzerinde her ikisinin de etkisinin olabileceği ve bir arada kullanılarak kültürü daha iyi yansıtabileceği düşünülmektedir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın temel amacı üniversite öğrencilerinde, sosyal onay ihtiyacının yordanmasında benlik kurgusu ve çocuk yetiştirme tutumlarının rolünün incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda aşağıda verilen sorulara yanıt aranacaktır:

1.Üniversite öğrencilerinde sosyal onay ihtiyacı;

1.1. Cinsiyet

1.2. Aile ile yaşama

1.3. Okul dışı bir işte çalışma

1.4.Sanat/spor faaliyetleriyle uğraşma durumlarına göre farklılaşmakta mıdır?

2. Üniversite öğrencilerinde sosyal onay ihtiyacı ile;

2.1. Benlik kurguları

2.2. Yetiştirilme tutumuna yönelik algıları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

3.Üniversite öğrencilerinin benlik kurguları ve yetiştirilme tutumlarına yönelik algıları, sosyal onay ihtiyacının anlamlı yordayıcısı mıdır?

1.3. Araştırmanın Önemi

Sosyal onay ihtiyacı insanların hayatlarının pek çok alanında yer almakla birlikte bu kapsamda davranışlar, tutumlar üzerinde etkisini göstermektedir. Söz konusu insan ve insan toplulukları olduğu zaman kültürün etkisi ortaya çıkmakta ve kültür ile birlikte sosyal onay ihtiyacı şekillenmektedir. Batı kültürlerinde sosyal onay ihtiyacı çoğu zaman nevrotik bir ihtiyaç (Horney, 2014; Jones, 1969; Young, Klosko ve Weishaar, 2003) olarak ele alınmıştır ancak bu durumun Türk toplumunda geçerli olmadığı düşünülmektedir. Tanhan ve Mukba

(2014) Türk toplumunda kişilerin etkileşim süreçlerinde onay ihtiyacı, duygu ve düşüncelerin bastırılması, başkalarını düşünme, hayır diyememe gibi durumların mevcut olduğunu belirtmekle birlikte bu durumun kültürel özellikler, kişilik özellikleri gibi değişkenler çerçevesinde incelendiğini belirtmişlerdir. Kağıtçıbaşı ve Cemalcılar (2014) toplulukçu bir yapı olarak belirttikleri Türk toplumunda diğerleri ile olan ilişkilerin ve bu kapsamda çevrenin oluşturmuş olduğu beklentilerin bireyler için önemli olduğuna vurgu yapmaktadırlar. Ercan (2013) içinde bulunmuş olduğumuz ailenin, mahallenin, çevrenin bireyler üzerinde etkisinin büyük olduğunu ve bu kapsamda etkileşim bağlarının sıkı olduğunu belirtmiştir. Yapılan açıklamalar doğrultusunda sosyal onay ihtiyacı olarak adlandırılan ; içerisinde ait olma, kabul edilme gereksinimlerini barındıran bu yapının toplumumuzda kültürel özelliklerden kaynaklı olarak mevcut olabileceği düşünülmektedir. Her bireyin sosyalleşme yönündeki ilk adımları ailede başlayarak (Darling ve Steinberg, 1993) ilerleyen yaşlarda çevreye yönelmektedir. Bu yönelim neticesi ile benlik kurgusu da şekillenmektedir. Tüm bunlar doğrultusunda bireylerin sosyal onay ihtiyacı hissetmesinin üzerinde kültürün etkisini belirlemek adına benlik kurgusu ve yetiştirilme tutumuna yönelik algılar ele alınacak olup, böylece sosyal onay ihtiyacının kültür ile etkileşiminin ortaya çıkarılabileceği düşünülmektedir. Ek olarak sosyal onay ihtiyacının bu şekilde ele alınmamış olması çalışmanın önemini ve güncelliğini göstermektedir.

1.4. Araştırmanın Varsayımları

Bu çalışma aşağıdaki verilen varsayımlara dayanmaktadır:

1. Araştırmaya katılan katılımcıların ölçeklere içtenlikle yanıt verdikleri varsayılmaktadır.
2. Üniversite öğrencilerinin yetiştirilme tutumlarına yönelik algılarını ve benlik kurgularını değerlendirebilecek olgunluk düzeyinde oldukları varsayılmaktadır.

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma neticesinde elde edilmiş olan sonuçların birtakım sınırlılıklar çerçevesinde ele alınması faydalı olacaktır:

1. Araştırma üniversite öğrencilerinin ölçme araçlarına vermiş oldukları yanıtlarla sınırlıdır.
2. Araştırma 2019-2020 eğitim öğretim yılında öğrenim görmekte olan 417 üniversite öğrencisiyle sınırlıdır.
3. Öğrencilerde ölçülen özellikler, üç ölçeğin içerdęi maddeler ile sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Sosyal Onay İhtiyacı: Sosyal onay ihtiyacı birey için başkalarının değerlerinin, yargılarının ve beklentilerinin önemli olması; bu kapsamda da kişinin sosyal etkileşimlerinde uyum göstermeye yönelik davranışlar sergilemesi olarak tanımlanmaktadır (Karaşar, 2014).

Benlik Kurgusu: Benlik kurgusu kişinin kendini, bulunduğu çevresini ve dünyayı algılama şekli olup; duygu,düşünce ve davranışları belirlemektedir (Özcan, 2017).

Çocuk Yetiştirme Tutumu: Çocuk yetiştirme tutumu annelerin ve babaların çocuklarına yönelik göstermiş oldukları davranış ve yaklaşım biçimlerini ifade etmektedir (Dağgöl, 2016).

İKİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde araştırmada yer alan değişkenlere yönelik kuramsal temellere ve literatüre değinilecektir.

2.1. Sosyal Onay İhtiyacı

İnsanlar çevresiyle etkileşime girerek kendini dinamik bir yapı içerisinde bulmakta ve bu sürece uyum sağlamaya çalışarak hem kendi etkilenmekte hem de çevresini etkilemektedir. Bu etkileşimin bir sonucu sosyal onay ihtiyacı olarak karşımıza çıkmaktadır. Sosyal onay ihtiyacı bireyin kendi beklentilerinden ziyade başkalarının beklenti ve yargılarının değerli görüldüğü, içinde bulunulan topluma ayak uydurmak adına davranışlarını bu yönde düzenlemesine yönelik ortaya çıkan bir ihtiyaç olarak tanımlanmaktadır(Karaşar,2014). Bakıldığı zaman aslında çocukluktan itibaren ebeveynler tarafından onay ve sevgi görmek adına davranışları düzenleme, ilerleyen süreçlerde ise bu durumu sürdürme eğilimi görülmektedir (Değirmenci, 2019). Freud bu durumu anne-babanın onay verdiği ya da verebileceği davranışları sergileyerek“ego ideal” kavramının oluştuğunu, böylece kişilerin onay ihtiyacını gidererek öz saygısının geliştiğini, mükemmellik standartlarına ulaşma yolunda çaba sarf ederek ilerlemesi olarak açıklamaktadır (İnanç ve Yerlikaya, 2012, s.23) Buna ek olarak sosyal onay ihtiyacını Freud’a göre süper ego yönetmekte ve süper egonun ödüllendirici tarafının ise ego ideal kavramı olduğu belirtilmektedir (İnanç ve Yerlikaya, 2012, s.23).

Literatür taraması yapıldığında sosyal onay ihtiyacına yönelik çeşitli tanımlamalar yapıldığı görülmekle birlikte kimi tanımda bir ihtiyaç, kimi tanımda bir motivasyon kaynağı olarak ele alındığı görülmektedir.

Twenge ve Im (2007) sosyal onay ihtiyacını bir ihtiyaç olarak tanımlamakla birlikte toplum içerisinde uyum sağlamak adına duyulan kaygı ve buna eşlik eden sosyal olarak kabul edilebilir olma isteği olarak tanımlamaktadır. Fehr ve Falk’ a (2002) göre ise sosyal onay ihtiyacı başkalarının hoşuna gidebilecek davranışları içermekle birlikte; onaylanmak adına yapılanların kişiyi mutlu kılarken, onaylanmayan şeylerin yapılması ise kişiyi mutsuz etmekle birlikte utanç duymasına neden olmaktadır. Hill (1987) sosyal onay ihtiyacının insan davranışları üzerinde büyük bir etkisi olduğunu söylemekte ve bu durumu övgü alma, bağlılık durumları ile bağdaştırmaktadır (Huang ve Lin, 2016). Jones’ a (1969) göre sosyal onay ihtiyacı

kişinin bulunduğu ortamda önemli gördüğü çoğu kişiden onay alma isteği, onay alınsa bile onaylanma durumunun devamlılığını içermekle birlikte ihtiyaç olarak tanımlanmaktadır.

Sosyal onay ihtiyacını motivasyon kaynağı olarak ele alan Taylor 'a (1970) göre yüksek onay ihtiyacı bulunan kişiler onay durumunu kaybetme korkusuyla motive olmaktadır. McCollum(2005) kişilerin birbirlerine yakınlaşmaları ile onay güdüsünün motive edici bir rol üstlendiğini belirterek sosyal onay ihtiyacını motivasyon kaynağı olarak ele almıştır. Crowne ve Marlowe' e (1960) göre sosyal onay ihtiyacı toplum içerisinde arzu edilebilir olmak veya bu doğrultuda ilgili tarafların onayını almak adına uygun davranışları sergilemeyi içermekle beraber bireyleri diğerlerinin onayını almaya motive ettiğini belirtmişlerdir. Eberhard, Matthesand, Ulrich (2015) bireylerin sosyal onay arama ya da sosyal onay durumlarından kaçınmalarının bir motivasyon kaynağı olabileceğini belirtmişlerdir. Yapılan bu tanımlara ek olarak Chiba, Iketani, Han ve Ono (2009) sosyal onay ihtiyacını motivasyon kaynağı olarak ele alıp, bireylerin çevresindekilere karşı olumlu bir izlenim bırakabilmek adına motive olduklarını belirtmektedirler. Alanyazın bize sosyal onay ihtiyacına yönelik çeşitli tanımların ve ele alış biçimlerinin mevcut olduğunu göstermektedir.

Yapısı gereği sosyal bir varlık olarak yaşamını sürdüren insanoğlu çevresiyle sürekli bir etkileşim halinde olup, bu etkileşim üzerinden kendine uygun desteği sağlamakla birlikte reddedilmemek, herhangi bir sorun yaşamamak adına onaylanabileceği davranışları sergileyerek kabul edilebilir olma arayışı içerisinde (Aronson, Wilson ve Akert, 2012). Alanyazın tarandığında Karen Horney'in sosyal onay kavramını betimleyen kişiler arasında yer aldığı görülmektedir (Yahşi, 2018). Horney'e (2014) göre diğerlerine bağımlılığın bir parçası olan insanlara yaklaşma eğiliminde kişinin çevresindekiler tarafından onaylanma-onaylanmama durumlarının özgüvenleri üzerinde artırıcı ya da azaltıcı bir etkisi olduğu belirtilmektedir. Ek olarak bu durumda yoğunlaşmanın bir nevrotik eğilim olduğunu da belirtilmektedir. Horney'e göre bu nevrotik ihtiyaç durumunda başkalarının hoşnutluk, mutluluk duyması adına onların istekleri önemli görülmektedir (Kavut, 2018).

Sosyal onay ihtiyacının gelişimine bakıldığında; Crowne ve Marlowe (1960), Edwards'ın sosyal beğenirlik kavramını temel alarak, bu kavram çerçevesinde "Marlowe-Crowne Sosyal Beğenirlik Ölçeğini"ni geliştirmişlerdir. Geliştirilen bu ölçekte araştırmacılar sosyal beğenirliği, kültür göz önüne alındığında buna uygun ve kabul edilebilir cevaplar vererek onay alma ihtiyacı olarak tanımlamaktadırlar. Araştırma kapsamında sosyal beğenirliğin içerisinde sosyal onayın yer aldığı görülmekle birlikte bu iki kavramın tanımlamalarına yönelik alanyazın taranmıştır.

Haran ve Aydın'a (1995) göre sosyal beğenirlik bireylerin kendilerini istenilen özelliklere sahip olduklarına yönelik gösterme eğilimi olarak ifade edilmektedir. Randall ve Fernandes'e (1991) göre sosyal beğenirlik; kararlı bir kişilik özelliği olmakla birlikte bireylerin gerçek düşüncelerini, duygularını göz ardı ederek çevresi tarafından olumlu algılanmak adına toplumun belirlemiş olduğu normlara uygun olabilecek şekilde davranmaları olarak tanımlanmaktadır. Paulhus (2002) sosyal beğenirliği başkalarında olumlu bir izlenim bırakmak adına aşırı pozitif öz tanımlamalar yapma eğilimi olarak tanımlamaktadır. Tatman ve Kreamer (2014) sosyal beğenirliği bireylerin kendilerindeki istenmeyen özellikleri reddederek arzulan bir şekilde sunma eğilimi olarak tanımlamaktadır. Hebert vd. (1997) sosyal beğenirliği toplumsal normlara ve inançlara yönelik uygun yanıtlar verme eğilimi olarak açıklamaktadırlar. Kell'e (2009) göre sosyal onay arayan bireyler sosyal beğenirliğe yönelik davranışlar içerisindedir.

Alanyazına bakıldığında sosyal onay ihtiyacı ve sosyal beğenirlik kavramlarının benzerlikleri ve farklılıkları görülmektedir. Ancak sosyal onay ihtiyacının daha kapsamlı olduğu, kişilik özelliği olarak ele alınarak istikrarlı olabildiği fakat sosyal beğenirliğin durumsal faktörler kapsamında değerlendirme durumlarında arzulan yanıtları verme eğilimi olduğu belirtilmektedir (Strickland ve Crowne,1962).

Alanyazın incelendiğinde sosyal onay ihtiyacı duyma ya da duymama durumlarının farklılık gösterdiği görülmüştür. Sosik ve Dinger (2007) sosyal onay ihtiyacı yüksek olan bireylerin özellikleri arasında başkalarının görüşlerine karşı duyarlı olmayı ve bu anlamda onay alabileceğine inandığı davranışları sergilemeyi belirtmekle birlikte, bu ihtiyacı düşük olan bireylere yönelik ise diğerlerinin kabulünün önemli olmasından ziyade kendi görüş ve kararlarının önemli olmasını vurgulamaktadır. West 'e (2013) göre yüksek düzey sosyal onay ihtiyacı duyan bireylerde; başkalarının düşüncelerine yönelik yoğun kaygı duyma, sosyal onay durumlarına göre değer duygusunun oluşması, mükemmeliyetçilik ve övgü beklentisi içerisinde olma gibi durumlar yer alırken düşük düzey sosyal onay ihtiyacı duyan bireylerde ise; başkalarının düşüncelerinin etkisi altına girmenin zorlaştığı, yüksek özgüven ve kararları doğrultusunda hareket etme gibi durumlar yer almaktadır (Akt. Özden, 2019). Kell (2009) ise kendini ayarlama kavramı ile sosyal onay kavramını ilişkilendirmiş olup; yüksek düzey kendini ayarlayanlar ile yüksek düzey sosyal onay ihtiyacına sahip bireylerde hangi davranışların onay görebileceğine yönelik düzenlemeler mevcut olmakla birlikte bu iki kavramın davranışın altında yatan motivasyon açısından farklılaştığını belirtmektedir. Kell (2009) yüksek düzey kendini ayarlayanlarda oluşan motivasyonun kaynağında sosyal statünün artırılmasına yönelik izlenim oluşturmanın önemli olduğunu vurgularken, yüksek düzey onay arayanlarda ise

motivasyonun kaynağına yönelik başkalarının onayını almak olduğunu vurgulamaktadır. Chiba, Iketani, Han ve Ono (2009) sosyal onay ihtiyacı yüksek olanların istedikleri izlenimi yaratmak adına sosyal kaygı duyabileceğini belirtmektedirler. Buna ek olarak Paulhus ve John (1998) sosyal onay ihtiyacı yüksek olanların kontrollü ve uyumlu kişilik özellikleri gösterdiklerini belirtmiştir. Kimble ve Helmreich (1972) bireyler üzerinde olumlu değerlendirmeler yapmanın benlik saygısını yükselttiğini buna karşın olumsuz değerlendirme ve yargıların ise benlik saygısını düşürdüğünü belirterek kişilerin kendilerini sevdirmek için onay görebileceği şekilde hareket ettiklerini belirtmişlerdir. Bu konuda Gergen (1971, s.73) birey için saygı görme gibi ihtiyaçların karşılanmaması durumunda diğerlerinin, çevrenin onayını kazanma gibi durumların önem kazandığını, daha anlamlı hale geldiğini ve bu ihtiyacın giderilmemesi durumunda bunu elde etmek için daha fazla onay kazanma yönünde çaba gösterildiğini belirtmektedir (Kimble ve Helmreich,1972).

Buraya kadar olan bölümde sosyal onay ihtiyacına yönelik alanyazında yer alan durumlar incelenmiştir. Bunlara ek olarak sosyal onay ihtiyacının ilişkili olduğu kuramlar mevcut olmakla birlikte aşağıda bu kavramı içerisinde barındıran kuramlara yer verilecektir.

2.2. İhtiyaç Kuramları ve Sosyal Onay İhtiyacı

Bireylerin sergilemiş oldukları davranışlar ve bu davranışların altında yatan nedenlere yönelik süreçler motivasyon kuramları kapsamında betimlenmekte olup; motivasyon kuramları, insanların davranışlarına yönelik istenen sonuçlara göre davranışlarını başlatıp sürdürdüğünü belirtmektedir (Deci ve Ryan, 2000)

Motivasyon; organizmayı harekete geçiren, süreklilik gösteren ve davranışlara yön veren güçler olarak tanımlanmaktadır (Eryılmaz, 2010). Motivasyona yönelik kavramlar arasında; dürtü, özendirici uyarıcı, optimal düzeyde uyarılma, içgüdü, homeostatis denge, ihtiyaç, iç ve dış kaynaklı ödül gibi kavramlar yer almaktadır (Cüceloğlu, 2013). İhtiyaç, kişide yetersizliğe neden olan döngüsel bir süreç olmakla birlikte birey bu ihtiyacın anlam veremediği bir gereksinimden kaynaklandığını hissetmektedir (Kesici, 2008).

Literatür taraması yapıldığında ihtiyaçlara yönelik birçok kuramın yer aldığı görülmektedir. Bakıldığı zaman sosyal onay ihtiyacını içerisinde barındıran kuramcılar arasında Abraham Maslow(1968), McClelland (1961) ve Henry Murray (1955) olduğu görülmektedir.

2.2.1. Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi Kuramı

Abraham Maslow insanın doğuştan iyi olduğu varsayımından hareketle bireylerin sürekli büyüyen bir potansiyelde içsel dürtülere sahip olduğunu savunmaktadır (Pardee, 1990). Maslow, insanları nelerin motive ettiğini merak etmekle birlikte, kişilerin herhangi bir ödülle ilgisi olmayan, buna ek olarak bilinçdışı arzuları da içerisinde barındırmayan bir motivasyon sistemine sahip olduğunu belirtmektedir (McLeod,2007). Bu motivasyon sistemi, içerisinde ihtiyaçları barındırmakla birlikte Maslow buna yönelik bir hiyerarşi oluşturmuştur. Bu hiyerarşi fizyolojik, güvenlik, sevgi-ait olma, saygınlık, kendini gerçekleştirme ihtiyaçlarından oluşmaktadır ve en zayıf olandan güçlüye doğru ilerlemekle birlikte yüksek ihtiyaçlar ortaya çıkmadan düşük düzey ihtiyaçlar tamamlanmalıdır (Schultz ve Schultz, 2016).

Maslow' un oluşturmuş olduğu hiyerarşide yer alan ihtiyaçlar ve özellikleri sırasıyla aşağıda açıklanmıştır (Simons, Irwin ve Drinnin, 1987):

- Fizyolojik İhtiyaçlar: Yiyecek, içecek, oksijen alma gibi biyolojik ihtiyaçlardan oluşmakla birlikte en güçlü gereksinimler arasında yer almaktadır.

- Güvenlik İhtiyacı: Fizyolojik ihtiyaçların karşılanmasından sonra güvenlik ihtiyacı oluşmaktadır. Herhangi bir tehdit oluşturu durumlardan, acil durumlardan sakınma gereksinimi olarak belirtilmektedir.

- Sevgi Ve Ait Olma İhtiyacı: Fizyolojik ve güvenlik ihtiyacından sonra gelen sevgi- ait olma ihtiyacına yönelik insanların yalnızlık ve yabancılaşma gibi durumların üstesinden gelebilmesine dair sevgi, şefkat, aidiyet duygularını alabilmesini içermektedir.

- Saygınlık İhtiyacı: İlk üç ihtiyacın karşılanmasından sonra gelen saygınlık ihtiyacı hem öz saygı hem de diğer bireylerden alınan saygıya yönelik gereksinimleri içermektedir. Bu ihtiyacın karşılanması ile bireyde özgüven ve değerli olduğunu hissetme gibi durumlar artarken; karşılanmaması durumunda ise kişi çaresizlik, değersizlik gibi duygulara kapılmaktadır.

- Kendini Gerçekleştirme İhtiyacı: Yukarıda belirtilen ihtiyaçların tümünün karşılanması ile kendini gerçekleştirme gereksinimi ortaya çıkmaktadır. Bu ihtiyaç ile huzursuzluk belirtileri ortaya çıkmakla birlikte kişinin tam anlamıyla kendini ve potansiyelini ortaya çıkarmasını içermektedir (Simons, Irwin ve Drinnin, 1987).

Horney'e (2014) göre, sosyal onay ihtiyacı ile sevgi-ait olma ihtiyacı arasında ilişki vardır. Freud'a göre ise sosyal onay ihtiyacı giderilerek bireylerin öz saygıları artmaktadır (İnanç ve Yerlikaya, 2012). Bu açıklamalardan yola çıkılarak sosyal onayın sevgi-ait olma ve saygınlık ihtiyaçlarını içerisinde barındırdığı düşünülmektedir. Buna ek olarak Schultz ve Schultz (2016) gereksinimlerin içgüdüsel olduğunu, öğrenme, sosyal beklenti ve onaylanma korkusundan etkilenebildiğini ve kişiden kişiye değişebileceği vurgulanmaktadır.

2.2.2. Murray ve İhtiyaçlar Kuramı

Murray, psikolojik kökenli gereksinimlere odaklanarak bu gereksinimleri belirli koşullarda tepkiye hazır olma durumu olarak açıklamakla birlikte; psikolojik kökenli gereksinimlerin büyük ölçüde bilinçaltına yönelik olduğunu belirtmektedir (Burger,2006). Ayrıca Murray, oluşturmuş olduğu kuramda davranış motivasyonunu ve buna yönelik oluşan davranışın yönünü ihtiyaç kavramıyla açıklamaktadır (Schultz ve Schultz, 2016).

Murray'a göre herkeste gereksinimler hiyerarşisi bulunmakla birlikte kişinin yakın arkadaş kurma yönünde gereksinim duyması halinde yakın ilişki gereksimi olduğunu belirtmekte ve bir gereksinimin aktif olamamasını içinde bulunduğu koşullara bağlayarak bu duruma baskı demektedir (Burger, 2006). Ortamdaki sosyal değerler ve buna yönelik yapılar ihtiyaçların amaçlarını oluşturmaktadır (Deci ve Ryan, 2000).

Murray'ın psikolojik kökenli gereksinimleri ve bu gereksinimlere yönelik verilen açıklamalar aşağıda belirtilmiştir (Burger, 2006, s.244-245):

- Alçalma: Teslim olmak, boyun eğmek ve cezayı kabul etmek
- Başarı: Engelleri aşmak ve çaba harcayarak zor bir görevi en iyi şekilde yapmaya çalışmak
- Yakın İlişki: Arkadaşlık ve ilişki kurmak, başkalarının selamlamak, sosyalleşmek
- Saldırganlık: Başkalarına saldırmak ve zarar vermek
- Otonomi: Etkilere ve baskılara yönelik direnç gösterme
- Suçtan Kaçınma: Suçlamalardan, cezalardan kaçarak sıra dışı dürtüleri engellemek
- Karşı Hareket: Öç almak ve bu anlamda pes etmeden yenilgileri kabul etmemek. En zor görevleri kabul etmek
- Savunma: Suçlanmalara yada küçümsenmelere yönelik kendini savunma, yapılan eylemleri haklı göstermeye çalışma
- Saygı Gösterme: Kendinden üstün bir kişiye hayranlık gösterme.

- Üstünlük: Başkalarını etkilemek ve denetlemek
- Sergileme: İlgi çekme, başkalarını eğlendirme, korkutma, şaşırtma.
- Zarardan Kaçınma: Acıdan, fiziksel zararlardan, hastalık ve ölümlerde kaçınmak
- Kaçınma: Başarısızlık, utanç, küçük düşme gibi durumlardan kaçınmak
- Düzen: Ayarlamak, düzenlemek, düzenli ve temiz olmak
- Oyun: Rahatlamak, eğlenmek ve eğlence aramak
- Reddetmek: Bir başkasından uzak durmak, önemsememek
- Duygululuk: Duygusal izlenim peşinde koşmak
- Cinsellik: Erotik ilişkiler kurmak ve ilerletmek
- Yardım İstemek: Yardım, korunma ve şefkat aramak
- Anlayış: Deneyimleri çözümlenmek, soyutlamak, görüşleri tazelemek (McClelland, 1987; Burger, 2006, s.244-245).

McClelland(2005) motivasyona yönelik yapılan çalışmalarda; sosyal onay kazanma ve yakın ilişki kurma ihtiyacının önemli olabileceğini; Murray ise gereksinimler arasında karşılaştırma yapıldığında herhangi birinin baskın olması durumunda kişinin o gereksinimde yoğunlaşacağını belirtmektedir (Burger,2006). Bu anlamda yakın ilişki kurmak isteyen bireylerin başkaları ile iyi geçinmesi, bulunduğu ortama ayak uydurması, ortamın gerekliliklerini yerine getirmesi gerekmektedir ve bunun da sosyal onay kazanmayı içerisinde barındırabileceği düşünülmektedir.

2.2.3. McClelland'ın Başarı Gereksinimi Kuramı

McClelland, Murray'ın çalışmalarından etkilenerek bir çok araştırmasında başarı, ilişki, güç ihtiyaçlarının üzerinde durmuştur (Özer ve Topaloğlu, 2008). Bu kapsamda ihtiyaçların doğuştan değil de yaşantı sonucunda şekillendiği ve her üç ihtiyaçtan birinin yoğunluğunun fazla olduğu belirtilmektedir (Hekimoğlu, 2017). İhtiyaçlara ilişkin açıklamalar şu şekildedir (Şimşek, Çelik ve Akgemci, 2019, s.183-184):

- Başarı İhtiyacı: Çoğu bireyde başarı ihtiyacı bulunmakla birlikte bu ihtiyacın ortaya çıkmasına yönelik fırsatlar gerekmektedir. Başarı ihtiyacı kişilerin kendi alanlarında en iyi olma isteği, bu yönde en iyi olana ulaşma çabaları olarak tanımlanmaktadır. Başarı ihtiyacı yüksek bireyler; sorunlar karşısında

sorumluluk alma, gerçekçi amaçlar ile bu yönde risk alma, amaca yönelme, yapılan işe yönelik isteklilik gibi özellikleri barındırmaktadır.

- Güç İhtiyacı: Kişinin çevresini etkileme, çevresi üzerinde üstünlük kurma isteklerini içermektedir. Bu ihtiyaca sahip olan bireyler diğerleri üzerinde etki bırakarak güçlü olmak ve yarışmak istemektedirler
- İlişki İhtiyacı: İlişki ihtiyacı yüksek olan bireyler çevresinde yer alan insanlarla ilişki kurarak duygusal ya da arkadaşlık ilişkisi kurmak istemektedirler. Bu noktada diğer insanlar tarafından sevilme, onaylanma, sosyal faaliyetlere katılmak, gruba ait olmak gibi durumlar önemli görülmektedir (Şimşek, Çelik ve Akgemci, 2019, s.183-184)

McClelland, belirtilen bu gereksinimlerden başarı ihtiyacına daha fazla yoğunlaşmakla birlikte buna yönelik bazı kişilerin başarıya odaklandığını, bu gereksinimden zevk aldığını ve yerine getirmek adına yüksek motivasyona girdiğini belirtmektedir (Kesici, 2008). Sosik ve Dinger (2007), ilişki ihtiyacı kavramı ile sosyal onay ihtiyacının ilişkili olduğunu belirtmişlerdir. Turabik ve Başkan (2015) ise ilişki ihtiyacının özünde diğerleriyle etkileşim, iletişim kurma ve bir gruba dahil olarak yer edinme isteğinin barındığını; bu ihtiyacı yüksek olan bireylerin çevresi tarafından sevilme, kabul edilme gibi durumlara karşı duyarlılıklarının olduğunu eklemiştir. İlişki ihtiyacında bireyler var olan yakınlıklarını ve bağlarını kaybetmekten korkmakta, hatalar ya da yanlışlar yapmaktan kaçınmakta, yakınlarını ve çevresini düşünerek kabul durumlarının devamlılığını sağlamaya çalışmaktadır (Hekimoğlu,2017).

Yapılan bu tanımlamalara bakıldığında zaman sosyal onay ihtiyacı ile ilişki ihtiyacının içerisinde kabul görme ve aidiyete yönelik eğilimler barındırdığı, sosyal bağların kurulmasına ve sürdürülmesine yönelik etkili olduğu, bu nedenle her iki kavramında birbirleriyle ilişkili olduğu düşünülmektedir.

2.3. Sosyal Onay İhtiyacı İle İlgili Diğer Yaklaşımlar

Bu bölümde sosyal onay ihtiyacı ile ilişkili olabilecek diğer kuramlar ve sosyal etki-uyuma davranışına yönelik alanyazında yer alan bilgiler verilecektir.

2.3.1. Kohlberg'in Ahlak Gelişim Kuramı ve Sosyal Onay İhtiyacı

Kohlberg iyi-kötü, doğru-yanlış gibi konulara yönelik yargılama, karar verme ve bu yönde davranışların düzenlenmesine yönelik bilişsel yapıya ahlak demektedir (Çiftçi, 2003). Ahlak üzerine oluşturmuş olduğu kuramında kişilerin ahlaki gelişimlerini üç dönem ve dönemlerin her birinin ise ikişer evreler barındırdığını belirtmektedir (Kohlberg ve Hersh, 1977).

Birinci dönemin (gelenek öncesi) ilk evresinde akıl yürütme durumlarında otorite ve ceza vurgulanırken ikinci evresinde ise bireysel çıkarlar ve karşılıklı değiş-tokuş gibi durumlar ön planda yer almaktadır. İkinci dönemin (geleneksel) ilk evresinde akıl yürütme durumlarında çevre, kişilerarası ilişkiler önemli iken ikinci evresinde ise toplumsal düzeni sürdürme ön plana çıkmaktadır. Üçüncü döneme gelindiğinde (gelenek ötesi) ilk evresinde kişi merkezinde toplumsal yasalar, kanunlar, düzenler öne çıkarken ikinci evresinde ise evrensel değerler ve yargılar üzerinde durulmaktadır (Ekşi, 2006). Oluşturulmuş olan bu basamaklar her bireyin ahlaki yargılarını formüle etmektedir ve genel özellikleri aşağıda verilmiştir (Çiftçi, 2003, s 64-65):

- Gelenek Öncesi Düzey- Birinci Basamak: Bu evrede toplumsal beklentiler üstün görülmekle birlikte bakış açısında kızgınlıktan kaçınmak, ihtiyaçları doyumak ve kendi çıkarlarını korumak söz konusudur. Sosyal etkileşim tek bir açıdan değerlendirilerek, otoritenin bakış açısına kendi bakış açısı gibi savunma yapılır. Kurallara uyma sebebi otoritenin cezalandırmasından kaçınmaktır
- Gelenek Öncesi Düzey- İkinci Basamak: Bu evrede kişinin kendi ihtiyaç ve çıkarları ön planda yer almaktadır. İlişkiler alma-verme üzerine kurulmakla birlikte kendi çıkarlarını koruma söz konusudur.
- Geleneksel Düzey-Birinci Basamak: Bu evrede kişi kendini kişisel ve toplumsal beklentiler doğrultusunda özdeşleştirerek kendinden beklenenleri önemli görmektedir. Özdeşleşme kavramı ise toplumdaki beklentilerle ilişkilendirilmektedir.
- Geleneksel Düzey-İkinci Basamak: Bu evrede kişi içinde bulunduğunu sisteminin korunmasına yönelik kaygı yaşarken ahlaki beklenti ve davranışlara yönelik haklı bulunduğu bir sistemi savunarak bu yönde hareket etmektedir.
- Gelenek Ötesi Düzey-Birinci Basamak: Bu evrede kişi kendini topluma karşı sorumlu hissederek güven, özgürlük, eşit muamele gibi kavramlar önem kazanmaktadır. Toplumsal kurallar karşısında bireylerin hak ve özgürlükleri garanti altına alınmaya çalışır.

- Gelenek Ötesi Düzey-İkinci Basamak: Bu evrede kişi diğer insanlara yönelik tarafsız bir tutum içerisinde yer almaktadır. Kişiler saygı çerçevesinde ideal roller ve konuşmalarla etkileşimlerini sürdürmektedir (Çiftçi, 2003, s 64-65).

Geleneksel düzeyin birinci evresinde davranışlarda, düşüncelerde onay almanın önemli olduğu (Kohlberg ve Hersh, 1977), buna karşın iyi ya da kötü davranışları, niyetleri değerlendirirken başkalarının memnuniyet durumları, onlara olan yardım unsuru ve tüm bunların sonucunda bireyin takdir görme gibi beklentilerini içeren davranışlar vurgulanmaktadır.

Belirtilen bu açıklamalar Kohlberg'in (1977) ahlak gelişimi kuramı ile sosyal onay ihtiyacının ilişkili olabileceğini, kişilerarası uyumluluk olarak belirtilen evrede bireylerin sosyal onay ihtiyacına dayanarak hareket edebileceği, çevresindekilerin belirtmiş oldukları normlara uyum sağlayacağı düşünülmektedir.

2.3.2. Erken Dönem Uyumsuz Şemalar ve Sosyal Onay İhtiyacı

Alanyazın incelendiğinde onay arama davranışının bireylerin kendilerinde var olan şemalar arasında yer aldığı görülmüştür. Bu modele göre şemalar çoğunlukla çocukluk ya da ergenlik zamanlarında yaşanan anılar, duygular, bedensel ve bilişsel duymalardan oluşmakla birlikte yaşam boyu devam ederek hayatta kalmaya çalışmaktadır (Gheisari, 2016). Şemalar, çocuğun yaşadığı ortama ayak uydurabilmesi, bulunduğu ortama uyum sağlayabilmesi adına işlevsellik göstermektedir (Soygüt, Karaosmanoğlu ve Çakır, 2009).

Young, Klosko ve Weishaar (2003) ayrılma ve dışlanma, bozulmuş özerklik ve performans, zarar görmüş sınırlar, başkalarına yönelimlilik, aşırı tetikte olma ve baskılama alanlarına dair on sekiz şema alanı belirtmiştir. Bunlara yönelik açıklamalar aşağıda verilmiştir (Young, Klosko ve Weishaar,2003, s. 14-17) ;

- Ayrılma ve Dışlanma İçerisinde Yer Alan Şema Alanları: Bu alanda kişinin güvenlik, bakım, istikrar, empati ,duygu paylaşımları ve kabul görmesine yönelik ihtiyaç duyduğu beklentiler yer almaktadır ve bir şekilde karşılanmaması sonucu bu şemalar oluşmaktadır; Terk edilme/istikrarsızlık, güvensizlik/suistimal, duygusal yoksunluk, kusurluluk/utanç, sosyal izolasyon/yabancılaşma.

- Bozulmuş Özerklik ve Performans İçerisinde Yer Alan Şema Alanları: Bu alan kişinin yüksek beklentilerle karşılaşması gibi başarılı performanslar göstermeye yönelik

ihtiyaçlarından oluşmakta ve gerekli desteğin olmaması durumunda alana ait şemalar oluşmaktadır; bağımlılık/yetersizlik, zarar ve hastalıklara yönelik dayanıksızlık, gelişmemiş benlik/yapışıklık, başarısızlık.

- Zarar Görmüş Sınırlar İçerisinde Yer Alan Şema Alanları: Bu alanda kişiler sınırsızlıkla karşılaşmış olup herhangi bir sorumluluk almamakla birlikte uygun yüzleştirmeler yapmayan aileler içerinden gelmektedir ve alana ait şemalar bunlardır; haklılık, yetersiz öz denetim/kontrol.

- Başkalarına Yönelimlilik İçerisinde Yer Alan Şema Alanları: Bu alanda kişiler onay almak, ilişkilerini sürdürmek adına başkalarının isteklerine ve tepkilerine odaklanmakla birlikte kişinin kendi isteklerini bastırması sonucu bu alana ait şemalar oluşmakta ve bu şemalar; boyun eğme, kendini feda ve onay arayıcılıktan oluşmaktadır.

- Aşırı Tetikte Olma ve Baskılama İçerisinde Yer Alan Şema Alanları: Bu alan kişinin kendiliğindenlik, mutluluk, kendini ifade etme, rahatlama gibi temel ihtiyaçlarının yok sayılması ile ilişkili olup alana ait şemalar; kötümserlik/karamsarlık, duygusal baskılama, yüksek standartlar/aşırı eleştiricilik ve cezalandırıcılıktan oluşmaktadır (Young, Klosko ve Weishaar,2003, s. 14-17).

Başkalarına yönelimlilik şema alanı; bireylerin çevresindeki diğer insanlara ait gereksinimleri karşılama çabalarını içerirken tüm bunlar içerisinde duygusal bağ, yakın ilişki kurma ve onaylanma gibi ihtiyaçları barındırmakla birlikte bu şema alanında bireyler kendilerinin yerine diğerlerine odaklanmaktadır(Özbaş, Sayın ve Coşar,2012). Boyun eğme, kendini feda etme ve onay arama alt boyutlarından oluşan başkalarına yönelimlilik şema alanının boyun eğme boyutunda; bireyler uyum kurabilmek adına davranışlarının, tutumlarının kontrolünü diğerlerine göre sağlamakta, kendini feda boyutunda; bireyler kendilerini bir yana bırakarak ilişkileri sürdürebilmek adına bile isteye başkalarının isteklerine uymakta ve onay arayışı boyutunda ise kurulan sosyal ilişkiler önem kazanmakla beraber benlik üzerinde etkili olarak diğerlerinin onayını alma, kabülünü sağlamaya yönelik girişimleri içermektedir (Boysan, 2012). Yapılan bu açıklamalar sonucunda sosyal onay ihtiyacı ile başkalarına yönelimlilik şema alanının ilişkili olduğu düşünülmektedir.

2.3.3. Ellis'in Akılcı Olmayan İnançlar Yaklaşımı ve Sosyal Onay İhtiyacı

Ellis, bireylerin çocukluk zamanlarına yönelik yaşamış oldukları durumları analiz etmenin, bu anlamda iç görü kazanmalarını sağlamanın var olan belirtiler üzerinde nadiren etkisi olabileceğini, etkisi olduğunda dahi bir başka deneyim sonucu tekrar belirtilerin ortaya çıkabileceği belirtmektedir (Corsini ve Wedding, 1989). Bu nedenle çocukluk zamanlarındaki deneyimlerin, deneyim sonucunda oluşan inanışların, değersizlik duygularının akılcı olmayan düşünce sistemlerinin bir parçası olduğunu vurgulamaktadır (Corsini ve Wedding, 1989). Ellis'e göre bireylerin depresif, kaygılı ve benzeri gibi durumlar yaşamasının nedeni yanlış akıl yürütmeleriyle akılcı olmayan inançlarından kaynaklanmaktadır (Burger, 2006).

Ellis mantık dışı inançların, bireylerin çocukluk yıllarında kendilerine yakın olan ve kendisi için önemli olan bireyler tarafından öğrenildiğini; bu durumdan yola çıkılarak akılcı olmayan ve batıl inançların oluştuğunu belirtmektedir (Corey, 2008). Ellis'e göre insanlar arasında yaygın olarak görülen on bir akılcı olmayan inanç aşağıda verilmiştir (Spencer, 2005, s.10-11);

- Birey, toplum içerisinde önemli olan hemen hemen her insan tarafından sevilmesi ve onaylanmalıdır.
- Bireyin kendini değerli hissetmesi yetkin ve yeterli olmasına bağlıdır.
- Bazı bireyler kötüdür ve bundan dolayı en ağır şekilde cezalandırılmalıdır.
- Bir şeylerin istenilen gibi olmaması korkunç ve felakettir.
- Bireylerin mutsuzluğu dışarıdan kaynaklanır ve birey bunu kontrol edemez.
- Birşeyin tehlikeli ve korkutucu olması endişe vericidir ve birey bunun üzerinde düşünmelidir.
- Sorumluluklar ve yaşamın güçlükleriyle yüzleşmektense kaçmak daha kolaydır.
- Birey başkalarına bağımlı olmalı ve güven duyabileceği bir kişi olmalıdır.
- Geçmiş şimdiki zamanı belirler ve yaşamı etkileyen durumlarda geçmişteki gibi olur.
- Birey, diğer insanların rahatsızlıkları ve sorunlarına üzülmemelidir.
- Her zaman doğru, kesin ve mükemmel bir çözüm vardır, mükemmel çözüm bulunmazsa felakettir (Spencer, 2005, s.10-11).

Ellis'e (1993) göre bireyler için ailelerinin ve varolan kültürel yapının istekleri önemli olmakla birlikte başarısızlık, engellenmişlik ya da onaylanmama durumları karşısında kişiler rahatsız olarak hayal kırıklığı yaşamaktadırlar (Yurtal, 1999). Bununla birlikte Ellis (1993)

bireylerin sürekli onaylanma, sevgi, zevk gibi ihtiyaçlarının olduğunu belirtmektedir (Can, 2009). Yapılan bu açıklamalar doğrultusunda akılcı olmayan inançların bir bileşeni olarak onay ihtiyacının yer aldığı görülmektedir.

2.3.4. Sosyal Etki-Uyma ve Sosyal Onay İhtiyacı

Sosyal psikoloji, bireylerin kendilerini ve çevresini anlayış biçimlerini, davranışlar ile tutumlar üzerindeki etkenleri, grup davranışları ve kişiler arası ilişkileri bilimsel olarak incelemektedir (Güler,2010). Sosyal etki de sosyal psikolojinin araştırma alanları arasında yer almaktadır.

Her kişinin tutum ya da davranışları başkalarının tutumlarından, davranışlarından hatta varlığından etkilenmektedir ve bu duruma sosyal etki denilmektedir (Kağıtçıbaşı ve Cemalcılar, 2014).Sosyal etki, bireylerin kendi inaniş, düşünüş ve hatta kendi dünya görüşüne uymasa bile, çevresindeki insanların çerçevesinden bakarak onların benimsemiş oldukları yapıların kişi üzerinde bırakmış olduğu izler olarak tanımlanabilmektedir (Kırel, Kayaoğlu ve Gökdağ, 2004). Sosyal etkinin bir sonucu olarak ise uyma davranışı ortaya çıkmaktadır.

Uyma, kişilerin tutumlarını, inançlarını, davranışlarını içinde bulunduğu çevrenin ya da grubun çizmiş olduğu yapılara göre düzenlemesi, değiştirmesidir (Kırel, Kayaoğlu ve Gökdağ,2004).Uyma davranışı kişilerin benzer olmasını, sosyal davranışların düzenliliğini sağlamakla birlikte bunun sonucunda başkalarının davranışlarını, duygularını, düşüncelerini önceden tahmin ederek bu yönde davranışların düzenlemeyi içermektedir (Kağıtçıbaşı ve Cemalcılar, 2014).

İnsanların uyma davranışı göstermelerinin altında farklı nedenler yatabilmektedir. Deutsch ve Gerard (1955) bu durumun iki ayrı motivasyondan kaynaklanabileceğini belirtmekte ve bunları kuralsal sosyal etki ile bilgisel sosyal etki olarak tanımlamaktadır (Kağıtçıbaşı ve Cemalcılar, 2014). Kuralsal etki, başkaları tarafından kabul edilme ve sevilme ihtiyacından kaynaklanan kurallara bağlı olmayı içerirken; bilgisel etki ise başkalarını bilgi kaynağı görme ve gerçeğe yönelik kabul gören kaynakları içermektedir (Kağıtçıbaşı ve Cemalcılar, 2014).

Uyma davranışında; bir grubun davranışını sorgulamadan kabul etmeye itaat, bulunduğu ortamdaki kişi veya kişilere benzemek adına uyma davranışı göstermeye özdeşleşme ve son olarak kişinin var olan kurallara veya görüşlere uyma sebebinin bu durumu gerçekten doğru olarak görmesi şeklinde belirtilen benimseme durumları yer almaktadır (Kağıtçıbaşı ve Cemalcılar, 2014).

Bakıldığı zaman içinde yaşanan toplumun birey üzerinde etkisi sonucu ortaya çıkan sosyal etki ve uyma davranışının sosyal onay ihtiyacı ile ilişkili olabileceği düşünülmektedir. Buckhout (1965) sosyal onay ihtiyacı yüksek olan bireylerin, düşük olanlara göre onaylanmak adına davranışlarını daha çok değiştirme ve çevresinde yer alan sosyal etki kaynaklarına başvurarak tutumlarının daha fazla uyma yönünde olduğunu belirtmiştir. Kişiler için dahil oldukları grupların değerlerinin, tutumlarının, düşüncelerinin önemli olması ve bu durumun sosyal onay ihtiyacını biçimlendirebileceği düşünülmektedir.

Buraya kadar olan bölümde sosyal onay ihtiyacına yönelik kuramsal temeller açıklanmış olup, aşağıda sosyal onay ihtiyacına yönelik araştırmalara yer verilecektir.

2.4. Sosyal Onay İhtiyacı ile İlgili Araştırmalar

Sosyal onay ihtiyacına yönelik yapılan yurt dışı çalışmalarının 1960'lı yıllara dayandığı; ancak yurt içinde Karaşar'dan (2014) önce bu kavramın genellikle alt boyutlarda yer aldığı görülmüştür. Karaşar'ın (2014) sosyal onay ihtiyacı ölçeği geliştirmesiyle birlikte yurt içi çalışmalarında sosyal onay ihtiyacı doğrudan ele alınarak çalışmalarda yer edinmiştir. Aşağıda yurt içinde ve yurt dışında yapılan bu araştırmalara, kronolojik bir sıra ve elde edilen bulgulara yönelik özet bilgiler ile birlikte yer verilmiştir.

2.4.1. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Hetherington ve Wray (1964) bireylerin alkollü-alkolsüz olma şartları altında sosyal onay ihtiyacı ve saldırganlık düzeylerinden yüksek puan alanların mizah tercihlerini incelemiş olup; bu kapsamda psikoloji ve sosyoloji öğrencilerinden oluşan 21 yaş üstü 192 erkek öğrenciden veri toplamıştır. Buna göre deneklere 100 maddelik kontrol listesi uygulanarak alkole yönelik alerji, etik durumlar hakkında bilgi toplanmıştır. Araştırma kapsamında 6 adet Amerikan dergisinden 400 karikatür seçilmiştir. Seçilen bu karikatürler 10 üniversite öğrencisi tarafından kategorize edilmiş olup; yüksek saldırganlık düzeyine sahip olanların düşük saldırganlık düzeyine sahip olanlara göre komik saldırgan karikatürlere daha yüksek puan verdikleri, yüksek sosyal onay ihtiyacı olan bireylerin, düşük sosyal onay ihtiyacı olanlara göre anlamsız karikatürlere daha fazla puan verdikleri görülmüştür.

Fishman (1965) saldırganlık ile onay ihtiyacını araştırmış olup bu kapsamda 60 kız üniversite öğrencisi üzerinden araştırma yapmıştır. Araştırma kapsamında keyfi olma-olmama

durumlarına göre saldırganlık sağlamak adına iki tür hayal kırıklığı durumu tasarlanmıştır. Hayal kırıklığı durumunun ardından katılımcılara değerlendirme anketi verilmiştir. Elde edilen bulgulara göre hayal kırıklığı yaratan durumlarda yüksek düzey sosyal onay ihtiyacı hissedenlerin düşük düzey sosyal onay ihtiyacı hissedenlere göre daha az saldırganlık gösterdikleri belirtilerek hayal kırıklığı yaratan durumun farklı olmadığı eklenmiştir. Elde edilen bu sonuca neden olarak onay almak adına motive olanların sosyal olarak kabul edilemeyecek davranışları gösterememesi gösterilmektedir.

Moran (1967), cinsiyet ve doğum sırasının sosyal onay ihtiyacı üzerindeki etkisini incelemek için yapmış olduğu araştırmada 349 kişiden oluşan bir grup üniversite öğrencisine Marlowe-Crowne Sosyal Beğenirlik Ölçeğini uygulamış olup, araştırmaya katılan öğrencilerin 80'i kız ve 67'si erkek olmak üzere 147'si ilk doğan çocuklardan, 92'si kız ve 110'u erkek olmak üzere 202'si ise daha sonra doğan çocuklardan oluşmaktadır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre cinsiyet ve doğum sırasının sosyal onay ihtiyacı üzerinde etkili olduğu, bu durumun ilk doğan çocuklarda ve kızlarda daha yüksek düzeyde bulunduğu belirtilmiştir.

Tulkin, Muller ve Conn'un (1969) yüksek veya düşük sosyal onay ihtiyacı ile popülerlik düzeylerini inceledikleri bu araştırma, 192 kişi olmak üzere beşinci ve altıncı sınıf öğrencilerinden oluşmaktadır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre yüksek sosyal onay ihtiyacı olan kızların en popüler olduğu, yüksek sosyal onay ihtiyacı olan erkeklerin ise en az popüler olduğu bulunmakla birlikte sosyal onay ihtiyacının cinsiyet ve popülerlik seviyesinin üzerinde etkili olduğu bulunmuştur. Araştırmacılar ek olarak zekanın etkilerinin bulgular üzerinde önemli bir farklılık yaratmadığını, elde edilen bulguları cinsiyet rollerine dayanarak açıkladıklarını belirtmişlerdir.

Dies (1970) sosyal onay ihtiyacı ile suçlama davranışlarını araştırmış olup psikiyatri hemşireliği bölümü öğrencisi olan 40 kız denek üzerinden araştırmasını sürdürmüş olup bu kapsamda deneklerini ikili gruplara ayırmıştır. Sosyal onay ihtiyacını ölçmek adına Marlowe - Crowne Sosyal Beğenirlik Ölçeğini kullanmışlardır. Uygulama dahilinde her iki grupta bulunan üyeler başarısızlığa maruz bırakılıp sonucunda elde edilen başarısızlıkların deneklerin geçici durumlarına mı, özelliklerine mi veya eşine/partnerine mi yüklediğine yönelik değerlendirmeler yapılmıştır. Araştırma sonucuna göre onay bağımlısı olanların çeşitli deneysel faktörleri veya partnerlerini suçlayarak, başarısızlıklarını rasyonelleştirerek bu durumlara atfettikleri görülmüştür. Araştırmacılar bu durumu yüksek düzey sosyal onay ihtiyacı içerisinde olanların başarısızlıkları dış etkenlere bağlamaları şeklinde açıklamışlardır. Buna ek olarak ortaya çıkan tutumların sosyal kabul sınırları içerisinde yer aldığı belirtilmektedir.

Nowicki'nin (1971) 257 kişiden oluşan ve onay motivasyonu ile kişilerarası çekicilik üzerine kurulu olan araştırmasında sosyal onay ihtiyacını ölçmek için Marlowe-Crowne Sosyal Beğenirlik Ölçeğini kullanarak veri elde etmiştir. Elde edilen verilere göre birinci sırada doğan ve ortanca olan kızlarda onay motivasyonunun ve kişilerarası çekicilik düzeylerinin daha fazla olduğu, tek çocuk olan kızlarda da benzer olarak onay motivasyonunun yüksek olduğu ancak daha fazla kişilerarası çekicilik düzeylerinin olduğu belirtilmiştir. Son olarak Nowicki (1971) tek çocuklarda var olan kişilerarası çekiciliğin cinsiyet olarak farklılaştığı; kızlarda bu durumun yüksek, erkekler ise kişilerarası çekiciliğin diğer grupların altında yer aldığı belirtilmiştir.

Turner (1971) farklı ırk kimlikleri ile onay ihtiyacını çocukların öğrenmeleri üzerinde test etmiş olup; bu kapsamda 80 beyaz erkek çocuk üzerinden çalışmasını yürütmüştür. Araştırma kapsamında sosyal onay ihtiyacını ölçmek için Marlowe-Crowne Sosyal Beğenirlik Ölçeği kullanılmıştır. Yapılan çalışmada farklı ırksal kimliklere sahip çocuklara deneyimler kolay olabilecek bir öğrenme görevi verilmiş olup, deney sırasında çocukları sözlü olarak onay ile motive etmeleri sağlanmıştır. Elde edilen bulgulara göre aynı ırk tarafından test edilen çocukların, farklı ırk tarafından test edilenlere göre daha yüksek düzeyde performans gösterdiği ve öğrenme hızı ile onay ihtiyacı arasında bir ilişki olmadığı belirtilmiştir.

MacDonald (1971) yapmış olduğu uygulamada lisans öğrencilerinden oluşan iki farklı örneklem grubu oluşturmuş olup; doğum sırasına yönelik farklılıkların, altı kişilik özelliğine göre farklılaşma durumlarını araştırmıştır. İlk çalışmada 339 erkek ve 447 kadın olmak üzere 786 kişi, ikinci çalışmada ise 210 erkek ve 266 kadın olmak üzere 476 kişi bulunmaktadır. İlk çalışmada yer alan kişilerde, dogmatizm, belirsizlik toleransı ve katılık özellikleri ölçülmüş olup ikinci çalışmada yer alan kişilerde ise iç-dış kontrol odağı ile sosyal sorumluluk özellikleri ölçülmüştür ve her iki grupta da altıncı özellik olarak Marlowe-Crowne Sosyal Beğenirlik Ölçeğinden elde edilen verilere dayanılarak sosyal beğenirlik özellikleri ölçülmüştür. Ortaya çıkan bulgulara göre ilk doğan çocukların daha katı olduğu, sonra doğan çocuklarda denetim odağının daha dışsal olduğu ve ilk çocuklar ile tek çocukların sonra doğan çocuklara göre daha fazla sosyal sorumluluklarının olduğu belirtilmekle birlikte ek olarak kadınların erkeklere göre daha fazla sosyal onay gereksinimi içerisinde oldukları belirtilmektedir.

Petzel (1972) 50 erkek öğrenci üzerine yapmış olduğu çalışmada onay motivasyonu ve akademik performansa yönelik tahminleri incelemiştir. Çalışma kapsamında adına Marlowe-Crowne Sosyal Beğenirlik Ölçeği kullanılmıştır. Öğrenciler düşük ve yüksek onay motivasyonuna sahip olarak ikiye ayrılmış ve çok sayıda sınav sonrası performanslarını tahmin etmeleri istenmiştir. Bu kapsamda her sömestr için 4 olmak üzere toplam 8 test uygulanmıştır.

Elde edilen sonuçlara göre yüksek düzey onay motivasyonuna sahip olanların düşük düzey onay motivasyonuna sahip olanlara göre daha doğru tahminler yaptıkları yer almaktadır.

Scherer, Ettinger ve Mudrick (1972) 38 erkek, 28 kadın olmak üzere toplam 66 lisans öğrencisi üzerinde uyuşturucu kullanımı ile sosyal onay ihtiyacını araştırmış olup uyuşturucu kullanımını kategorize ederek hafif, orta ve ağır olarak gruplamışlardır. Sosyal onay ihtiyacını ölçmek adına Marlowe-Crowne Sosyal Beğenirlik Ölçeği kullanılmıştır. Elde edilen verilere göre üç grup arasında da anlamlı farklılıklar olduğu belirtilmiştir. Buna göre ağır uyuşturucu kullananların en yüksek düzey sosyal onay motivasyonu olduğu, hafif uyuşturucu kullananların ise en düşük düzey sosyal onay motivasyonu duydukları bulunmuştur. Araştırmacılar elde ettikleri verileri onay ihtiyacı duyanlarda sosyal baskılar açısından ele alarak yorumlamışlardır. Son olarak araştırmacılar uyuşturucu kullanımına başlama ve tedavisinde onay motivasyonunun önemli bir rolü olduğunu vurgulamışlardır.

Endler, Minden ve North (1973) 72 erkek ve 72 kızdan oluşan araştırmalarında; sosyal onay ihtiyacı, destek verme ve cinsiyetin uyum göstermeye yönelik etkilerini araştırmış olup bu kapsamda araştırmaya katılan öğrenciler yüksek ve düşük onay gereksinimi şeklinde gruba ayrılmıştır. Her bir grup için uygunluk koşulları olarak katılıyorum, nötr ve katılmıyorum şeklinde durumlar belirlenmiştir. Elde edilen bulgulara göre yüksek düzey sosyal onay ihtiyacı duyan kişilerin düşük düzey sosyal onay ihtiyacı duyan kişilere göre daha fazla uyum gösterdikleri yer almaktadır. Bununla birlikte kızların erkeklere oranla daha çok uyum davranışı sergiledikleri yer almaktadır.

Satow (1975) yardım etme davranışında sosyal onayın teşvik edici bir rol üstlenip-üstlenmeme durumlarına yönelik araştırma yapmış olup; 95 kadın lisans öğrencisine yönelik uygulama yapmıştır. Bu kapsamda öncelikle Marlowe-Crowne Sosyal Beğenirlik Ölçeği'ni dolduran kişilerden kamu yada özel koşullar altında yer alan herhangi bir araştırma fonuna bağışta bulunmayı isteme durumları sorulmuştur. Elde edilen sonuçların sosyal öğrenme kuramına ait tahminleri desteklediği, kamu koşullarına özel koşullar altında yer alana göre daha fazla bağış yapıldığı ve yüksek onay gereksinimi içinde olanların düşük gereksinim içinde olanlara göre daha fazla bağış yaptığı belirtilmiştir.

Lobel (1982) onaylanma ihtiyacına yönelik iki bileşeni incelemiş olup bu bileşenler yaklaşma ve kaçınma bileşenleri olarak belirlenmiştir. Deneklerin yaklaşık olarak 31 yaşlarında oldukları, bir başka araştırmacının (Sears vd.,1957) kendi uygulamasında 25 yıl önce görüştüğü annelerin çocukları oldukları belirtilmektedir. Elde edilen bulgulara kadınlarda yaklaşma bileşeninin anne sevgisinden yoksun olma durumları ile pozitif ilişkili olduğu, kaçınma bileşeninin ise annelerinin kızlarını mücadeleye teşvik etmeleri nedeniyle negatif ilişkili

olduğu belirtilmiştir. Kadınlarda sevginin geri çekilmesinin onay ihtiyacını ve reddedilme duygusunu arttırdığı belirtilmektedir. Araştırma sonuçlarında erkeklere yönelik anlamlı bir sonuç bulunmaması araştırmacılar tarafında ilgi çekici bulunmuştur.

Vicente vd. (1983) sosyal onay ihtiyacı, doğum sırası ve empati kavramlarını araştırmış olup, 804 panamalı ergen üzerinde çalışma yapıldığı görülmüştür. Çalışma kapsamında kişilerden demografik veriler olarak yaş, okul türü, sınıf düzeyi, doğum sırası, kardeş sayısı, kardeşlerin yaşları, anne-babanın yaşı gibi bilgiler istenmiştir. Araştırmada katılımcıların başarı, ilişki, güç, reddedilme gibi ihtiyaçlarına yönelik bilgilerde toplanmıştır. Elde edilen bulgularına göre ilk doğan kızların hem sosyal onay gereksinimi hem de empati düzeylerinin sonra doğan kızlara göre daha yüksek düzeyde olduğu, ilk doğan erkeklerde daha sonra doğanlara göre daha düşük düzey empati olduğu belirtilmiştir.

O'Grady (1989) onay ihtiyacı ile fiziksel çekicilik, uyumsuzluk ve sosyal benlik arasındaki ilişkileri araştırmış olup 64 erkek ile 63 kız üniversite öğrencisi üzerinden çalışmasını sürdürmüştür. Onay ihtiyacını ölçmek adına Marlowe-Crowne Sosyal Beğenirlik Ölçeğini kullanmıştır. Araştırmaya yönelik üç ayrı hipotez oluşturmuş olup fiziksel çekicilik ile onay ihtiyacı arasında hem kadınlar hem de erkeklerde anlamlı ve olumsuz bir ilişki olabileceği hipotezleri arasında yer almaktadır. Elde edilen bulgulara göre onay ihtiyacı ile fiziksel çekicilik arasında herhangi bir ilişki bulunmadığı belirtilmektedir.

Crowl (2001) yüksek ve düşük düzey olarak sınıflandırılmış kadınlardan oluşan ilkökul öğretmenleri üzerinde bir uygulama yapmış olup; sosyal onay ihtiyacı ile not verme davranışlarının ilişkilerini araştırmıştır. Yapılan araştırmada sosyal onay ihtiyacı Marlowe-Crowne'nun sosyal beğenirlik ölçeği ile ölçülmüştür. Araştırma kapsamında da belirlenen öğretmenlerin öğrencilerine de iki soru sorulmuş olup 10 tane kısa yanıt istenmiştir. Sorulardan biri "Keşif ile buluş arasındaki fark nedir?" şeklinde olup öğretmenlerin bunları puanlamaları istenmiştir. Araştırma kapsamında elde edilen verilere göre sosyal onay ihtiyacı yüksek olan öğretmenlerin, sosyal onay ihtiyacı düşük olan öğretmenlere göre daha yüksek not verdikleri belirtilmiştir. Bu sonuç üzerinde seçilen öğretmenlerin yaşları (25-36 yaş aralığı), deneyimleri, çalıştıkları okul tipinin herhangi bir etkisinin olmadığı da eklenmiştir.

Sosik ve Dinger (2007) liderlik stilleri, liderlerin kişilik özellikleri ve vizyonlarının ilişkilerini incelemiş olup bu süreçte; on dört haftadan oluşan liderlere yönelik gelişim kursunu oluşturulmuş olup altı ayrı sektöre ait 183 işletmeci-yönetici kursun ikinci haftasına gelindiğinde sosyal güç ve sosyal onay ihtiyaçlarına, buna ek olarak kendini ayarlama durumlarına yönelik geri bildirimde bulunmuştur. Kursun üçüncü haftasında 809 kişiden oluşan alt kademe çalışanlarından yöneticilerinin liderlik stillerine yönelik geri bildirim vermeleri

istenmiştir. On dört haftalık kurs sürecinin tamamlanmasıyla yöneticiler de kendi vizyonlarına yönelik bildirimde bulunmuştur. Elde edilen sonuçlara göre liderlerin sosyal güç ve sosyal onay ihtiyaçlarının, kendini ayarlama durumlarının ilişkileri etkilediği belirtilmiştir.

Twenge ve Campbell (2008), 1930'lu yıllardan günümüze kadar tutum, kişilik, psikopatoloji ya da davranış ölçeklerini tamamlayan 1.4 milyon kişi üzerinden elde edilen bilgiler ile günümüz iş dünyasını araştırmış olup elde edilmiş olan verilerin bugünün iş dünyasını nasıl etkilediğine yönelik çalışma yapmışlardır. Araştırmada kullanılan verilerin özellikle son 8 yıla ait psikolojik ölçekler ile üniversite öğrencilerine yönelik araştırma raporlarından elde edildiği belirtmiş olup; Ben Nesli ya da Milenyumcular ve Y Kuşağı olarak da bilinen kuşağa ait bulgularda yüksek düzey benlik saygısı, kaygı, depresyon ve narsisizm gösterdikleri yer almaktadır. Bunlara ek olarak düşük düzey sosyal onay ihtiyacı hissettikleri belirtilmekle beraber neden olarak kontrol edilmekten hoşlanmamaları gösterilebilmektedir.

Savci, Turan, Griffiths ve Ercengiz (2019) histrionik kişilik inancı, sosyal onay ihtiyacı, beğenilme arzusu, sosyal medya bozukluğu ve narsisistik kişilik inancı arasındaki ilişkileri incelemiş olup, çalışma dahilinde 165 kız ve 140 erkek olmak üzere 305 ergenden veri toplanmıştır. Elde edilen sonuçlara göre histriyonik kişilik inancı beğenilme arzusu ve sosyal onay ihtiyacını olumlu yönde etkilemiş olup, beğenilme arzusu ve sosyal onay ihtiyacının sosyal medya bağımlılığını olumlu yönde etkilediği belirtilmiştir. Ek olarak sosyal medya bağımlılığının narsisistik kişilik inancının üzerinde olumlu etkisi olduğu saptanmıştır.

2.4.2. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Yurt içinde yapılan araştırmalar incelendiğinde sosyal onay ihtiyacının dolaylı ve doğrudan ele alındığı araştırmaların olduğu görülmekle birlikte aşağıda bu çalışmalara yer verilmiştir.

2.4.2.1. Sosyal Onay İhtiyacının Dolaylı Olarak Ele Alındığı Araştırmalar

Erözkan (2004) üniversite öğrencilerine yönelik araştırma yapmış olup bu kapsamda kişilerarası duyarlılık ve reddedilme duyarlılıklarını yaş, cinsiyet, sınıf düzeyi ve sosyo-ekonomik düzey açısından incelemiştir. Araştırma dahilinde 170 bayan ve 170 erkek olmak üzere 340 kişiden veri toplanmıştır. Elde edilen bulgulara göre kişilerarası duyarlılığa

ait çekingenlik alt boyutunda sosyo-ekonomik düzey, kırılğan iç benlik alt boyutunda cinsiyet ve onaylanma ihtiyacı alt boyutunda yaş ile sınıf düzeyi etkili olmaktadır. Onaylanma ihtiyacının; 18-19 yaşlarındaki bireylerde, 20-21 ve 22-23 yaşlarındaki bireylere göre daha yüksek olduğu belirtilmiştir. Bununla birlikte onaylanma ihtiyacının birinci sınıfta eğitim gören bireylerde, ikinci, üçüncü ve dördüncü sınıfta eğitim gören bireylere göre daha fazla olduğu belirtilmektedir. Reddedilme duyarlılığı ile kişilerarası duyarlılığının arasında anlamlı bir ilişki olduğu, reddedilme duyarlılığı ile onay ihtiyacının arasında ise pozitif orta düzey anlamlı bir ilişki bulunduğu saptanmıştır.

Erözkan (2005) üniversite öğrencilerinde kişilerarası duyarlılık ve depresyon düzeylerini sosyo-ekonomik düzey, cinsiyet, yaş, yaşanan yer açısından değerlendirmiştir. Araştırmada 160 kız ve 160 erkek olmak üzere toplam 320 kişiden veri toplanmıştır. Elde edilen bulgulara göre kişilerarası duyarlılığa ait kişiler arası farkındalık ve çekingenlik alt boyutlarının üzerinde sosyo-ekonomik düzeyler ve cinsiyetler arasında farklılığa rastlanmış olup devamında; aynı şekilde kişilerarası duyarlılığa ait kırılğan iç benlik ve onaylanma ihtiyacı boyutlarının üzerinde yaşanan yer ve yaş arasında, depresyon üzerinde ise sosyo-ekonomik düzey ve yaş arasında farklılığa rastlandığı belirtilmektedir. Onaylanma ihtiyacının alt boyut olarak ele alındığı bu çalışmada onaylanma ihtiyacının üzerinde cinsiyete göre farklılık olmadığı ve bunun nedeni olarak her bireyin onaylanma ve kabul görmeye dönük ihtiyaçları olduğu belirtilmiştir. Onay ihtiyacı ile yaş arasında anlamlı düzeyde bir ilişki bulunan bu çalışmada; yaşları 18-19 olan bireylerde bu ihtiyacın daha büyük yaşlardaki bireylere göre yüksek çıktığı belirtilmiştir ve 18-19 yaşlarında hem duygusal hem de sosyal ilişkilerin önem kazanmasından kaynaklı başka insanlar tarafından onaylanmaya, sevilmeye, kabul görmeye yönelik davranma durumların bu durumu şekillendirebildiği ifade edilmektedir. Onaylanma ihtiyacı üzerinde sosyo-ekonomik düzeyler arasında farklılık olmadığı ancak yaşanan yerler arasında anlamlı düzeyde bir ilişki olduğu belirtilmiştir. Buna göre köyde yaşayanların, ilçe ve şehirde yaşayanlara göre daha yüksek onay ihtiyacı duydukları ve neden olarak kısıtlı çevresel, sosyal koşullar sonunda kabul görme ve reddedilmeme beklentisinin etkisinin olabileceği belirtilmektedir.

Hamarta ve Demirbaş (2009) lise öğrencilerinin utangaçlık ve benlik saygılarının fonksiyonel olmayan tutumlar ile ilişkisinin anlamlılığını, bu kapsamda fonksiyonel olmayan tutumların benlik saygısı ile utangaçlık durumlarını yordayıp yordamadığını araştırmıştır. Araştırma kapsamında Trabzon merkezde bulunan 9,10 ve 11. sınıflardan oluşan 259 kız 239 erkek olmak üzere toplam 498 öğrenciden veri toplanmıştır. Elde edilen bulgulara göre benlik saygısı ve utangaçlık arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki, utangaçlık ve fonksiyonel

olmayan tutumların alt boyutunda yer alan onaylanma ihtiyacı ile pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu , buna ek olarak benlik saygısı ve mükemmelci tutum ile onay ihtiyacı arasında ise negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunduğu saptanmıştır. Benlik saygısını yordayandeğişkenlere bakıldığında ise mükemmelci tutum ve onaylanma ihtiyacının anlamlı düzeyde yordama sağladığı belirtilmiştir.

Çolakoğlu (2012) 20-45 yaş aralığında bulunan 325 kişi üzerinde kişilerarası ilişkiler, kendilik algısı, erken dönem uyumsuz şemalar ve algılanan ebeveynlik stillerinin aralarındaki ilişkileri incelemiştir. Sosyal onay ihtiyacına yönelik elde edilen bulgulara göre başkalarına yönelimlilikşema alanları içerisinde yer alan onay arayıcılığın medeni duruma göre farklılaştığı; bekar olanların evli olanlara göre aldıkları puanın daha yüksek olduğu belirtilmiştir. Ek olarak onay arayıcılığın cinsiyete göre farklılaşmadığı belirtilmektedir. Başarı odaklı ve sömürücü baba tutumu ile izin verici, başarı odaklı ve duygusal olarak yoksun bırakıcı anne tutumunun onay arayıcılık, sosyal izolasyon ve iç içe geçme şema boyutlarını yordadığı belirtilmektedir.

Çalışkur (2013) üniversite öğrencilerinin yaşam değerleri ile kişilik özellikleri üzerine yapmış olduğu araştırmada iki vakıf ile iki devlet üniversite öğrencilerinden oluşan 2., 3., ve 4. Sınıf düzeyinde 527 öğrenciden veri toplanmıştır. Yaşam değerleri olarak iç huzur, gerçek dostluk, kendine saygı, mutluluk, özgürlük, sosyal onay gibi kavramlar ele alınmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre ; üniversite öğrencilerinin yaşam değerleri ile kişilik özelliklerinin ilişkili olduğu ancak gerçek dostluk değeri ile kişilik özellikleri arasında anlamlı bir ilişki olmadığı belirtilmiştir. Buna ek olarak kişilik özelliklerinin alt boyutlarından yakınlık, değişiklik ve uyarlık boyutları ile sosyal onay ihtiyacı arasında anlamlı bir ilişki olduğu belirtilmektedir.

2.4.2.2 Sosyal Onay İhtiyacının Doğrudan Ele Alındığı Araştırmalar

Karaşar(2014) üniversite öğrencilerine yönelik bir araştırma yapmış olup; sosyal onay ihtiyacı ile mükemmeliyetçilik, sosyal kaygı, benlik kurgusu ve mutluluk değişkenlerinin arasındaki ilişkileri incelemiştir. Araştırma kapsamında Karaşar (2014) başlangıç olarak Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği geliştirmiş olup geçerlilik ve güvenilirlik analizlerini yapmıştır. Ardından 257 kız ve 30 erkek olmak üzere 287 üniversite öğrencisinden veri toplanmıştır. Elde edilen bulgulara göre sosyal kaygının, kendine yönelik mükemmeliyetçiliğin ve benlik kurgusunun alt boyutlarından toplulukçu benlik kurgusunun sosyal onay ihtiyacını yordadığı belirtilmiş olup; sosyal onay ihtiyacının doğum sırası ve cinsiyete göre anlamlı bir

fark oluşturmadığı ancak sınıf düzeyine göre anlamlı bir fark oluşturduğu, 3.sınıf öğrencilerinin 4. sınıf öğrencilerine göre daha yüksek düzey sosyal onay ihtiyacı duydukları belirtilmiştir.

Karaşar ve Öğülmüş (2016) sosyal onay ihtiyacı ve psikolojik belirtileri anne-baba eğitim düzeyi, cinsiyet, doğum yeri ve doğum sırası açısından incelemiş olup; psikolojik belirtilere ait alt boyutlar obsesif-kompulsif bozukluk, somatizasyon, kişilerarası duyarlılık, kaygı, depresyon, hosbilite, paranoid belirtiler, anksiyete ve psikotizm olarak belirtilmiştir. Araştırma kapsamında 157 kız ve 43 erkek olmak üzere 200 üniversite öğrencisinden veri toplanmıştır. Elde edilen bulgular göre sosyal onay ihtiyacının alt boyutları arasında yer alan olumlu izlenim bırakmanın; kişilerarası duyarlılık ve somatizasyon üzerinde cinsiyete göre farklılık oluşturduğu ve bu durumun kızların lehine olduğu belirtilmiştir. Sosyal onay ihtiyacının alt boyutlarında yer alan sosyal geri çekilme üzerinde doğum yeri bakımından farklılık olduğu ve bu farklılık kasaba ve köyde doğmuş bireylerde sosyal geri çekilme puanlarının ilde doğanlar göre daha yüksek olması şeklinde belirtilmiştir. Yapılan analizlerde sosyal onay ihtiyacı ile psikolojik belirtiler arasında düşük ve orta derece olmak üzere pozitif anlamlı bir ilişki bulunmuş olup bu durum psikolojik belirtilerin artması ile sosyal onay ihtiyacında da yükselme yaşandığı veya sosyal onay ihtiyacının yükselmesi ile psikolojik belirtilerde de artış yaşandığı şeklinde yorumlanmaktadır.

Baytemir, Karaşar ve Öğülmüş (2017) kişilerarası yeterliliğin yordayıcıları olarak sosyal onay ihtiyacı ve ebeveynle bağlanmayı incelemiş olup araştırma kapsamında 239 kız ile 82 erkek olarak toplamda 321 üniversite öğrencisinden veri toplamışlardır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre hem sosyal onay ihtiyacının hem de ebeveyne bağlanma değişkeninin bir arada kişilerarası yeterlilikteki toplam varyansın %20'sini açıkladığı yer almaktadır. Buna ek olarak ebeveyne bağlanma değişkeninin oluşturulmuş olan modele katkı sağladığı ancak babaya bağlanmanın, anneye bağlanmaya göre modele daha fazla katkı sağladığı belirtilmiştir. Sosyal onay ihtiyacının alt boyutlarından (sosyal geri çekilme, olumlu izlenim bırakma ve başkalarının yargılarına duyarlılık) olan sosyal geri çekilme boyutunun modele katkı sağlamadığı, olumlu izlenim bırakma ve başkalarının yargılarına duyarlılık boyutlarının ise oluşturulan modele anlamlı bir katkı sağladığı belirtilmiştir.

Yahşi (2018) sosyal onay ihtiyacı ile kaygı düzeylerini incelemiş olup, bu kapsamda 190 lise öğrencisinden veri toplamıştır. Katılımcıların kaygı düzeylerinin orta düzey olduğu tespit edilmiş olup buna göre; kaygı düzeyleri ile sosyal onay ihtiyacının alt boyutlarından olumlu izlenim bırakma ve sosyal geri çekilme doğrusal bir ilişkiye sahipken başkalarının yargılarına duyarlılık boyutuyla bir ilişki olmadığı belirtilmiştir. Ek olarak katılımcıların kaygı

düzeylerinin cinsiyete göre farklılaştığı; kızların erkeklere göre daha yüksek kaygı duyduğu belirtmiştir.

Turan (2018) üniversite öğrencilerine yönelik bir araştırma yapmış olup bu kapsamda gönül ilişkilerinde şiddete yönelik tutum ile toplumsal cinsiyet rolleri, bağlanma boyutları, benlik saygısı ve bununla birlikte sosyal onay arasındaki ilişkileri incelemiştir. Çalışma grubu 842 kişiden oluşmaktadır. Elde edilen bulgulara göre sosyal onay ihtiyacının flört şiddetini yordadığı; kontrol alt boyutları, istismar ile sosyal onay ihtiyacının toplam puanları arasında düşük düzey pozitif anlamlı bir ilişki olduğu, buna ek olarak sosyal onay ihtiyacının flört şiddetine ait istismar boyutunu yordadığı da belirtilmektedir.

Özden (2019) Sosyal onay ihtiyacı ile tüketici yenilikçiliği arasındaki ilişkiyi incelemiş olup; Y ve Z kuşağına ait 402 kişiye bu kapsamda anket uygulamıştır. Elde edilen bulgulara göre Z kuşağına ait tüketicilerin, tüketici yenilikçiliği ve sosyal onay ihtiyaçlar düzeylerinin Y kuşağına ait olan bireylere göre daha yüksek olduğu, tüketici yenilikçiliği ile sosyal onay ihtiyacının arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu belirtilmektedir. Ek olarak sosyal onay ihtiyacının bileşenlerinden başkalarının yargılarına duyarlılık ve sosyal geri çekilmenin işlevsel yenilikçilikteki varyansın %42'sini açıkladığı; sosyal onay ihtiyacının tüm bileşenlerinin hedonik yenilikçilikteki varyansın %63'ünü açıkladığı; sosyal onay ihtiyacının alt bileşenlerinden başkalarının yargılarına duyarlılık ve olumlu izlenim bırakmanın sosyal yenilikçiliğinin %50'sini açıkladığı; sosyal onay ihtiyacının bileşenlerinden başkalarının yargılarına duyarlılık bileşenin bilişsel yenilikçilikteki varyansın %44'ünü açıkladığı belirtilmiştir.

Yalçınkaya, Taner ve Demirci (2019) ergenlerde iyilik hali ve sosyal onay ihtiyacını yaş, cinsiyet, okul türü, sınıf düzeyi, anne-baba mesleği, aile gelir durumu, doğum sırası, akademik başarı puanı ve uyruklarına göre incelemiştir. Bu kapsamda KKTC'de Mağusa ve Lefkoşa ortaokullarından 150 kişiden veri toplanmıştır. Elde edilen bulgulara göre; ergenlerin sosyal onay ihtiyaçlarının ortanın üzerinde olduğu, bu ihtiyacın uyruklara ve sınıf düzeyine göre anlamlı farklılık gösterdiği saptanmıştır. Ek olarak ergenlerin iyilik hali düzeyi ile sosyal onay ihtiyaçları arasında pozitif anlamlı bir ilişki olduğu belirtilmektedir.

Değirmenci (2019) geniş aile ve çekirdek ailede yetişen bireylerde benliğin farklılaşması ve sosyal onay ihtiyacının ilişkisini incelemiş olup yaşları 18 ile 50 ve üzeri arasında farklılaşan 449 kişiden veri toplamıştır. Elde edilen bulgulara göre sosyal onay ihtiyacı ile benliğin farklılaşma düzeyi arasında ters yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Cinsiyet değişkenine göre sosyal onay ihtiyacı farklılaşmazken, benliğin ayrımlaşmasında farklılık olduğu belirtilmiştir. Yaş değişkeni ele alındığında 50 ve üzeri grubunun 18-24 yaş grubuna

göre daha yüksek düzey sosyal onay ihtiyacı hissettiği, eğitim düzeyinin artması ile sosyal onay ihtiyacında düşüş yaşandığı belirtilmektedir. Ek olarak meslek gruplarına göre sosyal onay ihtiyacı ve benliğin farklılaşma düzeylerinin alt boyutlarda anlamlı bir şekilde farklılaşma oluşturduğu saptanmıştır. İşçilerin ve çalışmayanların yüksek düzey sosyal onay aradığı, özel sektörde çalışan bireylerin ise düşük düzey sosyal onay aradığı belirtilmektedir.

Karaşar (2020) sosyal onay ihtiyacı ile narsisizm arasındaki ilişkiyi incelemiş olup araştırma dahilinde 178 kız, 70 erkek olmak üzere toplam 248 üniversite öğrencisinden veri toplamıştır. Araştırma kapsamında kırılğan narsisizm ile sosyal onay ihtiyacı arasında orta düzey ve pozitif bir ilişkinin olduğu ; büyülenmeci narsisizm ile sosyal onay arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı belirtilmiştir. Bununla birlikte sosyal onay ihtiyacı ve narsisizmin cinsiyet, yaş, anne-baba eğitim düzeyi açısından anlamlı bir farklılık göstermediği belirtilmektedir.

Karaşar ve Öğülmüş (2020) geliştirmiş oldukları Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeğinin güvenilirlik ve geçerlilik çalışmasını ergenler üzerinde incelemiş olup bu kapsamda 132 kız ve 107 erkek olmak üzere toplam 239 lise öğrencisinden veri toplamışlardır. Ölçeğe ait üç alt boyutların iç tutarlılık kat sayılarının .78 ile .81 arasında, genel iç tutarlılık kat sayısının ise .91 olduğunu belirtmişlerdir. İncelemiş oldukları uyum iyilik indekslerine göre geliştirdikleri ölçeğin ergen gruplarda da benzer yapıda olduğu araştırma bulgularında yer almaktadır. Bu sonuçlara ek olarak sosyal onay ihtiyacının alt boyutlarından sosyal geri çekilme boyutunun erkeklerde kız öğrencilere göre daha yüksek olduğu; birinci sınıfların üst sınıflara göre sosyal onay ihtiyacı ölçeğinin tüm alt boyutlarından daha yüksek puan aldıkları belirtilmektedir.

Canlı ve Karaşar (2020) majör depresif bozukluğun yordayıcılarını araştırmış oldukları çalışmalarında sosyal onay ihtiyacı ve benlik saygısını depresyonun yordayıcıları olarak incelemişlerdir. Yapmış oldukları araştırmada 117 kişiden veri toplamışlardır. Çalışmaları sonucunda sosyal onay ihtiyacının alt boyutlarından sosyal geri çekilmenin benlik saygısı ile depresyonun %33'ünü açıkladığını belirtmişlerdir. Buna ek olarak benlik saygısının depresyonu en fazla açıklayan değişken olduğunu eklemişlerdir. Diğer alt boyutlardan olumlu izlenim bırakma ve başkalarının yargılarına duyarlılık boyutlarının depresyonu yordamadığını belirtmişlerdir. Son olarak sosyal onay ihtiyacının alt boyutlarından olumlu izlenim bırakma boyutunun erkeklerde kızlara göre daha yüksek olduğu ve bekar hastaların evli olanlara göre daha yüksek düzey olumlu izlenim bırakma puanlarının olduğu çalışmadan elde edilen bulgular arasında yer almaktadır.

2.5. Benlik Kurgusu

Benlik kavramı kişinin aslında kim olduğuna dair algılayışları, kendine yönelik bildikleridir (Aronson, Wilson ve Akert, 2012). Bunların keşifleriyle başlayan benlik farkındalık kazanma ile oluşumunu sürdürür (Atça, 2019). Benlik, kişinin içinde bulunduğu dünyayı, çevresini, kendisini nasıl gördüğünü ve buna yönelik algılarının neler olduğunu belirlemede rol oynamakta, bu kapsamda düşünceleri, duyguları ve davranışları etkilemektedir (Kağıtçıbaşı ve Cemalcılar, 2014).

Hem sosyal hem de bilişsel bir yapı olan benlik (Baumeister, 2012), ergenlik döneminde oluşmaktadır (Harter, 2012; Weiten, Dunn ve Hammer, 2015). Banaji ve Prentice'e (1994) göre benlik dinamik bir süreç olup sosyal ortam ve çevre ile etkileşim halindedir. Yani, birey için önemli kişiler, ebeveynleri, arkadaşları benlik kavramı ile ilişkilidir ve şekillenmesine yol açmaktadır ki, bu durum benliğin ilişkisel olmaya eğilimli olduğunu göstermektedir (Anderson ve Chen, 2002).

Marcus ve Nurius (1986) bireylerin olmak istedikleri, olmaktan korktuklarına yönelik anlayışlarına olası benlik adını vererek, olası benliklerin kişinin geleceğe dair kendilerini nasıl kavradıklarını barındırdığını ifade etmektedirler. Markus ve Nurius'a (1986) göre olası benlikler bireyle umduğu kişi arasında bağ oluşturmakla birlikte umut edilen olası benliklere örnek olarak başarılı benlik, yaratıcı benlik kavramlarını verirlerken korkulan olası benliklere ise yalnız benlik, depresif benlik örneğini vermektedirler (Marcus ve Nurius, 1986).

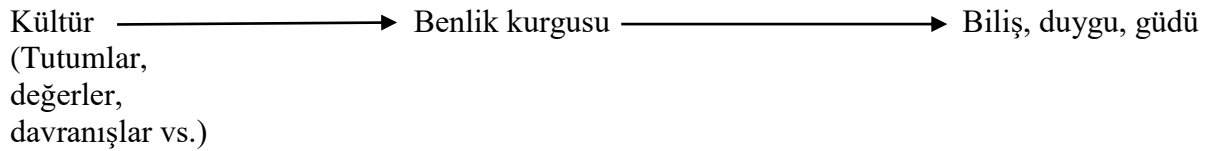
Benlik kavramı kişilerin kendilerine yönelik inançları (Markus ve Cross, 1990), kendilerini düşündükleri zaman akıllarına gelen şeyleri (Stets ve Burke, 2003) ve kişinin kendisi için doğru olan veya doğru olabilecek şeyleri (Forgas ve Williams, 2002) içermektedir bununla birlikte tüm bunlar kişilerin şemalarını oluşturmaktadır (Weiten ve ark., 2015). Campell, Assanand ve DiPaula'a (2000) göre geçmiş deneyim ve yaşantılar sonucunda şekillenen bu şemalar kişilerin yetenekleri, kişilik özellikleri, amaçları, fiziksel özellikleri, ve sosyal rollerini içermektedir (Weiten ve ark., 2015). Her bireyin kendine ait şemaları birbirinden farklılık gösterebilmekle birlikte örneğin bir kişi iyi derecede sosyal becerilere sahip olduğunu söylüyor ve gerçek anlamda sosyal beceri düzeyi iyi iken , fiziksel beceri düzeyi yeterince iyi olmayabilir (Weiten ve ark., 2015).

Benliğe yönelik inançlar mevcut davranışları etkilemekle birlikte, gelecekteki olası davranışlar üzerinde de rol oynamaktadır. Kişinin benlik algıları; ideal benlik, gerçek benlik, ve zorunlu benlik olarak sınıflanmaktadır ve bunların uyum göstermemeleri halinde benlik farklılıkları oluşmaktadır (Özcan, 2017).

Benlik kurgusu; bireylerin kendilerini nasıl tanımladıklarını içermekte olup, benlik kavramının sosyo-kültürel değerleri (Markus ve Kitayama, 2003) ile birlikte ele alınarak karşılıklı bağımlı ve bağımsız olmak üzere gruplandırılır (Markus ve Kitayama, 1991). Singelis (1994) benlik kurgusunu; kişilerin başkalarıyla olan ilişkisi ve bu kapsamda diğerlerinden farklı olarak benliği ile ilgili duyguların, düşüncelerin, eylemlerin bir bütünü şeklinde tanımlamaktadır.

Markus ve Kitayama (2010) sosyo-kültürel etmenler sonucunda deneyimlerin şekillendiğini ve değerler oluşturduğunu, benliğinde bu değerleri yansıttığını ve ikisinin birbirini tamamladığını ifade etmektedir. Yapılan tanımlamalara bakıldığında benlik kurgusunun kültür bağlamında farklılık gösterebilmesinden kaynaklı çeşitli tanımlarının olduğu görülmektedir.

Benlik kurgusu, kişilerin kendilerini ve çevresindekileri ya da daha geniş anlamda diğerlerini nasıl gördüğü ile ilgilidir (Cross, Hardin ve Gercek-Swing, 2010). Markus ve Kitayama (1991) benlik kurgusuna yönelik; bireye yol gösteren bir yapı olarak düşünceleri, duyguları, davranış biçimlerini şekillendirdiğini belirtmektedir ve buna ek olarak kültürün eksenini etrafında bir bakış açısı çizmişlerdir. Matsumoto (1999) benlik kurgusunu kültür çerçevesinde ele almış olup kültürel çevrenin kişinin tutumları, değerleri, davranışları aracılığı ile benlik kurgusunu oluşturduğu, benlik kurgusunun ise kişinin duygu, biliş ve güdülerini etkilediğini belirtmektedir.

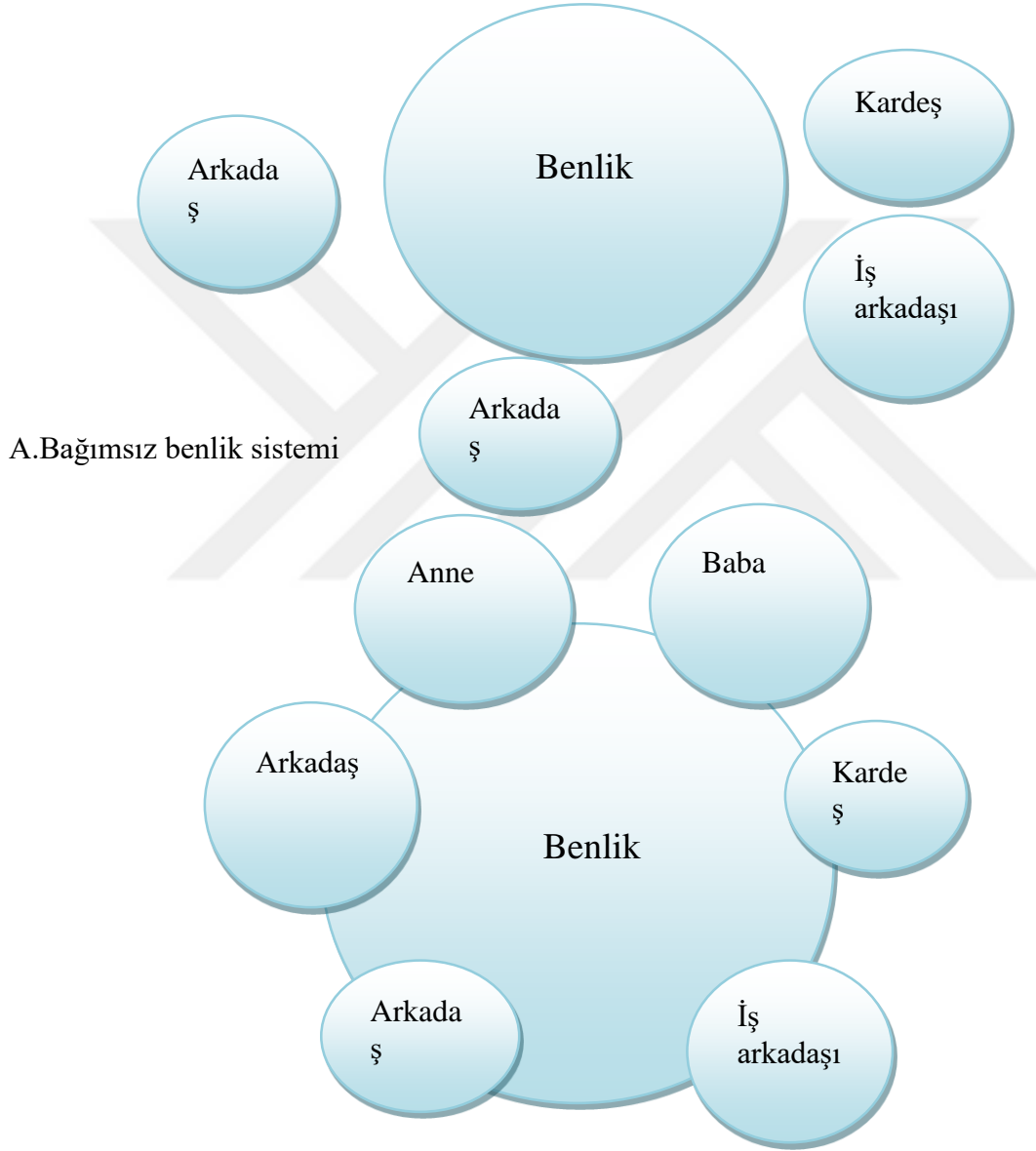

Şekil 1. Kültürün benlik kurgusu ve duygu, düşünce, güdü etkileşimini gösteren model

Kaynak: Matsumoto, 1999: 291.

Markus ve Kitayama (1991) karşılıklı bağımlı ve bağımsız olmak üzere benlik kurgusunu iki boyut üzerinden ele almış olup belirlemiş oldukları modele göre kültür ele alındığında benlik kurgusunun gelişiminin ilişkisellik ya da özerklik yönünde olduğu, özerk olma eğiliminin ise daha çok Batı kültüründe mevcut olduğunu belirtmişlerdir. Bu kültürdeki bireyler çevreye duyarlı olmaktadır fakat bu duyarlılık kişinin içsel niteliklerini en uygun şekilde ifade edebilmesi konusunda devreye girmektedir (Markus ve Kitayama, 1991). Buna karşılık batılı olmayan yani Doğu kültüründe ise bu durumun tersi olarak içinde buldukları

kültürün etkisiyle bireyler karşılıklı bağımlılığı korumak durumundadırlar (Miller, 1988). Karşılıklı bağımlılığa yönelik kişinin sosyal bir ilişkinin parçası olduğunu ve bu durum sonucunda davranışlarının şekillendiğini, büyük ölçüde kişinin göstermiş olduğu davranışlarda, düşüncelerde ve duygularda başkalarının rolü olduğu belirtilmektedir (Markus ve Kitayama, 1991). Dolayısıyla da kişi içinde yaşadığı topluma daha fazla bağlı konumda olarak diğerlerinden daha az farklılık gösterebilmektedir (Markus ve Kitayama, 1991).

B. Karşılıklı bağımlı benlik sistemi

Şekil 2. Karşılıklı bağımlı ve bağımsız benlik sistemleri modeli

Kaynak: Markus ve Kitayama, 1991:226

Bağımsız benlik kurgusuna sahip bireylerin benlik algılamalarında biriciklik yer almaktadır ve bu kişiler bağımsız olmaya, kişisel başarılarına, yeteneklerine önem verirken; karşılıklı bağımlı benlik kurgusuna sahip bireyler ise kendilerini sahip oldukları ilişkiler ile tanımlayarak, uyumlu davranışlar sergilemeyi önemli görmektedir (Markus ve Kitayama, 1991). Triandis (2001) karşılıklı bağımlı ve bağımsız benlik kurgularının bireylere yönelik olduğunu, buna ek olarak bu kavramların topluma yansıma şeklinde ise toplulukçu ve bireyci olarak kullanıldığını belirtmiştir. Bireyci toplumlarda diğer kişilerin benlikleriyle herhangi bir bitişiklik söz konusu olmazken, toplulukçu kültürlerde ise bireyin benliğinin sosyal çevresiyle iç içe geçmişliği ve bu kapsamda uyumun artırılmasına yönelik odaklanılmaktadır (Özcan, 2017).

Farklı toplumlar, farklı kültürlere sahiptirler. Her birinin yaşayış, inanış biçimleri farklılık göstermektedir. Bu durumun doğal bir sonucu olarak da birçok kültür ortaya çıkmaktadır. Benlik gelişimine yönelik yapılan kültürel çalışmalar batılı bakış açısına ait olan karşılıklı bağımlı ve bağımsız benlik kurgusu modelinin de bu çeşitli kültürden oluşan insanların benlik gelişimlerini açıklamakta eksik kalabileceğini ortaya koymaktadır (Kağıtçıbaşı, 2017). Batı kültürlerinde benliğin sınırlarının keskin olduğu ve bağımsızlığa, özerkliğe teşvik olunurken, Asya kültürlerinde ise bu durumun aksine bireyin ayrışmadığı; aile, sınıf ortamı vs gibi etkenlerin benliği düzenlediği, sosyal ilişkilere atıf yapıldığı belirtilmektedir (Kitayama, Markus, Matsumoto ve Norasakkunkit, 1997). Triandis'e (2001) göre bireyci bir toplumda bulunan kişilerden bireyci benlik kurgusu, toplulukçu bir toplumda bulunanlardan ise toplulukçu benlik kurgusuna sahip olmaları beklenilmektedir. Oluşan bu beklentiden yola çıkılarak bireycilik ve toplulukçuluk etrafında daha çok ikili benlik kurguları tanımlanmaya çalışılmaktadır (Özcan, 2017).

Hui ve Triandis (1986) toplulukçuluk ve bireycilik kültürlerine yönelik ortak bir çerçeve oluşturmak için yapmış oldukları çalışmalar sonucunda kültürel olarak ayırt edici olabilecek yedi kategori belirlemişlerdir:

1. Bireylerin eylemlerinde ve kararlarında diğerlerinin üzerinde bırakabileceği etkiyi düşünme
2. Maddi kaynakları paylaşma
3. Maddi olmayan kaynakların paylaşılması
4. Başkalarının düşünce ve görüşlerini kabul etme yönünde isteklilik
5. İtibar kaybetme yönündeki endişe
6. Sonuçları paylaşma
7. Başkalarının yaşamlarında önemsenme ve yaşamlarına katkı

Düzenlenen bu kategoriler sonucunda bireycilik ve toplulukçuluk eğilimlerine dair ayırt edicilik kazandıran olgu, kişinin geniş bir yelpaze çerçevesinde diğerleri ile ilişkisi olarak tanımlanmaktadır (Göregenli, 1995).

Markus ve Kitayama (1991), karşılıklı bağımlı ve bağımsız olmak üzere benlik ayırımı yaparken; Triandis (2001) ise yapılan bu ayrıma ek olarak yatay- dikey boyutları kullanarak dörtlü bir sistem oluşturmuştur. Bağımlı benlik kurgusuna yönelik yapılan kavramsallaştırmalar arasında Brewer ve Gardner'in (1996) ilişkisel benlik kurgusu ve toplulukçu benlik kurgusu tanımları yer almaktadır. İlişkisel benlik kurgusuna sahip bireyler diğerleri ile benzerliklerinin ötesinde kendisini bir grubun veya ilişkinin iyi bir temsilci olması yönündeki rollerine göre tanımlamaktadır; ancak toplulukçu benlik kurgusuna sahip bireyler ise kendilerini bir grubun üyesi ve gruptaki özelliklerin paylaşımcısı olarak görürler (Brewer ve Gardner, 1996). Bağımsız benlik kurgusuna yönelik tanımlamalarında ise kişisel benlik kurgusu tanımını kullanarak bireylerin kendilerini referans aldıkları belirtilmektedir (Brewer ve Gardner, 1996). Harb ve Smith (2008) ise (yatay-dikey) ilişkisel ve toplulukçu benlik kurgularına ek olarak insancıl benlik kurgusu tanımlamış olup, benlik kurgusunu 3 boyutta ele almıştır.

Benliğin toplulukçu ve bireyselci boyutu ele alınarak Türk toplumuna bakıldığında yaygın olarak toplulukçu kültürün benimsendiği (Hofstede, 2001) ancak modernizmin etkisi ile toplulukçu değerlere verilen önemin azalabileceği belirtilmektedir (Gümüş, 2009). Bakıldığı zaman genel olarak toplulukçu bir kültür şeklinde benimsenen Türk toplumunda aile, arkadaşlık ilişkileri, yakın çevre gibi unsurlar önemli görülmekle birlikte (İmamoğlu, Küller, İmamoğlu ve Küller, 1993) yüksek eğitim düzeyi, üst sosyo-ekonomik düzeyde yer alan kişilerde ilişkilerine vermiş oldukları önem azalmadan bireyselleşme eğilimi görülebilmektedir (Özcan, 2017). Göregenli (1995) kültürümüzü sadece bireycilik ve toplulukçuluk eğilimleri ile sınıflandırmanın zaman zaman yeterli olamayacağını belirtmektedir. Kağıtçıbaşı' da (2005) bu görüşü destekleyerek benliğin sadece ilişkisel ya da özerk olarak sınıflandırılmasının sorgulamaya gereksinim duyduğunu belirtmiştir. Bu durum sonucunda benlik kurgusunu bağımlı-ilişkisel, özerk-ayrık ve özerk-ilişkisel olarak sınıflamıştır.

Kağıtçıbaşı (2017) kişilerin ebeveynlerinin davranışlarının, değerlerinin , duygu ve düşüncelerinin benlik kurgusunu üzerinde önemli bir rolü olduğunu belirtmektedir. İçinde bulunan kültür ve ailenin yetiştirme tutumları göz önünde bulundurulduğunda kişilerin kültürlerinin, benimsemiş oldukları değerlerinin toplulukçu-bireyci benlik kurguları üzerinde ve bu anlamda benliğin şekillenmesinde rol oynadığı görülmektedir.

Buraya kadar olan bölümde benlik, benlik kurgusu üzerinde durulmuş olup, aşağıda benlik kurgusuna yönelik yapılan yurt dışı ve yurt içi araştırmalara yer verilmiştir.

2.5.1. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Ingman (1999) Çinli ve Amerikalı öğrenciler üzerinde araştırma yapmış olup benlik kurgusu, sosyal kaygı ve sosyal becerilerin sosyal uyum üzerindeki rolünü incelemiştir. Çalışma aşamalı olarak gerçekleşmiş olup ilk aşamasında 59 Çinli ve 105 Amerikalı lisansüstü öğrencilerden veri toplanmıştır. Elde edilen sonuca göre Çinli öğrencilerin daha düşük düzey sosyal uyum, daha yüksek düzey sosyal kaygı yaşadıkları belirtilmiştir. Buna ek olarak Amerikalı öğrencilere göre Çinli öğrencilerin benlik kurgularının bağımlı olduğu belirtilmiştir. Sosyal kaygı ile bağımlı benlik kurgusunun arasında negatif bir ilişki olduğunu belirtmişlerdir. Araştırmanın ikinci aşamasında ilk aşama varolan öğrencilerden bir alt küme oluşturularak ikili gruplandırılmıştır. Her ikili grubun birbirleriyle etkileşime girmeleri istenmiş olup süreç kayıt altına alınmıştır. Veriler analiz edilirken etkileşim öncesi ve sonrası şeklinde incelenmiş olup sonuçta; Amerikalı öğrencilerin Çinli öğrencilerden daha endişeli olduğu, etkileşim öncesi düşük sosyal uyum gösteren Çinli öğrencilerin etkileşim sonrası düşük kaygı yaşadıkları bulgular arasında yer almaktadır.

Essau, Ishikawa, Sasagawa, Sato, Okajima, Otsui, Georgiou, O'Callaghan ve Michie(2011) Japonya ve İngiltere'de yaşayan ergenlerin kaygı belirtilerin saptamak üzerinde yapmış oldukları araştırmalarında 12-17 yaş aralığındaki 689 ergenden veri toplamışlardır. Elde edilenlere göre;İngiltere'de yaşayan ergenlerin Japonya'dakilere göre kaygı düzeylerinin daha yüksek ve anlamlı olduğu, iki ülkede de yaşayan ergenlerde bağımsız benlik kurgusuna sahip olanların anksiyete belirtileri negatif ancak ilişkisel benlik kurgusuna sahip olanlarda ise anksiyete belirtileri olumlu yönde ilişkili olduğu belirtilmiştir. Ek olarak bağımlı benlik kurgusunun İngiltere'de yaşayanlarda Japonya'da yaşayanlara göre daha güçlü olduğu belirtilmiştir.

Yeung ve Chow (2019) baş etme becerileri ile bireysel farklılıkları inceleyerek travmaya maruz kalan 454 kişiden veri toplamıştır. Elde edilen bulgulara göre travma sonrası büyüme ile iyimserlik, ilişkisel-bağımlı benlik kurgusu, sosyal destek arayışı ve duygusal ifadenin ilişkili olduğunu belirtmişlerdir. Bununla birlikte duygusal ifade, sosyal destek arayışı ve ilişkisel-bağımlı benlik kurgusunun travma sonrası büyüme ile ilişkili olduğu belirtilmektedir.

Taniguchi ve Kaufman (2019) arkadaşlıklarda sosyal desteğin ,benlik kurgusunun ve yalnızlığın ilişkisini incelemiş olup rastgele bir örneklemeden Tokyo bölgesinde olan yaşları 30 ile 79 arasında değişen bireylerin verilerini incelemişlerdir. Elde edilen bulgular arasında karşılıklı bağımlı benlik kurgusunun sosyal desteği yordadığı, araştırma kapsamında kullanılan

diğer değişkenler ile (yaş, cinsiyet, dışadönük kişilik) karşılıklı bağımlılığın algılan sosyal destek ve yalnızlığı daha iyi açıkladığı belirtilmektedir.

2.5.2. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Ercan (2011), Kashima ve Hardie'nin (2000) geliştirmiş olduğu “İlişkisel-Bireyci Toplulukçu Benlik Ölçeği”ni yaşları 22 ile 30 arasında değişen 344 kişilik grup üzerinden uyarlama çalışması yapmıştır. Elde etmiş olduğu sonuçlara göre ölçeğin genç yetişkinler için kullanılabilmesi adına geçerli ve güvenilir olmakla birlikte benlik kurgusu açısından cinsiyete yönelik farklılıkları da değerlendirmede kullanılabileceği belirtilmiştir.

Kuyumcu (2011), üniversite öğrencilerine yönelik yapmış olduğu çalışmada duyguları ifade etme, duygusal farkındalık, benlik kurgusu ve öznel iyi oluş arasındaki ilişkileri incelemiştir. Bu kapsamda 289 öğrenciden veri toplamış olup elde edilen sonuçlara göre duygusal farkındalık, duyguları ifade etme ve benlik kurgusu ile öznel iyi oluş arasında ilişki olduğu belirtilmiştir. Bağımsız benlik kurgusu ile pozitif duygu durumu arasında pozitif bir ilişki olduğu, duyguları ifade etme ile pozitif duygu durumu arasında negatif bir ilişki olduğu, negatif duygu durumu ile bağımsız benlik kurgusu arasında negatif bir ilişki bulunduğu çalışmanın sonuçları arasında yer almaktadır.

Özdemir (2012) ergenlerde öznel iyi oluş ile ilişkisel, özerk ve özerk-ilişkisel benlik kurguları arasındaki ilişkiye bakmış olup, bu kapsamda 580 öğrenciden veri toplamıştır. Elde edilen bulgulara göre özerk-ilişkisel ve ilişkisel benlik kurgularının ergenlerde olumlu duygular üzerinde ve yaşam doyumlarında, özerk benlik kurgusunun ise olumsuz duygular üzerinde etkili olduğu bulunmuştur. Benlik kurguları özerk-ilişkisel ve ilişkisel olan ergenlerde olumlu duygu ve yaşam doyumu puan ortalamalarının, benlik kurgusu özerk olanlardan daha yüksek olduğu; özerk benlik kurgusuna sahip olanların olumsuz duygu puanları özerk-ilişkisel benlik kurgusuna sahip olanlardan daha yüksek çıktığı belirtilmektedir.

Ercan (2013) genç yetişkinler üzerinde bir araştırma yapmış olup bu kapsamda benlik kurgularını eğitim düzeyi, cinsiyet ve sosyo-ekonomik düzeye göre karşılaştırmıştır. 590 kişiden veri toplanmış olup elde edilen sonuçlara göre benlik kurgusunun eğitim düzeyi, sosyo-ekonomik düzey ve cinsiyete göre farklılaştığı belirtilmektedir. Araştırma sonuçlarından, bireylerin içinde buldukları toplumun benlik kurgularını şekillendirdiği, türk toplumunda benlik sınıflamasının üçlü veya ikili şeklinde yapılmasının daha uygun olabileceği çıkarılmıştır.

Bulğur (2017) üniversite öğrencilerine yönelik yapmış olduğu çalışmada akılcı olmayan inançlar ile benlik kurgusunu farklı değişkenlere göre incelemiş olup bu kapsamda

527 öğrenciden veri toplamıştır. Elde ettiği sonuçlara göre benlik kurgusu ile akılcı olmayan inançlar arasında pozitif yönlü düşük bir ilişki olduğu, akılcı olmayan inançlar ile benlik kurgusuna ait alt boyutlar arasında yer alan toplulukçuluk ve bireycilik boyutları arasında pozitif yönlü düşük bir ilişki olduğu ve son olarak benlik kurgusunun alt boyutlarında yer alan ilişkisellik boyutu ile akılcı olmayan inançlar arasında pozitif yönlü orta düzey bir ilişki bulunduğu belirtilmiştir.

Alagöz (2019), benlik kurgusu ile kontrol odağı, sosyal onay ihtiyacı ve duyguları ifade edebilme arasında ilişkiye bakmış olup bu kapsamda yaş olarak 17-30 aralığında yer alan 348 üniversite öğrencisinden veri toplamıştır. Elde edilen sonuçlar arasında; özerk benlik ile ilişkili benlik boyutu arasında negatif yönde anlamlı; olumlu izlenim bırakma, başkalarının yargılarına duyarlılık, özerk-ilişkisel benlik, yakınlık duygu ifadesi, olumlu duygu ifadesi ve negatif duygu ifadesi arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu yer almaktadır. Özerk benlik boyutu ile sosyal geri çekilme, başkalarının yargılarına duyarlılık, olumlu izlenim bırakma, ilişkili benlik, dış kontrol odağı ve iç kontrol odağı arasında negatif yönde anlamlı; özerk-ilişkisel benlik kurgusu arasında ise pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu belirtilmektedir.

2.6. Çocukların Yetiştirilme Tutumlarına İlişkin Algıları

Ebeveynlerin çocukları ile aralarındaki duygusal ilişkiler, kendi inanç ve değerleri, bu kapsamdaki beklentileri, tutumları, davranışları çocuk yetiştirme tutumu yada stili olarak tanımlanmaktadır; buna ek olarak Baumrind çocukların sosyalleşme süreçlerinde ebeveynlerinin beklentilerinin kilit bir rol üstlendiğini belirtmiştir (Darling ve Steinberg, 1993). Kağıtçıbaşı'na (2017) göre çocuk yetiştirme de etkili olan bu kavramlar bakıldığında zaman zaman resmin bir kısmını oluşturmakta, ailenin diğer yönleri, yani sosyal-ekonomik ve yapısal faktörleri ele alındığında resim tamamlanmaktadır. Baumrind (1972) anne babaların sergilemiş oldukları davranışlar ve tutumları çocuk yetiştirme stili olarak tanımlamış olup bu kapsamda göstermiş oldukları ebeveynlik stili ile kendi değer ve inanışlarını çocuklarına aktardıklarını belirtmiştir (Sümer ve Güngör, 1999).

Darling ve Steinberg (1993) çocuk yetiştirme tutumunu anne ve babaların çocuklarına doğru duygusal atmosfer sağlaması olarak tanımlamıştır (Darling ve Steinberg, 1993, 488) Bir başka tanımda anne ve babanın çocuklarına karşı göstermiş oldukları özel ilgilerin yaklaşımların çocuk yetiştirme tutumunu oluşturduğu belirtilmektedir (Ogelman, Önder, Seçer ve Erten, 2013).

Anne baba stillere dair birçok kuramcının görüşleri yer almaktadır. Psikodinamik kuramlara göre anne baba ile çocuk arasındaki duygusal yönden ilişkilerin yanı sıra ebeveynlerin çocuğun gelişimindeki psikososyal, psikoseksüel ve kişilikleri üzerindeki etkiler önemli olup bu kapsamda farklı ebeveynlik stillerinin, çocuk ile anne baba arasındaki duygusal ilişkilerin farklılıklarından kaynaklandığı belirtilmektedir (Öğretir ve Demiriz, 2009). Davranışçı kuramlara göre ebeveynlik stilleri çocuğun öğrenme çevresini tanımlamakta ve gelişimdeki bireysel farklılıkların da buldukları öğrenme çevresinde var olan davranış farklılıklardan kaynaklandığı belirtilmektedir (Öğretir ve Demiriz, 2009). Her iki kuramda da çocuğun gelişiminde, ebeveynlerin inançlarının ve çocuğun doğasının ebeveynlerin göstermiş oldukları inançlar, davranışlar üzerinde kritik olduğu yönündedir (Darling ve Steinberg, 1993).

Baumrind okul öncesi dönemde yer alan çocuklarla yürütmüş olduğu çalışmasında ebeveyn ve çocuk ilişkisini incelemiş olup bu kapsamda 4 boyut belirlemiştir ve bunlar; ebeveyn- çocuk ilişkisinde açıklık, ebeveyn denetimi, bakım-destek ve olgunluktur (Yılmaz, 2000, s.20-21):

- Ebeveyn çocuk ilişkisinde açıklık: Bu boyut ebeveynlerin alınan kararlarda çocuklarının düşüncelerine, fikirlerine ne derece saygı ve önem gösterdiğini içermektedir. Bunun yanı sıra çocuğa herhangi bir sınır getirilmesi durumunda bunun nedenlerini ne derecede açıkladıklarını içermektedir.
- Ebeveyn denetimi: Bu boyut anne baba tarafından konulan kurallara çocukların ne derecede uyma zorunluluklarının olduğunu içermektedir.
- Bakım-destek: Bu boyut ebeveynlerin çocuklarının bakımlarını gerçekleştirirken ne derecede destek olduklarını, sevgilerini gösterdiklerini içermektedir.
- Olgunluk: Bu boyut ise ebeveynlerin çocuklarını sosyal, zihinsel ve duygusal alanda ne derece teşvik ettiklerini içermektedir.

Baumrind (1972) belirtmiş olduğu bu boyutlardan yola çıkarak anne babalık stillerinde üç temel sınıflama yaparak bunları; izin verici, otoriter ve açıklayıcı/otoriter (demokratik) şeklinde belirtmiştir (Sümer ve Güngör, 1999). Olgunluk ve kontrol beklentisi yüksek, bakım ve ebeveyn çocuk ilişkisinde açıklık boyutları düşük anne babalar “otoriter”, olgunluk ve kontrol beklentisi düşük ancak bakım ve ebeveyn çocuk açık ilişkisi boyutlarında yüksek olan anne babalar “izin verici”, son olarak ise tüm belirtilen alanlarda derecesi yüksek olan ebeveynler ise açıklayıcı/otoriter yani demokratik stili benimsemişlerdir (Yılmaz, 2000). Bu üç

aile tipi, çocukların benimsemiş oldukları davranışlar, değerler, tutumlar açısından farklılık göstermektedir (Dornbusch, Ritter, Leiderman, Roberts ve Fraleigh, 1987).

	Denetim		Açık iletişim		Olgunluk Beklentisi		Bakım	
	Y	D	Y	D	Y	D	Y	D
Y:Yüksek D:Düşük								
Otoriter	*			*	*			*
Demokratik	*		*		*		*	
İzin verici		*	*			*	*	

Şekil 3. Baumrind (1971) Ebeveyn yetiştirme stiline ilişkin sınıflandırması

Kaynak: Yılmaz,2000:21.

Otoriter ebeveynlik stilinde; anne ve babalar çocukların davranışlarını, tutumlarını mutlak bir standart ile şekillendirerek var olan düzen ve geleneklerin korunmasını ve çocuklarından otoriteye itaat, saygı göstermesini aynı zaman da yüksek beklentilerini gerçekleştirebilmesini beklemektedirler (Dornbusch vd., 1987). İzin verici ebeveynlik stilinde; ebeveynlerin çocuklarına karşı çok az talepte buldukları, ilgi ve denetimin az olduğu belirtilirken; açıklayıcı/otoriter ebeveynlikte ise kuralların ve standartlarının sınırlarının net bir biçimde belirlenmesi, gerekirse bu kuralların tartışılması, çocuktaki özerkliğin teşvik edilmesi ve ödül, sevginin sık sık kullanılması yer almaktadır (Dornbusch vd., 1987). Baumrind'e göre bu yetiştirilme stilleri ebeveynlerin çocuğa yönelik uygulamış oldukları kontrol sistemini içerirken; otoriter stilde ebeveynler çocuğa mutlak ve sınırsız kontrol uygulayarak çocuğun gelişimi olumsuz etkilemekte, izin verici stilde ebeveynler kontrolü ya kullanmakta ya da kullanmamakta ki bu da çocuk ve ebeveyn arasındaki duygu bağını etkilemekte, açıklayıcı/otoriter stilde ise ebeveynler kontrolü çocuk ile iletişime geçerek isteklere göre kullanmaktadır ve bu durum çocuğun üzerinde olumlu bir etki bırakmaktadır (Sümer ve Güngör, 1999).

Baumrind, açıklayıcı/otoriter yani demokratik tutumu benimsemiş olan anne babaların çocuklarının sosyal ve ekonomik yönden başarılı, özerkliğe eğimli ve kendilerini iyi ifade ettiklerini; izin verici tutumu benimsemiş ebeveynlerin çocuklarının sosyal ve bilişsel açıdan yetersiz olduklarını, bağımsızlıklarının düşük olduğunu belirtmiş ve son olarak otoriter tutumu benimseyen ebeveynlerin çocuklarına ilişkin ise daha düşük düzey bilişsel düzeyde oldukları belirtilmiştir (Dornbusch vd., 1987)

Maccoby ve Martin (1983), Baumrind'ın ebeveynlik stillerine yönelik yapmış olduğu sınıflamadan yola çıkarak “duyarlılık” ve “talepkarlık” şeklinde iki boyut olarak ele almış ve bu boyutların kesişiminden 4 tür ebeveynlik stili belirlemiştir (Kaya, 2010). Bu modele göre ebeveynlerde hem duyarlılık hem de talepkarlık boyutu yüksek ise “otoriter/açıklayıcı”, duyarlılık boyutu yüksek talepkarlık boyutu düşük ise “izin verici/şımartan”, duyarlılık boyutu düşük talepkarlık boyutu yüksek ise “otoriter” ve son olarak her ikisi de düşük ise “izin verici/ihmalkar” olarak sınıflanmaktadır (Tunç ve Tezer, 2016).

Çocuk Yetiştirme Stilleri		
	Kabul edici,duyarlı	Reddedici,duyarsız
Talep eden, kontrol eden	Açıklayıcı/Otoriter	Otoriter
Talep etmeyen, kontrol etmeyen	İzin verici/Şımartan	İzin verici/İhmalkar

Şekil 4. Çocuk yetiştirme stillerine yönelik sınıflandırma.

Kaynak:Santrock, J.W., 1995: Akt. Sümer ve Güngör, 1999:37

Maccoby ve Martin'in bu sınıflamasına göre belirtilen ebeveynlik stillerine dair özellikler şu şekildedir (Sümer ve Güngör, 1999, s.37):

- Otoriter Stil: Kontrol ve sıkıyönetimin yüksek olduğu, sevgi ve kabul durumlarının düşük olmasını içermektedir. Bu stilde ebeveynler çocuklarına net bir kural koyarlar ve bunu tartışmaya açmazlar. Duygusal bağ son derece sınırlı olmakla birlikte ilgi, istek ve ihtiyaçlar göz önünde bulundurulmamaktadır.
- Açıklayıcı/Otoriter Stil: Bu düzeyde ebeveynlerde orta düzeyde denetim yüksek düzeyde sevgi , kabul ve ilgi yer almaktadır. Bu nedenle de iki yönlü bir iletişim söz konusudur.
- İzin verici/Şımartan Stil:Bu düzeydeki ebeveynler de yüksek düzey sevgi ve ilgi yer alırken her durumda kabullenme vardır. Buna karşın çocukları üzerinde az düzeyde denetim ya vardır ya da yoktur.
- İzin verici/İhmalkar Stil: Bu stildeki ebeveynler çocuklarına karşı ne yeterli yakınlık ne de denetim kurarlar. Genellikle çocuklarının duygusal ve fiziksel ihtiyaçlarıyla pek ilgilenmezlerken , çocukları ile duygusal yakınlık kurmaktan da kaçınılmaktadırlar.

Literatür taramaları incelendiğinde çocukların kişilik gelişimleri ile anne babanın göstermiş olduğu ilgi arasındaki ilişkilere yönelik; çocuğuna ihmalkar ve uzak davranan ebeveynlerin sonucunda saldırganlığa eğilim, başarısızlık, içki ve sigara kullanımı gibi problemler ortaya çıkmaktadır (Steinberg, Lamborn, Dornbusch ve Darling, 1992). Maccoby ve Martin'e (1983) göre ebeveynlerin göstermiş oldukları bu tutumlar erken yaşlarda başlarsa çocuğun gelişiminde sosyal ve bilişsel gerilikler görülebilmektedir (Yılmaz, 2000). Ebeveyn yetiştirilme stilleri farklılık göstermektedir. Bu farklılıkları etkileyen faktörler şunlar olabilir (Sargın, 2001: Akt. Yılmaz, 2007, s.7-8):

- Anne ve babanın zihninde nasıl bir çocuk istedikleri konusunda, daha doğumdan önce hayali bir çocuk kavramı vardır. Dünyaya gelen çocuk, anne ve babanın beklentilerine uygun olmadığı takdirde, oluşan kırıklıklar, anne ve babada reddetme tavrı geliştirir.
- Toplumun kültürel değerleri, çocukları yetiştirme tutumlarını etkiler.
- Çocukların sayısı, cinsiyet ve kişilik özellikleri ana-baba tutumlarını etkiler.
- Anne-babanın kendi çocukluk yıllarında baskılı veya aşırı gevşek bir eğitim içinde büyümeleri; kendi içlerinde barışık, dengeli ve huzurlu olup olmamaları, eşleriyle mutlu olup olmamaları anne-babaların tutumlarını etkiler.
- Ailenin sosyo-ekonomik koşulları da anne-babanın tutumunu etkileyen faktörler arasında sayılabilir.

Anne babaların tutumlarındaki farklılıklar, bu yöndeki inanışlar ve düşünceler çocuklarını geleceğe yönelik bir miras, bir “ölümsüzlük sembolü” olarak (Cox vd.,2008) görmelerinden kaynaklanabilmekle birlikte; kendi inançları, inanışları, değerlerini aktararak güvence altına alabilecekleri bir çocuk yetiştirme biçimi benimsemelerinden kaynaklanabilmektedir (Sümer, Gündoğdu-Aktürk ve Helvacı, 2010). Çocuğun içinde bulunduğu kültüre, benimsenen değerlere, aileye uyum sağlayabilmesi adına gerçekleşen bu aktarım süreci “Sosyalleşme” olarak adlandırılmakla birlikte davranışların, düşüncelerin, tutumların çocuğa kazandırılması şeklinde tanımlanmaktadır (Darling ve Steinberg, 1993) ve toplumun beklentilerinin aile aracılığıyla çocuğa verilmesi, çocuğunda buna göstermiş olduğu tepkiler arasındaki dengeyi sağlamayı içermektedir (Sümer, Gündoğdu-Aktürk ve Helvacı,2010).

Sosyalleşme sürecine yönelik Darling ve Steinberg (1993) ebeveyn tarzları ile uygulamalarının arasında ayırım yapılmasını, anne babanın yetiştirme stillerini çocukların yetişmiş olduğu duygusal iklim, anne babanın uygulamalarını ise çocuğun sosyalleşmesine yönelik gösterilen belirli davranışlar olarak tanımlamaktadırlar (Sümer, Gündoğdu-Aktürk ve Helvacı, 2010).Örneğin çocukların düzenli olarak dershaneye gönderilmesi ve ebeveynlerin çocuğun okul başarısını yaşamlarının merkezine taşımaları özel bir anababalık uygulamasıdır(Sümer, Gündoğdu-Aktürk ve Helvacı, 2010, s.43). Bakıldığı zaman anne baba yetiştirme tarzları, bunu uygulamaları ve bu yöndeki davranışları farklı anlamlar içermesine karşın Türkçe kaynaklarda genellikle tüm bunlar anne- baba tutumları olarak adlandırılmıştır (Sümer, Gündoğdu-Aktürk ve Helvacı, 2010).

Buraya kadar olan kısımda çocuk yetiştirme tutumuna dair kuramsal çerçeve açıklanmış olup, aşağıda ilgili yurt dışı ve yurt içi çalışmalara yer verilmiştir.

2.6.1. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Dornbusch vd. (1987) lise dönemindeki ergenlere yönelik yapmış oldukları çalışmalarında akademik başarılarını ele almış olup bu kapsamda 7.836 ergenden veri toplamışlardır. Çalışma kapsamında öğrencilerden kendilerine yönelik özellikler, algıladıkları ebeveyn tutumları, aile iletişim örüntülerine yönelik bilgiler alınmıştır.Elde edilen bulgulara göre; öğrencilerin algıladıkları ebeveynlik stiline göre farklılaştığı, erkeklerin

algıladıkları otoriter ebeveynlik stilinin kızlara göre daha az da olsa yüksek çıktığı yer almaktadır. Bununla birlikte yaş ile birlikte algılanan otoriter ebeveynlik stilinde düşüş olduğu yer almaktadır. Ek olarak; izin verici ve otoriter anne baba stillerinin düşük akademik başarı ile, açıklayıcı-otoriter anne baba stillerinin ise yüksek okul başarıları ile ilişki olduğunu belirtmişlerdir.

Darling (1999), yapmış olduğu derleme çalışmasında anne- baba tutumları ve etkilerini incelemiş olup, sonuçlar aşağıda verilmiştir;

- İlgisiz ebeveyn stili: Bu tutum karşısında gelişen çocuklar tüm alanlarda diğerlerine göre daha geride ve kötü bir performans göstermektedirler.
- İzin verici ebeveyn stili: Bu tutum karşısında gelişen çocuk ve ergenler problemleri davranışlar sergilemeye eğilimli iken, okul başarıları da düşük olmaktadır. Buna karşın yüksek öz saygı ve sosyal beceriler gösterirken düşük düzey depresyon eğilimine sahiptirler .
- Otoriter ebeveyn stili: Bu tutum karşısında gelişen çocuk ve ergenler akademik anlamda orta düzey başarı gösterirken, problemleri davranışlar göstermemektedirler. Bunlara ek olarak düşük öz saygı, düşük sosyal beceriler ve yüksek düzey depresyon eğilimlerine sahiptirler.
- Açıklayıcı-otoriter ebeveyn stili: Bu tutum karşısında gelişen çocuklar ve ergenler, açıklayıcı-otoriter olmayan bir tutumla yetişenlere göre kendilerini daha kabiliyetli ve yeterli görmektedirler (Darling, 1999).

Wolfradt, Hempel ve Miles (2002), lise öğrencileri üzerinden bir çalışma yapmış olup algılanan ebeveynlik stilleri, kaygı, duyarsızlaşma ve baş etme davranışlarını incelemiş ve bu kapsamda 14-17 yaşlarında olan 150 kız ve 126 erkek olmak üzere toplam 276 kişiden veri toplamıştır. Araştırmacılar katılımcıların iki farklı liseden geldiklerini ve genel olarak orta düzey sosyo-ekonomik konumda olduklarını, yaklaşık %18'inin ailesinden ayrı yaşadıklarını belirtmektedir. Elde edilen sonuçlar arasında otoriter ebeveyn stiline sahip olma ile duyarsızlaşma ve kaygı puanları arasında pozitif korelasyon; ebeveynin yakınlığı ile baş etme davranışı arasında pozitif, kaygı ile negatif korelasyon olduğu belirtilmektedir. Son olarak otoriter ebeveyn tutumuna sahip olanlarda duyarsızlaşma ve kaygı puanlarının daha yüksek olduğu; yetkili ve izin verici ebeveyn tutumunda ise baş etme puanının en yüksek olduğu belirtilmiştir.

Aunola ve Nurmi (2005) ebeveynlik stilleri ile çocukların sorunlu davranışlarını incelemiş olup bu kapsamda 5-6 yaş aralığında 196 çocuktan veri toplamışlardır. Çalışma

kapsamında çocuklar anaokulundan ikinci sınıfa kadar altı kez izlenmiş olup, her yıl ebeveynlerinden anne babalık tarzlarına yönelik değerlendirme verileri toplanmıştır. Elde edilen sonuçlara göre annenin yüksek düzey davranış kontrolünün ve yüksek düzey sevgisinin çocuklarda davranış problemlerini arttırdığını, düşük düzey psikolojik kontrol ile davranışsal kontrollerin ise problemleri azalttığını belirtmişlerdir.

Milevsky, Schlechter, Netter ve Keehn (2006), anne ve babaya özgü aile tutumlarının depresyon, öz saygı ve hayattan tatmin olma ile ilişkilendirilmesini incelemiş olup bu kapsamda 9 ve 11. sınıflardan oluşan 272 kişiden veri toplamıştır. Elde edilen bulgulara göre izin verici anneye tutumuyla yetişen ergenlere göre açıklayıcı-otoriter anne tutumu ile yetişen ergenlerde hayattan tatmin olma ve öz saygı durumu yüksek bulunmuştur. En geniş sonuçlar arasında açıklayıcı-otoriter anne tutumu ile yetişen ergenlerde depresyon, öz saygı ve hayattan tatmin olma durumlarında diğerlerine göre avantaj sağladığı belirtilmektedir. Babaların tutumlarının ise anneye özgü olanlara göre daha geri planda kaldığı ancak gelişimde etkisi olduğu belirtilmiştir.

2.6.2. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Şirvanlı-Özen (2006) ergenlerde akran zorbalığına maruz kalma, benlik imgesi yaş ve çocuk yetiştirme stilleri arasındaki ilişkiyi incelemiş olup bu kapsamda 6-7-8 ve 10. sınıflardan oluşan 308 kız, 314 erkek olmak üzere toplam 622 öğrenciden veri toplamıştır. Elde edilen bulgulara göre cinsiyet farkı olmadan zorbalığa maruz kalmanın yordayıcıları olarak; algılanan ebeveynlik stilleri, benlik imgeleri ve yaş değişkenleri belirlenmiştir. Ek olarak zorbalığa maruz kalma durumlarının yaşın ilerlemesiyle azaldığı; ancak erkeklere bu durumun sadece zorbalığın alay boyutunda yer aldığı kızlarda ise tüm boyutlarda yer aldığı belirtilmektedir. Kızlarda babanın kabulü ile zorbalık negatif ilişki gösterirken, babanın sıkı denetimi ile pozitif ilişki gösterdiği; erkeklerde ise annenin sıkı denetimi ile zorbalığa maruz kalmanın pozitif ilişkili olduğu bulgular arasında eklenmiştir.

Esen ve Cesur (2011) üniversite öğrencilerinde algıladıkları ebeveynlik stilleri ile ebeveyn ve kendilerinin değerlerinin benzerliğini araştırmışlardır. Bu kapsamda farklı bölüm ve sınıflardan 91 üniversite öğrencisi ve bunların ebeveynlerinden veri toplanarak toplamda 268 kişi üzerinde araştırma yapılmıştır. Elde edilen bulgulara göre öğrencilerinin yenilikçi değerlere kendi ebeveynlerinden daha fazla değer verdiği, algılanan ebeveynlik stillerinin uyma değeri dışında üniversite öğrencilerinin değerlerinde pek bir etkisi olmadığı, ebeveynlerde

görülen itaat ve uymaya yönelik değerlerin önemsenmesi ile ebeveynlerden algılanan kontrolün öğrencilerinde bu değerleri benimsemesine yol açtığı belirtilmektedir.

Karasan (2015) kişilerin görmüş oldukları ebeveyn tutumları ile sahip olduğu ayrıntısal ve bütünsel düşünceleri incelemiştir. Alışma kapsamında 75 kadın ve 44 erkek olmak üzere 119 kişiden veri toplamıştır. Elde edilen sonuçlara göre; kişilerde algılanan anne baba tutumu ile sahip oldukları düşünce stilleri arasında anlamlı farklılık olduğu, otoriter ve demokratik anne baba tutumu ile bütünsel düşünme stilleri arasında olumlu bir anlamlılık olduğu, istekçi, koruyucu anne baba tutumu ile ayrıntısal düşünme stili arasında olumlu yönde bir ilişki olduğu belirtilmiştir. Ek olarak istekçi koruyucu anne-baba tutumu ile bütünsel düşünce tarzı ve otoriter, demokratik anne baba tutumu ile ayrıntısal düşünme tarzı arasında ilişki olmadığı bulgular arasında yer almaktadır.

Gürler (2017) ergenler üzerinden yürütmüş olduğu çalışmada anne baba tutumları ve benlik saygısı arasındaki ilişkileri farklı değişkenleri ele alarak incelemiş olup yaşları 15-18 arasında değişen 149 kız ile 138 erkek olmak üzere 287 ergenden veri toplamıştır. Elde edilen sonuçlar göre; demokratik anne baba tutumunun ergenlerin benlik saygıları üzerinde pozitif olarak anlamlı bir ilişki olduğu, istekçi, koruyucu anne baba tutumu ve otoriter anne baba tutumunun ergenlerin benlik saygıları üzerinde negatif anlamlı bir etki oluşturduğu belirtilmiştir. Katılımcıların algıladıkları ebeveynlik stillerinin üzerinde doğum sırası ve yaş değişkeninin farklılık oluşturmadığı, buna karşın akademik başarı, cinsiyet, okul türü ve sınıf türüne göre farklılık gösterdiği bulgular arasında yer almaktadır.

Yılmaz (2018) ergenlerde benlik saygıları ile anne- baba tutumları arasındaki ilişki incelemiş olup bu kapsamda 7 ile 8. sınıf öğrencisi olan 193 kız ve 169 erkek olmak üzere toplamda 362 kişiden veri toplanmıştır. Elde edilen bulgular arasında ; anne baba tutumlarının cinsiyete dahilinde farklılık gösterdiği, erkeklerin daha koruyucu-istekçi bir tutum algıladıkları ergenlerin ailelerinin tutumlarını 13 yaş civarında demokratik olarak algıladığı, 14 yaş civarına gelindiğinde ise bu durumda düşüş olduğu ve 7.sınıfta okuyanların 8. sınıfta okuyanlara göre algıladıkları anne baba tutumunun demokratik tutum olduğu yönünde bulgular yer almaktadır. Ek olarak araştırma kapsamında köy ortaokullarından da veri toplanarak köyde yaşayanların algıladıkları anne-baba tutumunun otoriter olduğu yönündedir. Bununla birlikte demokratik tutum algılayan öğrencilerin benlik saygısının arttığı ancak koruyucu tutum algılayan öğrencilerin benlik saygılarının azaldığı bulgular arasında görülmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde yapılan çalışmaya yönelik araştırma deseni, çalışmayı oluşturan grup, veri toplamak için kullanılan araçlar, verilerin toplanması ve çözümlenmesine dair bilgiler verilecektir.

3.1. Araştırma Modeli

Araştırmada ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. İlişkisel araştırmalar, iki veya daha fazla değişken arasındaki ilişkilerin varlığını ve/veya derecesini inceleyen, neden-sonuç ile ilgili ipuçları elde etmek ve incelenen olguları daha iyi anlayabilmek amacıyla yapılan araştırmalardır (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2018). Bu çalışmada sosyal onay ihtiyacı üzerinde etkili olabilecek değişkenleri, sosyal onay ihtiyacının yordayıcılarını belirlemek adına elde edilen veriler ile ilişkisel tarama modeli uygulanmıştır.

3.2. Çalışma Grubu

Çalışma grubu, Türkiye’de 81 farklı üniversitede öğrenim gören 417 üniversite öğrencisinden oluşmaktadır. Örneklem grubu seçkisiz örnekleme yöntemi ile belirlenmiş olup bu yöntem evrenden örneklem birimlerinin seçkisizlik ilkesi doğrultusunda rastgele seçilmesini ifade etmektedir (Büyüköztürk vd., 2018). Verilerin bir kısmı Google Form üzerinden bir kısmı ise yüz yüze toplanmıştır. Öncelikle 472 öğrenciden veri toplanarak değer analizlerinden sonra 55 kişinin uç değer olduğu görülmüş olup veri setinden çıkarılmıştır. Daha sonra kayıp veri ataması beklenti maksimizasyonu yöntemi ile yapılmıştır. Yapılan analizler sonucunda 417

kişilik veri seti oluşmuştur. Çalışma grubunda yer alan öğrencilere dair dağılımlar Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1. Araştırma Grubundaki Öğrencilerin Cinsiyet, Sınıf ve Yaşa Göre Dağılımı

		Sayı	%	Toplam
Cinsiyet	Kız	276	66.2	417
	Erkek	141	33.8	
Sınıf Düzeyi	Hazırlık	12	2.9	417
	1.Sınıf	107	25.7	
	2.Sınıf	134	32.1	
	3.Sınıf	67	16.1	
	4.Sınıf	97	23.3	
Yaş	18-19	69	16.5	417
	20-21	190	45.6	
	22-23	116	27.8	
	24-25	21	5.0	
	26 ve üstü	21	5.0	

Tablo 1’de belirtildiği gibi araştırma grubunun % 66’sı kızlardan, % 34’ü erkeklerden oluşmaktadır. Sınıf düzeyine göre bakıldığında %3’ü hazırlık, %26’sı 1.sınıf, %32’si 2.sınıf, %16’sı 3.sınıf ve %23’ü 4.sınıflardan oluşmaktadır. Yaşa göre dağılım incelendiğinde ise %16’sı 18-19 yaş , %46’sı 20-21 yaş, %28’i 22-23 yaş , %5’i 24-25 yaş, %5’i ise 26 yaş ve üstü kişilerden oluşmaktadır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada katılımcılardan veri toplamak adına cinsiyet, yaş, sınıf düzeyi, üniversite, aile ile birlikte yaşama, okul dışı bir işte çalışma, sanat/spor faaliyetiyle uğraşma ve en son dönem not ortalamasına yönelik sorulardan oluşan demografik bilgi formu ile birlikte “Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği”, “Altılı Benlik Kurgusu Ölçeği” ve “Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırmada uygulanan ölçeklere yönelik detaylı bilgiler aşağıda verilmiştir.

3.3.1. Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği

Karaşar ve Ögülmüş (2016) tarafından geliştirilen ölçek sosyal onay ihtiyacını ölçmekte ve sosyal geri çekilme, olumlu izlenim bırakma, başkalarının yargılarına duyarlılık olarak üç alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçekten yüksek puan alınması, sosyal onay ihtiyacının yüksek olduğunu belirtmektedir. Ölçekte yer alan maddeler “Tamamen Katılıyorum (5)”, “Katılıyorum (4)”, “Kararsızım (3)”, “Katılmıyorum (2)” ve “Kesinlikle Katılmıyorum (1)” şeklindedir. Ölçek Likert türü olup 25 maddeden oluşmakta ve yer alan maddelerin bazıları şöyledir: “Başkalarının üzerinde nasıl bir izlenim oluşturduğum benim için önemlidir”, “Başkalarına danışmadan bir işe başlamakta zorlanırım”, “Davranışlarımın başkaları tarafından nasıl değerlendirildiğiyle ilgili kaygılanırım”. Ölçekte yer alan üç faktörden birincisinin iç tutarlılık katsayısı .83, ikinci ile üçüncününki ise .80’ ve ölçeğin genelinin iç tutarlılık katsayısının .90 olduğu belirtilmektedir.. Sosyal onay ihtiyacına yönelik benzer bir ölçek olan “Olumsuz Değerlendirilme Korkusu Ölçeği Kısa Formu” ile arasında .79 düzeyinden ilişki bulunmuş olup geçerli olduğu belirtilmektedir. Ölçeğe yönelik ön test- son test güvenilirliği sonucunun .90 ve güvenilir olduğu belirtilmektedir. Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği’nin yapı geçerliliğinin iyi ve Cronbach Alfa katsayısının .91 olduğu belirtilmektedir.

3.3.2. Altılı Benlik Kurgusu Ölçeği

Harb ve Smith (2008) tarafından geliştirilen ölçek, Özcan (2017) tarafından Türkçeye uyarlanmış olup; ölçek kişilerin benlik kurgusunu altı boyutta ele almış olup bu boyutlar şu şekildedir: “Kişisel”, “İlişkisel-Dikey”, “İlişkisel-Yatay”, “Toplulukçu-Dikey”, “Toplulukçu-Yatay”, “İnsancıl” . Ölçekte her bir boyut beş maddeden oluşarak toplam 30 madde yer almaktadır. Ölçek 7’li dereceleme türü bir ölçek olup, verilen yanıtlar 1 ile 7 arasında derecelendirilmektedir. Ölçeğin her boyutundan alınabilecek puanlar 5-35 arasında olup minimum 5, maksimum 35 puan alınabilmektedir. Ölçeğe yönelik dört farklı örneklemden alınan Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı .79’dur. Ölçeğin boyutlarına yönelik Cronbach Alfa güvenilirlik katsayıları şu şekildedir: İlişkisel Yatay Benlik Kurgusu için .84, İlişkisel Dikey Benlik Kurgusu için .73, Toplulukçu Dikey Benlik Kurgusu için .94, Toplulukçu Yatay Benlik Kurgusu için .90, İnsancıl Benlik Kurgusu için .82, Kişisel Benlik Kurgusu için .84. Elde edilen sonuçlar dahilinde ölçeğin geçerli ve güvenilir olduğu belirtilmektedir.

3.3.3.Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği

Sümer (1999) tarafından geliştirilen ölçek orijinalinde 30 maddeden oluşmaktadır. Ancak bu çalışmada 22 maddelik kısa formu kullanılmıştır. Ölçekte yer alan maddeler “Hiç doğru Değil (1) ve “Çok doğru (5)” şeklinde olup Likert tipidir. Ölçeğe yönelik analizler anne-baba formu olarak iki ayrı şekilde yapılmıştır. Anne formu üzerinde yapılan analizler sonucunda iki faktör belirtilmiş olup birinci faktör kabul/ilgi boyutunu yansıtırken ikinci faktör ise sıkı denetim/gözlem altında tutma boyutunu yansıttığı belirtilmiştir. Baba formu üzerinde de uygulanan analizler sonucunda iki faktör bulunmuş olup onlarında anne formu gibi kabul/ilgi ve sıkı denetim/gözlem altında tutmayı yansıttığı belirtilmektedir. Boyutların alfa güvenilirlik katsayılarının kabul edilir olduğu, anne ve babadan algılanan kabul/ilgi boyutunun alfa değeri .94, anneden algılanan sıkı denetim/kontrol boyutunun alfa değeri .80, baba ölçeğinin sıkı denetim/kontrol boyutunun alfa değeri ise .70 olarak belirtilmiştir. Ölçeğe ilişkin yer alan maddelerin ve boyutların iç tutarlılık katsayılarının kabul edilebilir düzeyde güvenilir olduğu belirtilmektedir.

3.4. Verilerin Analizi

“Demografik Bilgi Formu” , “Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği”, “Altılı Benlik Kurgusu Ölçeği” ve “Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği” nden elde edilen verilerin analizinde SPSS 25.00 programı kullanılmıştır. Sosyal onay ihtiyacının cinsiyete, aile ile birlikte yaşama/yaşamama durumuna, okul dışı bir işte çalışma/çalışmama durumuna ve sanat/spor faaliyetiyle uğraşma/uğraşmama durumuna göre karşılaştırılması için İlişkisiz örneklem t testi yapılmıştır. Sosyal onay ihtiyacı ile benlik kurgusu ve çocuk yetiştirme tutumu arasındaki ilişkileri incelemeye korelasyon analizi kullanılmıştır. Sosyal onay ihtiyacını yordayan değişkenlerin belirlenmesinde hiyerarşik regresyon analizi uygulanmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde sosyal onay ihtiyacının demografik verilere göre incelenmesine, benlik kurgusu ile çocuk yetiştirme tutumu değişkenleriyle ilişkisine yönelik bulgulara yer verilmiştir.

Analiz öncesi varsayımlar arasında yer alan Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği'nden elde edilmiş olan puanların cinsiyete, aile ile yaşama/yaşamama, okul dışı bir işte çalışma/çalışmama ve sanat/spor faaliyetiyle uğraşma/uğraşmama durumlarına göre normal dağılım gösterip göstermedikleri incelenmiştir. Bu kapsamda KolmogorovSmirnov ($n>50$) ve ShapiroWilk ($n<50$) testleri ile birlikte çarpıklık ve basıklık değerlerinden faydalanılmıştır. Yapılan analizlere dair elde edilen sonuçlar Tablo 2'de özetlenmiştir.

Tablo 2. Sosyal Onay İhtiyacı Puanlarının Cinsiyet, Aile İle Yaşama/Yaşamama, Okul Dışı Bir İşte Çalışma/Çalışmama ve Sanat/Spor Faaliyetleriyle Uğraşma/Uğraşmama Durumlarına Göre Normallik Testi Sonuçları

		Kolmogorov			Shapiro-			Çarpıklık	Basıklık
		Smirnov	sd	p	Wilk	sd	p		
Cinsiyet	Kadın	.04	276	.20*	.99	276	.18	-.04	-.36
	Erkek	.08	141	.01	.99	141	.42	-.02	-.21
Aile ile yaşama	Evet	.05	215	.20*	.99	215	.27	-.13	-.00
	Hayır	.07	202	.01	.98	202	.06	.09	-.53
Okul dışı iş	Evet	.07	67	.20*	.98	67	.45	.16	-.45
	Hayır	.04	350	.06	.99	350	.05	-.07	-.26
Sanat/ Spor	Evet	.05	194	.20*	.99	194	.14	.06	-.55
	Hayır	.06	223	.04	.99	223	.08	-.13	-.03

Büyüköztürk'e (2016) göre veri setinin 50'den büyük olduğu durumlarda normallik varsayımlarında KolmogorovSmirnov testi ($p>.05$ dağılımın normalliğini göstermektedir) kullanılmakla birlikte normallığe ilişkin çarpıklık ve basıklık değerlerinin +1 ile -1 aralığında yer alması gerekmektedir. Bu kapsamda sosyal onay ihtiyacının cinsiyete göre normalliğine

bakıldığında kadınlarda KolmogorovSmirnovz=.04, p=.20 ve erkeklerde KolmogorovSmirnovz=.08, p=.01 olduğu; çarpıklık ve basıklık değerlerinin +1 ile -1 arasında olduğu görülmüştür. Sosyal onay ihtiyacı ile aile ile yaşama durumunun normalliğine bakıldığında aile ile yaşarlardaKolmogorovSmirnovz=.05, p=.20 ve aile ile yaşamayanlarda KolmogorovSmirnovz=.07, p=.01 olduğu görülmekle birlikte çarpıklık ve basıklık değerlerinin +1 ile -1 aralığında yer aldığı görülmüştür. Sosyal onay ihtiyacı ile okul dışı bir işle uğraşma/uğraşmama durumlarının normalliği incelendiğinde okul dışı bir işte çalışanlarda KolmogorovSmirnovz=.07, p=.20 ve okul dışı bir işte çalışmayanlar KolmogorovSmirnovz=.04, p=.06 olduğu ve çarpıklık ile basıklık değerlerinin -1 ile +1 aralığında yer aldığı görülmüştür. Sosyal onay ihtiyacı ile sanat/spor faaliyetiyle uğraşma/uğraşmama durumlarına yönelik normallikler incelendiğinde sanat/spor faaliyetiyle uğraşanlarda KolmogorovSmirnovz=.05, p = .20 ve sanat/spor faaliyetiyle uğraşmayanlarda KolmogorovSmirnovz=.06, p=.04 olduğu bununla birlikte çarpıklık basıklık değerlerinin -1 ile +1 aralığında yer aldığı görülmüştür. Bunlara ek olarak dağılımlara ilişkin histogram grafikleri incelenmiş olup; elde edilen sonuçlara göre sosyal onay ihtiyacının cinsiyet, aile ile yaşama/yaşamama, okul dışı bir işte çalışma/çalışmama ve sanat/spor faaliyetleriyle uğraşma/uğraşmama durumlarına göre normal dağıldığı görülmüştür.

4.1. Sosyal Onay İhtiyacı ve Cinsiyete İlişkin Bulgular

Üniversite öğrencilerinin sosyal onay ihtiyaçlarının cinsiyete göre farklılaşma/farklılaşmama durumlarına yönelik ilişkisiz t testi analizi yapılmış olup, analiz sonuçları Tablo 3’de belirtilmiştir.

Tablo 3. Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği Puanlarının Cinsiyete Göre t-Testi Sonuçları

Cinsiyet	N	\bar{x}	ss	sd	t	p
Kız	276	67.24	17.77	415	1.983	.05
Erkek	141	70.90	17.38			

Elde edilen sonuçlara göre üniversite öğrencilerinin sosyal onay ihtiyaçlarının cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine karar verilebilmesi için η^2 değeri de hesaplanmış olup bulunan değer .00 olması üzerine üniversite öğrencilerinin sosyal onay

ihtiyaçlarının cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermediği görülmüştür, $t_{(415)}=1,983$, $p>.05$)

4.2.Sosyal Onay İhtiyacı ve Aile ile Yaşama/Yaşamamaya İlişkin Bulgular

Üniversite öğrencilerinin sosyal onay ihtiyaçlarının aile ile yaşama/yaşamama durumlarına göre farklılık gösterip göstermeme durumu ilişkisiz t testi ile incelenmiş olup elde edilen bulgular Tablo 4’ de verilmiştir.

Tablo 4. Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği Puanlarının Aile ile Yaşama/Yaşamama Durumlarına Göre t-Testi Sonuçları

Aile İle Yaşama	N	\bar{x}	ss	sd	t	p
Evet	215	69.71	16.34	394,096	1.440	.151
Hayır	202	67.17	19.38			

Elde edilen sonuçlara göre üniversite öğrencilerinin sosyal onay ihtiyaçları aile ile yaşama yada aile ile yaşamama durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir, $t_{(394,096)}=1,440$, $p>.05$.

4.3. Sosyal Onay İhtiyacı ve Okul Dışı Bir İşte Çalışma/Çalışmamaya İlişkin Bulgular

Üniversite öğrencilerinin sosyal onay ihtiyaçlarının okul dışı bir işte çalışma/çalışmama durumlarına göre farklılık gösterip göstermediği ilişkisiz t testi ile incelenmiş olup, analiz sonuçları Tablo 5’de verilmiştir.

Tablo 5. Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği Puanlarının Okul Dışı Bir İşte Çalışma/Çalışmama Durumlarına Göre t-Testi Sonuçları

Okul Dışı Bir İşte Çalışma	N	\bar{x}	ss	sd	t	p
Evet	67	67.91	18.85	415	0.286	.775
Hayır	350	68.59	17.74			

Elde edilen sonuçlara göre üniversite öğrencilerinin sosyal onay ihtiyaçlarının okul dışı bir işte çalışma ya da okul dışı bir işte çalışmama durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermediği görülmüştür, $t_{(415)}=0.286$, $p>.05$.

4.4. Sosyal Onay İhtiyacı ve Sanat/Spor Faaliyetiyle Uğraşma/Uğraşmamaya İlişkin Bulgular

Üniversite öğrencilerinde sosyal onay ihtiyacının sanat/spor faaliyetiyle uğraşma/uğraşmama durumlarına göre farklılık gösterip göstermediği ilişkisiz t testi ile incelenmiş olup elde edilen sonuçlar Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6. Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği Puanlarının Sanat/Spor Faaliyetiyle Uğraşma/Uğraşmama Durumlarına Göre t-Testi Sonuçları

Sanat/Spor Faaliyetiyle Uğraşma	N	\bar{x}	ss	sd	t	p
Evet	194	66.02	17.49	415	2.637	.009**
Hayır	223	70.62	18.02			

$p<.05^*$, $p<.01^{**}$

Elde edilen sonuçlara göre üniversite öğrencilerinde sosyal onay ihtiyacı sanat/spor faaliyetiyle uğraşma yada sanat/spor faaliyetiyle uğraşmama durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir, $t_{(415)}=2,637$. Üniversite öğrencilerinde sanat/spor faaliyetiyle uğraşmayanların sosyal onay ihtiyaçları ($\bar{x}= 70.62$), sanat/spor faaliyetiyle uğraşanlara göre ($\bar{x}= 66.02$) daha yüksektir. Bu bulgu üniversite öğrencilerinin sosyal onay ihtiyaçları ile sanat/spor faaliyetiyle uğraşma/uğraşmama durumları arasında anlamlı bir farklılık olduğunu göstermektedir. Analiz sonucunda hesaplanan η^2 .01 olarak belirlenmiş olup üniversite öğrencilerinin sosyal onay ihtiyacı puanlarında gözlenen varyansın yaklaşık %1’inin sanat/spor faaliyetiyle uğraşma/uğraşmama durumlarına bağlı olduğu; bununla birlikte hesaplanan Cohen d değeri .25 olup sanat/spor faaliyetiyle uğraşan ve uğraşmayan üniversite öğrencilerinin sosyal onay ihtiyacı ortalama puanları arasındaki farkın .25 standart sapma kadar olduğu

görülmektedir. Bu durum üniversite öğrencilerinin sosyal onay ihtiyaçlarında sanat/spor faaliyetiyle uğraşma/uğraşmama durumunun çok küçük bir etkisi olduğu şeklinde yorumlanmaktadır.

4.5.Sosyal Onay İhtiyacına İlişkin Bulgular

Üniversite öğrencilerinin sosyal onay ihtiyacının yordayıcılarına yönelik hiyerarşik regresyon analizi yapılmış olup öncesinde sosyal onay ihtiyacı ile benlik kurgusu ve çocuk yetiştirme tutumu arasındaki ilişkiler incelenmiş olup analiz sonuçları Tablo 7 ve Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 7. Sosyal Onay İhtiyacı İle Benlik Kurgusu Arasındaki Korelasyonlar

	1	2	3	4	5	6	7
1.Sosyal onay	1.00						
2.İlişkisel dikey	.08	1.00					
3.İlişkisel yatay	.11*	.44**	1.00				
4.Toplulukçu yatay	.15**	.15**	.39**	1.00			
5.Toplulukçu dikey	.18**	.24**	.53**	.58**	1.00		
6.İnsancıl	.20**	.29**	.43**	.45**	.53**	1.00	
7.Kişisel	-.05	.28**	.23**	.10	.25**	.27**	1.00

p<.05*, p<.01**

Tablo 7 incelendiğinde sosyal onay ihtiyacı ile benlik kurgusunun alt boyutlarından ilişkisel yatay, toplulukçu yatay, toplulukçu dikey ve insancıl boyutları arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Bu kapsamda sosyal onay ihtiyacı ile benlik kurgusunun ilişkisel yatay boyutu arasında düşük düzey pozitif ve anlamlı bir ilişki ($r=.11$), sosyal onay ihtiyacı ile benlik kurgusunun toplulukçu yatay boyutu arasında düşük düzey pozitif ve anlamlı bir ilişki ($r=.15$), sosyal onay ihtiyacı ile benlik kurgusunun toplulukçu dikey boyutu arasında düşük düzey pozitif ve anlamlı bir ilişki ($r=.18$), sosyal onay ihtiyacı ile benlik kurgusunun insancıl boyutu ile düşük düzey pozitif ve anlamlı bir ilişki ($r=.20$) olduğu görülmüştür.

Tablo 8. Sosyal Onay İhtiyacı İle Çocuk Yetiştirme Tutumu Arasındaki Korelasyonlar

	1	2	3	4	5
1.Sosyal onay	1.00				
2.Anne kabul/sevgi	-.00	1.00			
3.Anne sıkı denetim	.17**	-.05	1.00		
4.Baba kabul/sevgi	.03	.42**	.15**	1.00	
5.Baba sıkı denetim	.10*	-.10	.57**	.03	1.00

p<0.05*, p<0.01**

Tablo 8 incelendiğinde sosyal onay ihtiyacı ile çocuk yetiştirme tutumunun alt boyutları arasında yer alan anne sıkı denetim/kontrol ve baba sıkı denetim/kontrol boyutları arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Bu kapsamda sosyal onay ihtiyacı ile alt boyutlardan anne sıkı denetim/kontrol boyutu arasında düşük düzey pozitif anlamlı bir ilişki ($r=.17$), sosyal onay ihtiyacı ile alt boyutlardan baba sıkı denetim/kontrol boyutu arasında düşük düzey pozitif anlamlı bir ilişki ($r=.10$) olduğu görülmüştür.

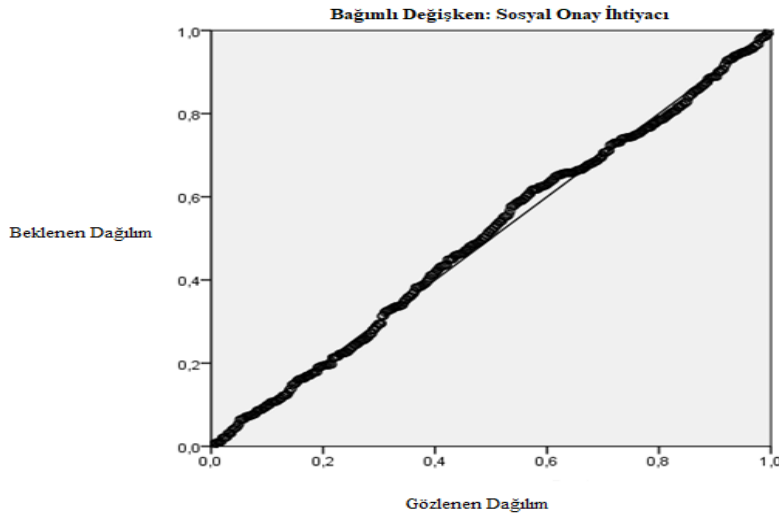
Araştırma kapsamında kullanılacak olan analizlerden biri de hiyerarşik regresyon analizi olup, analiz öncesinde belirli varsayımların karşılanması gerekmektedir. Buna göre yordayıcı ve yordanan değişkenler normal dağılıma sahip olmalı ve değişkenler arasında doğrusal bir ilişkinin olması gerekmektedir birlikte yordayıcı değişkenler arasında çoklu bağlantılılık adı verilen bir sorunla karşılaşabilmektedir (Büyüköztürk, 2016). Çoklu bağlantılılık sorunu bağımsız değişkenler arasında olan ikili korelasyon değerlerinin .80 üzeri çıkması, VIF değerinin 10'dan yüksek, CI değerinin 30'dan yüksek ve tolerans değerinin .20'den düşük olması gibi durumlarda ortaya çıkabilmektedir (Büyüköztürk, 2016). Bu kapsamda çoklu bağlantı sorununa yönelik inceleme sonuçları Tablo 9'da verilmiştir.

Tablo 9. Çoklu Bağlantı Sorununa Yönelik İnceleme Sonuçları

Model	\bar{x}	s.s	Tolerans	VIF	CI
1.Soi	68.5	17.9			
2.İlişiseldik	28.9	5.0	.754	1.325	7.306
3.İlişkiselyat	25.7	5.6	.592	1.690	11.540
Model 4.Toplulukyat	18.2	7.8	.622	1.609	12.834
1 5.Toplulukdik	22.8	7.3	.505	1.980	13.276
6.İnsancıl	22.0	6.7	.634	1.576	18.417
7.Kişisel	26.2	6.3	.859	1.164	21.535
1.Soi	68.5	17.9			
2.İlişiseldik	28.9	5.0	.663	1.509	7.392

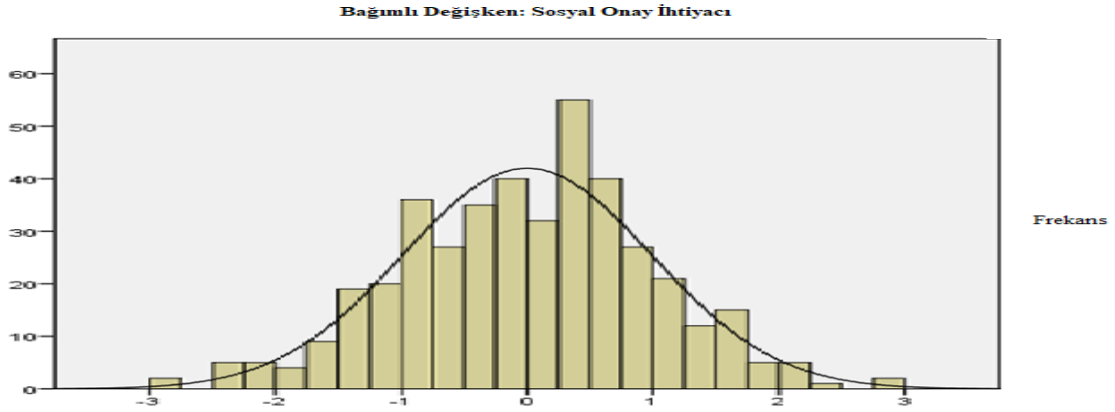
Model 2	3.İlişkisel	25.7	5.6	.591	1.692	8.685
	4.Toplulukyat	18.2	7.8	.609	1.641	13.002
	5.Toplulukdik	22.8	7.3	.504	1.983	14.252
	6.İnsancıl	22.0	6.7	.625	1.599	14.749
	7.Kişisel	26.2	6.3	.857	1.167	15.713
	8.Babasıkı	30.2	10.1			21.136
	9.Anesıkı	30.4	9.3			26.313

Yapılan analizler sonucunda bağımsız değişkenler arasındaki kolerasyonun .80'den küçük olduğu (en büyük .20), tolerans değerinin .20'den büyük olduğu VIF değerinin 10'dan küçük ve CI değerinin 30'dan küçük olduğu görülmüştür. Yapılan incelemeler sonucunda yordayıcı değişkenler arasında çoklu bağlantılılık sorunu olmadığı belirlenmiştir. Yordayıcı değişkenleri normalliğine yönelik yapılan inceleme sonuçları Şekil 5 ve Şekil 6'da verilmiştir.

Şekil 5. Bağımlı Değişkene Yönelik Doğrusallık Dağılımı P- P Grafiği

Şekil 5'te sosyal onay ihtiyacı ile diğer değişkenler arasında doğrusal bir ilişki olduğu görülmektedir.

Şekil 6. Bağımlı Değişkene Yönelik Histogram Grafiği

Şekil 6'ya göre sosyal onay ihtiyacı ile yordayıcı puanlar arasında normal bir dağılım olduğu görülmektedir. Sosyal onay ihtiyacını yordayan değişkenlere yönelik hiyerarşik regresyon analizi sonuçları Tablo 10'da verilmiştir.

Tablo 10. Sosyal Onay İhtiyacının Yordanmasına Yönelik Hiyerarşik Regresyon Analizi Sonuçları

Model	Yordayıcı	B	s.h	β	R ²
1	Sabit	57.808	5.71		.07
	İlişkiseldikey	.196	.194	.055	
	İlişkiselyatay	-.066	.198	-.021	
	Toplulukçuyatay	.050	.140	.022	
	Toplulukçudikey	.305	.164	.125	
	İnsancıl	.425	.160	.160	
	Kişisel	-.403	.145	-.143	
2	Sabit	49.576	6.48		.021
	İlişkiseldikey	.279	.112	.145	
	İlişkiselyatay	-.08	.197	-.025	
	Toplulukçuyatay	-.006	.140	-.003	
	Toplulukçudikey	.321	.162	.132	
	İnsancıl	.400	.160	.150	
	Kişisel	-.390	.144	-.138	
	Babasıkıdenetim	.020	.104	.011	
Annesıkıdenetim	.319	.114	.165		

Analiz iki aşamada tamamlanmış olmakla birlikte birinci aşamada sosyal onay ihtiyacı değişkenine benlik kurgusunun alt boyutları arasında yer alan ilişkisel dikey, ilişkisel yatay, toplulukçu yatay, toplulukçu dikey, insancıl ve kişisel boyutlarına yer verilmiş olup benlik kurgusunun alt boyutlarının sosyal onay ihtiyacının manidar bir yordayıcısı olduğu görülmüştür, $F_{(6,410)}= 5.114$, $p<.05$. Benzer şekilde ikinci blokta yer verilen çocuk yetiştirme tutumunun alt boyutları arasında olan anne sıkı denetim/kontrol ve baba sıkı denetim/kontrol boyutlarının benlik kurgusunun alt boyutları ile bir bütün olarak sosyal onay ihtiyacının manidar bir yordayıcısı olduğu görülmüştür, $F_{(8,408)}=5.052$, $p <.05$.

Birinci model için benlik kurgusunun alt boyutlarının sosyal onay ihtiyacındaki varyansın %7'sini açıkladığı, benlik kurgusunun ardından ikinci modelde dahil edilen çocuk yetiştirme tutumunun alt boyutlarından anne sıkı denetim/kontrol ve baba sıkı denetim/kontrol boyutlarının açıklanan varyansa %2 lik bir katkı sağladığı ve benlik kurgusu ile çocuk yetiştirme tutumunun alt boyutlarından anne sıkı denetim/kontrol ve baba sıkı denetim/kontrol değişkenlerinin sosyal onay ihtiyacındaki toplam varyansın %9'unu açıkladığı görülmüştür.

Analiz sonuçlarına göre yukarıda da belirtildiği gibi benlik kurgusunun tüm alt boyutları ve çocuk yetiştirme tutumunun alt boyutlarından anne sıkı denetim/kontrol ve baba sıkı denetim/kontrol alt boyutlarının sosyal onay ihtiyacının manidar bir yordayıcısı olduğu görülmüştür

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde üniversite öğrencilerinin sosyal onay ihtiyaçlarının yordanmasında benlik kurgusu ve çocuk yetiştirme tutumu çerçevesinde elde edilmiş olan bulgular alanyazın kapsamında tartışılmış olup, ileride yapılabilecek çalışmalara ilişkin önerilerde bulunulmuştur.

5.1. Sonuç

5.1.1. Sosyal Onay İhtiyacı ile Cinsiyete İlişkin Bulgularına Yönelik Yorumlar

Bu çalışmada üniversite öğrencilerinin sosyal onay ihtiyaçlarının cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur. Ancak alanyazında yapılan çalışmalar incelendiğinde sosyal onay ihtiyacının cinsiyete göre farklılık gösterdiği ve sosyal onay ihtiyacının kızlarda daha yüksek olduğu görülmüştür (MacDonald, 1971; Moran, 1967). Benzer şekilde Tulkin ve arkadaşları (1969) da yapmış oldukları araştırmada sosyal onay ihtiyacının cinsiyete göre farklılaştığını ve bu durumun kızlarda popüleriteyi arttırdığını erkeklerde ise düşürdüğünü belirtmişlerdir.

Bunun yanında sosyal onay ihtiyacının farklı değişkenlerle ilişkisine bakılan birçok çalışmada, araştırmamıza paralel bir şekilde cinsiyete göre sosyal onay ihtiyacının farklılaşmadığı bulunmuştur (Çolakoğlu, 2012; Değirmenci, 2019; Erözkan, 2004, 2005; Karaşar ve Öğülmüş, 2016; Yalçınkaya, Taner ve Demirci, 2019).

Yurtdışında yapılan araştırmalarda sosyal onay ihtiyacının cinsiyete göre farklılaştığı, ancak yurtiçi çalışmalarda sosyal onay ihtiyacının cinsiyete göre farklılaşmadığı dikkat çekmektedir. Bu durumu açıklamada kültürel altyapının önemli olduğu düşünülmektedir. Araştırma dahilinde de elde edilen sonuca dair cinsiyete yönelik atfedilen toplumsal roller, kültür dikkate alınarak duruma açıklık getirmek mümkün olacaktır.

Ersoy (2009) kültürün içerisinde cinsiyete yönelik etkenler barındırdığını ve bu kapsamda kişilerin tutumlarını, cinsiyet rollerini belirlediğini ifade etmektedir. Güngör (1998) ise kızların ve erkeklerin psikolojik olarak farklılık gösterebileceğini belirterek, aslında farkı oluşturanların bizler yani yaşadığımız toplum ve kültür olduğunu belirtmektedir. Her kültürün kendine özgü kadına ve erkeğe yönelik belirlemiş olduğu belirli toplumsal roller mevcuttur. Bu rollere örnek olarak hemşirelik, sekreterlik, anaokulu öğretmenliği denilince akla kadınların

gelmesi, pilotluk, çiftçilik denilince akla erkeklerin gelmesi gösterilebilir. Bir başka örnek olarak “Yuvayı dışı kuş yapar” ya da “Erkekler ağlamaz” tabirleri verilebilir. Toplumun benimsemiş olduğu bu roller kapsamında bireylerin tutum ve davranışları etkilenebilmektedir.

Bunun yanında bazı yurt dışı çalışmalarında (MacDonald, 1971; Moran, 1967) sosyal onay ihtiyacının cinsiyete göre farklılaştığı ve genellikle sosyal onay ihtiyacının kızlarda daha yüksek olduğu ancak yurt içi çalışmalar incelendiğinde genellikle sosyal onay ihtiyacının cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermediği görülmüştür. Bu durumuna neden olarak toplumumuzun cinsiyet rollerine göre her iki cinsiyetten de fark etmeksizin belirli beklenti ve tutum içerisinde olması, kişilerin de bu kapsamda onay görebileceği davranışları sergilediği söylenebilir. Bu konuda Eroğlu ve İrdem (2016) kültür ve toplumun cinsiyetlere yönelik anlamlar yüklediğini, dolayısıyla da her iki cinsiyetten de belirli beklentiler içerisinde girildiğini ifade etmektedir. Benzer şekilde Ersoy (2009) da cinsiyete dair her kültürün içerisinde kendinden izler taşıyan roller olduğunu belirtmektedir. Ek olarak Uz, Kimmelmeier, Paksoy, Krumov, Kühnen, Volkova, Gluzdova ve Walton (2018) bireyci toplumlarda cinsiyetlere yönelik farklılıkların toplulukçu toplumlara göre daha fazla olduğunu belirtmektedirler. Bu açıklamadan yola çıkılarak Türk toplumun kültürel bağlamda ele alındığında hem bireycilik hemde toplulukçuluk eğilimlerinin olduğu (Kağıtçıbaşı,2014; Özdemir, 2014), ancak kimi çalışmalara göre toplulukçu yanının daha ağır bastığı (Hofstede,2001) yada bir başka deyişle bireyciliğin yanında toplulukçu kültürde barındırdığı (Kağıtçıbaşı, 2017) düşünüldüğünde araştırmamız dahilinde ortaya çıkan sonuç desteklenmektedir.

İnsan sosyal bir yapıya sahip olmakla birlikte bu yapı içerisinde yaşadığı koşullarla ile şekillenmektedir. Bu açıdan bakıldığında sosyal onay ihtiyacının yapı üzerinde şekillendirici etkisi olduğu ve bu durumun kızlarda ve erkeklerde herhangi bir farklılık olmadan ortaya çıkmasında çevre koşullarının, içerisinde bulunduğumuz kültürün etkisinin olabileceği düşünülmektedir. Yaşadığımız toplum ve bu toplumun beklentilerinin her birey için az ya da çok önemli olabileceği düşünülmektedir. Kişiler ait olduğu gruba kendini kabul ettirmek, o gruptaki devamlılığını sağlamak adına cinsiyet fark etmeksizin çaba gösterebilmektedir. Bu nedenle sosyal onay ihtiyacının cinsiyete göre bir farklılık oluşturmadığı düşünülmektedir.

5.1.2. Sosyal Onay İhtiyacı ile Aile ile Yaşama/Yaşamamaya İlişkin Bulgulara Yönelik Yorumlar

Bu araştırmadaki sonuçlara dahilinde üniversite öğrencilerinin sosyal onay ihtiyaçları,aile ile birlikte yaşama/yaşamama durumlarına göre anlamlı bir farklılık

göstermemektedir .Bu konuda alanyazın taraması yapıldığında sosyal onay ihtiyacı ile aileyle birlikte yaşama durumlarının doğrudan ele alındığı bir araştırmaya rastlanmamıştır. Ancak Değirmenci'nin (2019) yaptığı çalışmada, sosyal onay ihtiyacı çekirdek ya da geniş ailede yaşama ve aile ile aynı şehirde yaşama/yaşamama durumlarına göre incelenmiş olup; sosyal onay ihtiyacının yaşanılan aile tipine göre farklılaşmadığı (çekirdek-geniş aile), aynı zamanda sosyal onay ihtiyacının aile ile aynı şehirde yaşama/yaşamama durumlarına göre farklılaşmadığını bulmuştur.

Bir başka araştırmada Sevinç ve Şener-Kılınç (2018) üniversite öğrencilerinin aile ile yaşama/yaşamama durumlarının üniversiteye yönelik psikolojik, sosyal, akademik anlamda uyum düzeyleri üzerinde yordayıcı olmadığını belirtmişlerdir. Rathus ve Nevid (1986) uyuma yönelik bireylerin bulunmuş olduğu, yaşadıkları çevrenin beklentilerini, istekleri karşılama eğiliminde oldukları ifade etmekte. Bu açıdan bakıldığında sosyal onay ihtiyacının aslında bir uyum süreci de (Twenge ve Campbell, 2008) olduğu göz önünde bulundurularak Sevinç ve Şener-Kılınç'ın (2018) araştırma bulgusuyla bu araştırmadan elde edilen bulgunun tutarlı olduğu söylenebilir.

Bronfenbrenner'in(1979)ekolojik sistem kuramında yer alan bilgilere göre aile, okul, akran grubu, kültür ve diğer faktörler bireyleri etkilediği gibi, bireylerde bu faktörleri etkilemektedir (Espelage ve Swearer, 2003).Hofstede (2001) kişilerde, ailelerinin kültürün mini bir modelinin yer aldığını belirtmektedir. Bu açıdan bakıldığında ailelerin çocuklarını yetiştirirken kendi değerlerini aktardığı düşünülürse ve bu değerlerin kısmen yerleşik olduğu göz önünde bulundurulursa aile ile yaşama/yaşamama durumlarının bireylerde yerleşmiş olan değerler üzerinde bir etkisi olmadığı bu nedenle sosyal onay ihtiyacı üzerinde farklılık oluşturmadığı düşünülmektedir. Bu konuda Kağıtçıbaşı ve Cemalcılar (2014) bireylerin tutumlarının, değerlerinin küçük yaşlarda oluştuğunu, çok önemli bir durum olmadığı müddetçe pek fazla değişiklik gözlenmediğini belirtmektedir.

5.1.3.Sosyal Onay İhtiyacı ve Okul Dışı Bir İşte Çalışma/Çalışmamaya İlişkin Bulgulara Yönelik Yorumlar

Bu araştırmadan elde edile bulgulara göre üniversite öğrencilerinin sosyal onay ihtiyaçlarının okul dışı bir işte çalışma ya da okul dışı bir işte çalışmama durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermediği görülmüştür .Alanyazıntaraması yapıldığında sosyal onay

ihtiyacı ile okul dışı bir işte çalışma/çalışmama durumlarının doğrudan ele alındığı bir araştırmaya denk gelinmemiş olup benzer bir çalışmayı Değirmenci (2019) yapmış ve çalışma sonucuna göre sosyal onay ihtiyacının işçilerde ve çalışmayanlarda yüksek düzey olduğunu, özel sektörde çalışanların ise düşük düzey sosyal onay ihtiyacı aradığı belirtilmiştir. Benzer şekilde Kılınçer (2019) üniversite öğrencileri üzerine yapmış olduğu çalışmasında utanç ve suçluluk duygularının öğrencilerin bir işte çalışma/çalışmama durumlarına göre farklılaştığını, farklılığa yönelik ortalamalara bakılınca bir işte çalışmayanların, bir işte çalışanlara göre daha yüksek utanç ve suçluluk duygusuna sahip olduklarını belirtmiştir. Bakıldığı zaman sosyal onay ihtiyacının bireyler üzerindeki etkilerinden biri onaylanmak adına davranışlar sergilenmesi, onaylanmama durumlarından kaçınmaya yönelik eğilimleri içermektedir (Fehr ve Falk, 2002). Kılınçer'in (2019) araştırma bulgusunda yer alan utanç ve suçluluk durumları sosyal onay ihtiyacına yönelik kişilerin toplumun onaylamadığı davranışları sergilemesi sonucunda ortaya çıkmaktadır.

Kaya ve Varol'un (1999) üniversite öğrencilerinde kaygı düzeyleri ile bazı değişkenleri inceledikleri çalışmalarında herhangi bir işte çalışan öğrencilerin, çalışmayan öğrencilere göre kaygı düzeylerinin daha düşük olduğu bulgusu yer almakla birlikte bu duruma neden olarak çalışanların kendilerini daha güvende hissettikleri belirtilmektedir. Karaşar'ın (2014) çalışmasında sosyal kaygının sosyal onay ihtiyacını yordayan değişkenler arasında yer aldığı görülmektedir.

Palaz (2019) sorumluluk almanın özgüveni arttırdığını belirtmiştir. Bu açıdan bakıldığında okul dışı bir işte çalışmanın bireylere sorumluluk aldırarak özgüveni arttırdığı söylenebilir. West (2013) sosyal onay ihtiyacı düşük olan bireylerde yüksek özgüven, sosyal onay ihtiyacı yüksek olan bireylerde düşük özgüven görüldüğünü belirtmektedir (Özden, 2019). Aynı zamanda Horney (2014) ile Young vd. (2003) de bireylerin onaylanma durumlarını hissetmelerinin özgüveni arttırdığını belirtmektedirler. Bakıldığı zaman okul dışı bir işte çalışanların sorumluluk alarak ve aslında bu anlamda takdir görerek özgüvenlerinde bir artış olabileceği, bu durumda sosyal onay ihtiyacının üzerinde azaltıcı bir etkisi olabileceği düşünülmektedir. Buna ek olarak Twenge ve Im (2007) sosyal onay ihtiyacı ile işsizlik durumunun negatif yönde ilişkisi olduğunu belirtmişlerdir. Ancak bu araştırmadan elde edilen bulgular alanyazın ile tutarlı olmamıştır. Bu duruma neden olarak okul dışı bir işte çalışanların (N=67) sayıca okul dışı bir işte çalışmayanlara (N=350) göre fazla olmasının sonuç üzerinde böyle bir etkisi olabileceği düşünülmektedir.

5.1.4.Sosyal Onay İhtiyacı ve Sanat/Spor Faaliyetiyle Uğraşma/Uğraşmamaya İlişkin Bulgulara Yönelik Yorumlar

Araştırmadan elde edilen bulguya göre üniversite öğrencilerinde sosyal onay ihtiyacı sanat/spor faaliyetiyle uğraşma ya da sanat/spor faaliyetiyle uğraşmama durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir .Bu kapsamda sosyal onay ihtiyacı sanat/spor faaliyetiyle uğraşmayanlarda, sanat/spor faaliyetiyle uğraşanlara göre anlamlı bir farklılık göstererek sanat/spor faaliyetiyle uğraşmayanlarda sosyal onay ihtiyacı daha yüksektir. Literatür taraması yapıldığında sosyal onay ihtiyacı ile sanat/spor faaliyetleriyle uğraşma/uğraşmama durumlarının doğrudan ele alındığı bir araştırmayla karşılaşılmamıştır. Buna karşın Bailey, Moulton ve Moulton (2008) sporcular üzerinde benlik saygısı ve onay motivasyonunu araştırmış olup; spor yapanlar ile yapmayanlar arasında onay motivasyonu ve benlik saygısı açısından önemli bir farklılık olduğunu belirterek; spor yapanların, spor yapmayanlara göre daha az onay arayışı içinde olduklarını belirtmişlerdir. Bailey, Moulton ve Moulton'un(2008) bulgularının, bu araştırmadan elde edilen bulgular ile tutarlı olduğu görülmektedir.

Alanyazın incelendiğinde sanat/spor faaliyetleriyle uğraşmanın sosyal kaygı üzerinde etkisi olduğu görülmüştür (Jermyn, 2001; Öztürk Alban, 2011). Buna ek olarak Demir (2018), çalışmasında sanatla terapi uygulaması yapmış olup bu uygulamanın sosyal kaygıyı azaltmada etkili olduğunu belirtmiştir. Bakıldığı zaman sosyal kaygının da sosyal onay ihtiyacının önemli bir yordayıcısı olduğu (Karaşar, 2014) ve sosyal kaygı arttıkça sosyal onay ihtiyacının da arttığını belirtilmektedir. Parçal (2018) araştırmasında ergenlerin sosyal kaygı ve özgüvenleri arasında ters yönde bir ilişki olduğunu özgüvenleri arttıkça sosyal kaygılarının azaldığını belirtmektedir. Palaz(2019) da üniversite öğrencilerine yönelik yapmış olduğu çalışmasında fiziksel aktivitelere katılımın özgüveni beslediğini bulguları arasına eklemiştir. Cohn (2018) spor faaliyetiyle uğraşanlara yönelik çevresinin onayını ve kabulünü almaya çalışmanın kaygı yarattığını belirtmektedir. Karaşar ve Baytemir (2018) sosyal kaygının artmasıyla sosyal onay ihtiyacının artabileceğini, bireylerin yalnızlık çekerek mutluluk düzeyleri ve özgüven düzeylerinin düşebileceğini belirtmektedirler. Bu açılardan bakıldığında sanat/spor faaliyetiyle uğraşmanın sosyal kaygıyı azaltabileceği, bunun sonunda özgüvende bir artış oluşturabileceği ve sosyal onaya daha az gereksinim duyulabileceği söylenebilir. Ek olarak sanat/spor faaliyetiyle uğraşma durumlarının bireyleri etkinliklere yöneltmesi ve aidiyet hissettirebilmesi düşünüldüğünde; yalnızlığı azaltarak mutluluk düzeyini arttıracak, sonucunda da bireylerin sosyal onay aramaya daha az gereksinim duyabilecekleri düşünülebilir. Araştırmadan elde edilen bulgu ile alanyazın da yer bilgilerin tutarlı olduğu görülmektedir.

5.1.5.Sosyal Onay İhtiyacına İlişkin Bulgulara Yönelik Yorumlar

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre sosyal onay ihtiyacını benlik kurgusunun tüm alt boyutları (ilişkisel dikey, ilişkisel yatay, toplulukçu yatay, toplulukçu dikey, insancıl ve kişisel) anlamlı bir şekilde yordayarak toplam varyansın %7'sini; çocuk yetiştirme tutumunun alt boyutlarında anne sıkı denetim/kontrol ve baba sıkı denetim/kontrol boyutları %2'sini açıklayarak toplamda benlik kurgusu ve çocuk yetiştirme tutumu (anne sıkı denetim/kontrol ve baba sıkı denetim/kontrol) sosyal onay ihtiyacının %9'unu yordamıştır.

Literatür taraması yapıldığında Twenge ve Im (2007) bireylerin ait oldukları sosyal çevrelerinin kişilikleri üzerinde büyük bir etkisi olduğunu ve bu kapsamda kişilerin çevrenin düşüncelerine yönelik kaygılanmasını toplulukçu kültürün bir etkisi olabileceğini, bu durumda sosyal onay ihtiyacını yükseltebileceğini belirtmişlerdir. Kağıtçıbaşı'na (2017) göre ise genellikle batı kültürü bireyci, doğu kültürü ise toplulukçu bir yapı içerisindedir. Buna göre Türk toplumunun toplulukçu eğilimler sergilediği düşünüldüğünde bireyler için diğer insanların beklentilerinin önemli görüleceği belirtilmektedir (Kağıtçıbaşı, 2017).

Yaşadığımız toplumdaki her birey de az ya da çok kültürün bir dokunuşu olabileceği düşünülmektedir. Bu noktadan bakıldığında kişilerin ait oldukları gruplarda onaylanma ve kabul görme gereksinimlerine yönelik davranışlarda bulunabilecekleri düşünülmektedir. Kağıtçıbaşı ve Cemalcılar (2014) kültürün ortaya çıkarmış olduğu beklentiler, yaşam tarzları, örf ve adetlerin bireylerin birbirine benzemesine ve sonucunda benzer denilebilecek bir benlik yapısının ortaya çıkabileceğini belirtmişlerdir. Bu araştırmadan elde edilen sonuca göre sosyal onay ihtiyacının yaklaşık %7'sini benlik kurgusunun tüm alt boyutlarının (ilişkisel dikey, ilişkisel yatay, toplulukçu yatay, toplulukçu dikey, insancıl ve kişisel) açıkladığı görülmüştür. Karaşar (2014) sosyal onay ihtiyacını yordayan değişkenler olarak sosyal kaygı, kendine yönelik mükemmeliyetçilik ve toplulukçu benlik kurgusunu belirtmiştir. Araştırmayı destekleyebilecek bir çalışma olarak Alagöz (2019) ilişkisel benliğin yaklaşık %11'inin sosyal onay ihtiyacı, duygularını ifade edebilme ve kontrol odağı değişkenine ait alt boyutların açıkladığını, verilen değişkenler içerisinde ilişkisel benliği en iyi sosyal onay ihtiyacının alt boyutundan biri olan başkalarının yargılarına duyarlılık ve yakınlık değişkeninin yordadığını belirtmiştir. Buna ek olarak Alagöz (2019), özerk benliğe ilişkin toplam varyansın yaklaşık %13'ünün sosyal onay ihtiyacı ve diğer değişkenler tarafından açıklanabildiğini belirtmiştir. Karaşar'ın da (2014) çalışmasında sosyal onay ihtiyacının yordayıcıları arasında toplulukçu benlik kurgusunun yer aldığı görülmektedir. Bu sonuçlara bakılarak sosyal onay ihtiyacı ile

benlik kurgusunun arasında bir ilişki olduğu görülmektedir. Benlik kurgusu üzerinde kültürün yansımalarının olabileceği düşünüldüğünde sosyal onay ihtiyacında kültürün izlerini aramak gerekebilir.

Araştırma kapsamında ele alınan bir diğer değişken olan çocuk yetiştirme tutumu analize dahil edildiğinde açıklanan varyansa %2'lik bir katkı sağlayarak benlik kurgusu ile birlikte sosyal onay ihtiyacına yönelik toplam varyansın %9'unu açıkladığı görülmüştür. Alanyazın taraması yapıldığında sosyal onay ihtiyacı ve çocuk yetiştirme tutumunun doğrudan yer aldığı çalışmalar görülmemekle birlikte benzer bir araştırma olarak Ergül'ün (2019) çalışmasında çocukluk dönemi örselenme yaşantıları ile sosyal onay ihtiyacı arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu belirtilmektedir. Bir başka çalışmada Baytemir, Karaşar ve Öğülmüş (2017) anne ve babaya bağlanma ile sosyal onay ihtiyacının kişilerarası yeterlilik düzeyini yordama durumlarını incelemiş olup; anne-babaya bağlanma ve sosyal onay ihtiyacının kişilerarası yeterliliği yordadığı, babaya bağlanmanın oluşturulan modelde anneye bağlanmaya göre kişilerarası yeterliliği daha fazla yordadığı bulgular arasında yer almaktadır. Bu araştırmadan elde edilen sonuçlara göre baba sıkı denetim/kontrol boyutu ile anne sıkı denetim/kontrol boyutu sosyal onay ihtiyacının anlamlı yordayıcısı olmakta ve oluşturulan modele anne sıkı denetim/kontrol boyutu, baba sıkı denetim/kontrol boyutuna göre daha fazla katkı sağlamaktadır.

Sosyalleşmenin en temel yapı taşları aile ortamında atılmaktadır. Çoğu kültürde çocukların sosyalleşmek adına ilerledikleri süreçler çocuk yetiştirme tutumları ile ele alınmaktadır (Darling ve Steinberg, 1993). Bu açıdan bakıldığında sosyal onay ihtiyacının üzerinde çocuk yetiştirme tutumunun da etkisi olabileceği düşünülmüş olup elde edilen bulgulara göre açıklanan varyansa %2'lik bir katkı sağladığı görülmüştür. Bu sonuçtan yola çıkarak sosyal onay ihtiyacının üzerinde bir çok etkenin etkili olabileceği, benlik kurgusu ve çocuk yetiştirme tutumunun sosyal onay ihtiyacının %9'luk kısmını açıkladığı görülmektedir. Çocuk yetiştirme tutumunun alt boyutlarında anne kabul/ilgi/sevgi ve baba kabul/ilgi/sevgi boyutlarının araştırma kapsamında oluşturulan modele herhangi bir katkı sağlamadığı görülmekle birlikte yapılan korelasyon analizinde de sosyal onay ihtiyacı ile anlamlı bir ilişkisi bulunmamıştır. Buna karşın annenin ve babanın birey üzerindeki sıkı denetimleri arttıkça kişinin sosyal onay ihtiyacı yükselmektedir. Paulhus ve John (1998) sosyal onay ihtiyacı olanların çocukluk çağında ebeveyn onayına ihtiyaçları olduğunu belirtmektedirler. Bu duruma neden olarak kişinin öncelikle ebeveynlerinin sıkı tutumları sonucunda anne ve babasından onay görebileceği davranışlar sergilemesi ve ardından bunu ilerleyen yaşlarda da çevresine yansıtması sonucunda kabul görme ve onaylanma adına davranışlar, tutumlar sergilediği

düşünülmektedir. Soenens ve Beyers'e(2012) göre sıkı kontrol içerisinde olan anne veya baba, çocuğun isteklerini reddederek, kendi istekleri doğrultusunda çocuğu yönlendirerek eylemlerini bu yönde yapmasını sağlamaya çalışmaktadır. Böyle bir tutum karşısında da çocuğun ebeveynlerinin onayını almak adına davranışlarda bulunabileceği düşünülmektedir.

Bakıldığı zaman içerisinde bulunulan toplumun kültürel normlarının, referanslarının çocuk yetiştirme tutumuna yönelik farklılık oluşturduğu (Darling ve Steinberg, 1993; Recebov, 2000;Soenens ve Beyers, 2012), çocuk yetiştirme tutumunun da aslında ilk sosyalleşmeleri yaşattığı ve bu süreçte benlik kurgusunun aracı bir rol üstlendiği (Kağıtçıbaşı,2017) görülmüştür. Sonuç olarak gerek çocuk yetiştirme tutumunda, gerek ise benlik kurgusunda kültürün izlerinin olduğu ve bu iki değişkenin de sosyal onay ihtiyacının anlamlı bir yordayıcıları olmasından kaynaklı olarak sosyal onay ihtiyacının kültürün bir parçası olduğu düşünülmektedir.

5.2.Öneriler

Bu araştırmadan elde edilen bulgular dahilinde gelecekte yapılacak araştırmalara ve uygulamalara yönelik öneriler aşağıda belirtilmiştir.

5.2.1.Araştırmaya Yönelik Öneriler

1. Bu araştırmadan elde edilen sonuca göre benlik kurgusu ve çocuk yetiştirme tutumu sosyal onay ihtiyacının anlamlı bir yordayıcısı olduğu yönündedir. Sosyal onay ihtiyacı kapsamında bireylerin bulunduğu toplumda, yer aldığı çevrede kabul görmesi, kendini kabul ettirebilmesi önemli olmaktadır. Bu nedenle gerek aile yaşantısında gerek ise okul yaşantısında kişilerin sosyal onay ihtiyacını destekleyecek çalışmalar gerçekleştirilebilir.
2. Genel araştırma kapsamında sosyal onay ihtiyacı hisseden bireyler kabul edilme gereksinimi altında kendi duygu ve düşüncelerini gizleyebilmektedir. Bu noktada öğrencilerin duygu ve düşüncelerini ifade edebilecekleri etkinlikler, psikoeğitim grupları planlanabilir.
3. Sosyal onay ihtiyacı sanat/spor faaliyetiyle uğraşma durumlarına göre fark göstermekte olup, sanat spor faaliyetiyle uğraşanlar daha az sosyal onay ihtiyacı hissetmektedir. Sanat/spor faaliyetlerinin takdir edilme, övgü alma gibi yapıları barındırdığı düşünüldüğünde okul ortamlarında öğrencilerin başarılı olabileceği, yeteneklerini

gösterebileceği etkinlikler planlanmasının, aile ortamlarında çocuğun bu yönlü girişimlerinin desteklenmesinin, özgüvenlerinin geliştirilmesinin, sosyal onay ihtiyacı üzerinde etkili olabileceği düşünülmektedir.

5.2.2.Uygulamaya Yönelik Öneriler

1. Yapılacak olan yeni çalışmalarda benlik kurgusu ve çocuk yetiştirme tutumunun sosyal onay ihtiyacı üzerindeki etkileri farklı bir örneklem grubunda araştırılabilir. Örneğin ortaöğretim kademesindeki öğrencilere yönelik incelemeler yapılabilir.
2. Araştırmanın en büyük sınırlılıklarından biri çalışma grubunun 417 üniversite öğrencisinden oluşmasıdır. Bir sonraki araştırmalarda bu sayı artırılarak incelemeler yapılabilir.
3. Araştırma grubunda yer alan okul dışı bir işte çalışmayanların (N=350), çalışanlara (N=67) oranla yoğunlukta olması çalışmanın bir diğer sınırlılıkları arasında yer almaktadır. Bir sonraki çalışmalarda bu değişkenler ile sosyal onay ihtiyacı tekrar araştırılabilir.

KAYNAKÇA

Akarşlan-Esen, M. ve Cesur, S. (2015). Üniversite öğrencilerinin ebeveynlik stillerini algılayışları ve bu algının ebeveyn-çocuk değer benzerliğine etkisi. *Psikoloji Çalışmaları Dergisi*, 35(2), 1-24.

- Alagöz, G. (2019). *Benlik kurgusunun sosyal onay ihtiyacı, kontrol odağı ve duygularını ifade edebilme ile ilişkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Arel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Andersen, S. M. and Chen, S. (2002). The relational self: An interpersonal social cognitive theory. *Psychological Review*, 109(4), 619-645. doi: 10.1037//0033-295X.109.4.619
- Aronson, E., Wilson, T.D. ve Akert, R.M. (2012). *Sosyal psikoloji*. İstanbul: Kaknüs Yayıncılık.
- Atça, M. (2019). *Kadın ve benlik kurgusu: Ağaoğlu, Burak, Sosyal ve Özlü*. Yüksek lisans tezi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van.
- Aunola, K. and Nurmi, J.E. (2005). The role of parenting styles in children's problem behaviour. *Child Development*, 76(6), 1144–1159.
- Bailey, K., Moulton, P. and Moulton, M. (2008). Athletics as a predictor of self-esteem and approval motivation. *The Sports Journal*, 1-7. Retrived from (10.09.2020): <https://thesportjournal.org/article/athletics-as-a-predictor-of-self-esteem-and-approval-motivation/#post/0>
- Banaji, M.R. and Prentice, D.A. (1994). The self in social contexts. *Annual Review of Psychology*, 45(1), 297-332.
- Baytemir, K., Karaşar, B. ve Öğülmüş, S. (2017). Ebeveyne bağlanma ve sosyal onay ihtiyacının kişilerarası yeterliği yordayıcılığı. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(3), 949-960. doi: <http://dx.doi.org/10.17860/mersinefd.305546>
- Boysan, M. (2012). *Üniversite öğrencilerinde erken dönem uyumsuz şemalar, başa çıkma stilleri ve öznel iyi oluş arasındaki ilişkilere yönelik bir model sınaması*. Yayınlanmış doktora tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Brewer, M. B. and Gardner, W. (1996). Who is this "We"? Levels of collective identity and self representations. *Journal of Personality and Social Psychology*, 71(1), 83-93.
- Buckhout, R. (1965). Need for social approval and attitude change. *The Journal of Psychology: Interdisciplinary and Applied*, 60(1), 123-128. doi: <https://doi.org/10.1080/00223980.1965.10545270>

- Bulğur, E. (2017). *Üniversite öğrencilerinin akılcı olmayan inançlarının benlik kurgularıyla ilişkisinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Çağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.
- Burger, J.M. (2006). *Kişilik*. (çev. İ. D. Erguvan Sarioğlu) İstanbul: Kaknüs Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş. (2016). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. (22. Baskı) Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2018). *Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri* (25. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Canlı, D. and Karaşar, B. (2020). Predictors of major depressive disorder: need for social approval and self-esteem. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 22(x), x-x .doi: 10.5455/apd.97683
- Chiba,T., Iketani, S., Han, K. and Ono, A. (2009). A comprehensive model of anxiety in gift giving. *International Review Of Business Research Papers*, 5(4), 322-334.
- Conn, L.K. (1964). *The effects of the approval motive, generalized expectancy, and threat to self-esteem upon the identification of emotional communications*. Doctoral dissertation, Ohio State University, Retrieved from: https://etd.ohiolink.edu/rws_etd/document/get/osu1262793924/inline
- Corey, G.(2008). *Psikolojik danışma, psikoterapi kuram ve uygulamaları* (Çev. T. Ergene). Ankara: Mentis Yayıncılık.
- Corsini, R. J. and Wedding, D. (1989). *Current psychotherapies* (Ninth edition.). Belmont, CA: Cengage Learning
- Cox, C.R., Arndt, J., Pyszczynski, T., Greenberg, J., Abdollahi, A. and Solomon, S. (2008). Terror management and adult's attachment to their parents: The safe haven remains. *Journal of Personality and Social Psychology*, 94(4), 696-717. doi: 10.1037/0022-3514.94.4.696
- Cross, S.E., Hardin, E.E. and Gercek-Swing, B. (2011). The what, how, why, and where of self-construal. *Personality and Social Psychology Review*, 15(2), 142–179. doi:10.1177/1088868310373752

- Crowl, T.K. (2001). Grading behavior and teacher's need for social approval. *Education*, 104 (3), 291–295.
- Crowne, D. P. and Strickland, Bonnie R.(1961)The conditioning of verbal behavior as u function of the need for social approval. *Journal of Abnormaland Social Psychology*., 63(2), 395-401.
- Crowne, D.P. and Marlowe, D. (1960). A news scale of social desirability independent of psychopathology. *Journal Of Consulting Psychology*, 24(4), 349–354.
- Cüceloğlu, D. (2013). İnsan ve davranışı (28. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi
- Çalışkur, A. (2013). Türk üniversite öğrencilerinin yaşam değerleri ve kişilik özellikleri üzerine bir araştırma. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(3), 109-142.
- Çiftçi, N. (2003). Kohlberg'in bilişsel ahlak gelişimi teorisi: Ahlak ve demokrasi eğitimi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1 (1), 43-77.
- Çolakoğlu, E.T.(2012). *Genç yetişkinlerde kendilik algısı, erken dönem uyumsuz şemalar, algılanan ebeveynlik stilleri ve kişilerarası ilişkiler*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Dağgöl, H.C. (2016). *Okul öncesi dönem çocuklarının öz düzenleme becerileri ile ebeveynlerin çocuk yetiştirme stilleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Doğu Akdeniz Üniversitesi, Öğretim ve Araştırma Enstitüsü, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti.
- Darling, N. (1999). Parenting style and its correlates. *Clearinghouse on Elementary and Early Childhood Education*. Eric Digest, EDO-PS-99-3.
- Darling, N. and Steinberg, L. (1993). Parenting style as context: An integrative model. *Psychological Bulletin*,113(3), 487-496.
- Deci, E.L. and Ryan, R.M. (2000). The" what" and" why" of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behavior. *Psychological Inquiry*, 11(4), 227-268.

- Değirmenci, E. (2019). *Çekirdek veya geniş ailede yetişen bireylerde sosyal onay ihtiyacı ile benliğin farklılaşması arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Ticaret Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Demir, V. (2018) Sanatla terapi programının bireylerin kaygı, sosyal kaygı ve sağlık kaygısı düzeyleri üzerine etkisi. *Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(2), 223-234.
- Dickenberger, D. and Grabitz-Gniech, G. (1972). Restrictive conditions for the occurrence of psychological reactance: Interpersonal attraction, need for social approval, and a delay factor. *European Journal of Social Psychology*, 2(2), 177-198.
- Dies, R.D. (1970). Need for social approval and blame assignment. *Journal Of Consulting And Clinical Psychology*, 35, 311-316.
- Dornbusch, S. M., Ritter, P. L., Leiderman, P. H., Roberts, D. F. and Fraleigh, M. J. (1987). The relation of parenting style to adolescent school performance. *Child Development*, 58(5), 1244–1257. doi: 10.2307/1130618
- Dönmez, O. ve Akbulut, Y. (2016). Siber zorbalık çalışmalarında sosyal beğenirlik etmeni. *Eğitim Teknolojisi Kuram ve Uygulama*, 6(2), 1-18. doi:10.17943/etku.19033
- Eberhard, V., Matthes, S. and Ulrich, J. G. (2015). The need for social approval and the choice of gender-typed occupations. *Gender Segregation in Vocational Education (Comparative Social Research)*, 31, 205-235. doi:[10.1108/S0195-631020150000031008](https://doi.org/10.1108/S0195-631020150000031008)
- Ekşi, H. (2006). Bilişsel ahlak gelişimi kuramı: Kohlberg ve sonrası. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(1), 29-38.
- Endler, N. S., Minden, H. A. and North, C. (1973). The effects of reinforcement and social approval on conforming behaviour. *European Journal of Social Psychology*, 3(3), 297-310.
- Ercan, H. (2011). İlişkisel-Bireyci-Toplulukçu Benlik Ölçeği'nin psikometrik özellikleri ve uyarlama çalışması. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 13(21), 37-45.
- Ercan, H. (2013). Genç yetişkinlerde benlik kurgusu üzerine bir çalışma. *Zeitschrift für die Welt der Türken*, 5(2), 157-178.

- Ergül, Ö. (2019) *Üniversite öğrencilerinde çocukluk dönemi örselenme yaşantıları ile kişilerarası duyarlılık ve sosyal onay ihtiyacı arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Muğla Sıtkı Kocaman Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Muğla.
- Erikson, M. G. (2007). The meaning of the future: Toward a more specific definition of possible selves. *Review of General Psychology*, 11(4), 348-358.
- Eroğlu, F. ve İrdem, Ş. (2016). Toplumsal cinsiyet ayrımcılığı ve yönetim kademelerindeki yansımaları. *Pamukkale İşletme ve Bilişim Yönetimi Dergisi*, 3(2), 11-35. doi: 10.5505/pibyd.2016.70288
- Erözkan, A. (2004). *Romantik ilişkilerde reddedilmeye dayalı incinebilirlik, bilişsel değerlendirme ve başa çıkma*. Yayınlanmamış doktora tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.
- Erözkan, A. (2004). Üniversite öğrencilerinin kişilerarası duyarlılıkları ile reddedilme duyarlılıklarının bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi*, 5(2), 85-98.
- Erözkan, A. (2005). Üniversite öğrencilerinin kişilerarası duyarlılık ve depresyon düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14, 129-155.
- Ersoy, E. (2009). Cinsiyet kültürü içerisinde kadın ve erkek kimliği: Malatya örneği. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(2), 209-230.
- Eryılmaz, A. (2010). Ergenlerde öznel iyi oluşu artırma stratejilerini kullanma ile akademik motivasyon arasındaki ilişki. *Klinik Psikiyatri*, 13, 77- 84.
- Espelage, D.L. and Swearer, S. M. (2003). Research on school bullying and victimization: What have we learned and where do we go from here?. *School Psychology Review*. 32(3), 365-383.
- Essau, C. A., Ishikawa, S., Sasagawa, S., Sato, H., Okajima, I., Otsui, K., Georgiou, G. A., O'Callaghan, J. and Michie, F. (2011). Anxiety symptoms among adolescents in Japan and

England: Their relationship with self-construals and social support. *Depression and anxiety*, 28,509–518. doi: 10.1002/da.20819

Fehr, E. and Falk, A. (2001). *Psychological foundations of incentives*. Institute for Empirical Research in Economics University of Zurich Working Paper Series. Working Paper No. 95, Paper presented at the Annual Conference of the European Economic Association.

Fishman, C.G. (1965). Need for approval and the expression of aggression under varying conditions of frustration. *Journal Of Personality And Social Psychology*, 2(6), 809-816.

Gheisari, M. (2016). The effectiveness of schema therapy integrated with neurological rehabilitation methods to improve executive functions in patients with chronic depression. *Health Science Journal*, 10(4), 1-5.

Göregenli, M. (1995). Kültürümüz açısından bireycilik-toplulukçuluk eğilimleri: bir başlangıç çalışması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 10(35), 1-14.

Güler, M. (2010). Sosyal psikoloji bakış açısından çocuk ve ergenlerde suçlu davranış gelişimi. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 89, 355-372.

Gümüş, Ö. D. (2009). *Kültür, değerler, kişilik ve siyasal ideoloji arasındaki ilişkiler: Kültürler arası bir karşılaştırma*. Doktora tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Güngör, E. (1998). *Değerler psikolojisi üzerinde araştırmalar* [Researches on the psychology of values]. İstanbul, Turkey: Ötüken.

Gürler, A. (2017). *Ergenlerde anne baba tutumları ile benlik saygısı arasındaki ilişkinin incelenmesi: Başak Şehir örneği*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Ticaret Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Hamarta, E. ve Demirbaş, E. (2009). Lise öğrencilerinin utangaçlık ve benlik saygılarının fonksiyonel olmayan tutumlar açısından incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21, 239-247.

Hamurcu, H. (2011). *Ergenlerin yetkinlik inançları ve psikolojik iyi oluşlarını yordamada psikolojik ihtiyaçlar*. Doktora tezi, Selçuk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.

- Haran, S. ve Aydın, O. (1995). Depresyon, umutsuzluk, sosyal beğenirlik ve kendini kurgulama düzeyinin intihar fikirleri ile ilişkisi, *Kriz Dergisi*, 3 (1-2), 218-222.
- Harb, C. and Smith, P. B. (2008). Self-construals across cultures: Beyond independence interdependence. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 39(2), 178-197. doi: 10.1177/0022022107313861
- Hebert, J. R., Ma, Y., Clemow, L., Ockene, I. S., Saperia, G., Stanek, E.J., Merriam, P. A. and Ockene, J. K. (1997). Gender differences in social desirability and social approval bias in dietary self-report. *American Journal Of Epidemiology*, 146(12), 1046-1055.
- Hekimoğlu, İ. (2017). *Lise ve üniversite evresindeki öğrencilerin kariyer çapaları ve sosyal ihtiyaçlarının değişimi ve ilişkisinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul .
- Hetherington, H.M. and Wray, N. P. (1964). Aggression, need for social approval, and humor preferences. *The Journal Of Abnormal And Social Psychology*, 68(6), 685-689.
- Hofstede, G. (2001). *Culture's consequences: Comparing values, behaviors, institutions and organizations across nations*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Horney, Karen (2014). *İçsel Çatışmalarımız (2.Baskı)*.(Çev. Z. Koçak), İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Huang, C.Y. and Lin, C.P. (2016). Enhancing performance of contract workers in the technology industry: Mediation of proactive commitment and moderation of need for social approval and work experience. *Technological Forecasting and Social Change*, 112, 320–328.
- Hui, C.H. and Triandis, H.C. (1986). Individualism-collectivism: A study of cross-cultural researchers. *Journal of Cross Cultural Psychology*,17(2), 225-248. doi: 10.1177/0022002186017002006
- Ingman, K. A. (1999). *An Examination of social anxiety, social skills, social adjustment, and self-construal in chinese and american students at an american university*. Doctoral Dissertation, State University, Faculty of the Virginia Polytechnic Institute, Virginia

- İmamoğlu, E.O., Küller, R., İmamoğlu, V. and Küller, M. (1993). The social psychological worlds of Swedes and Turks in and around retirement. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 24, 26-41. doi:10.1177/0022022193241002
- İnanç, B.Y. ve Yerlikaya, E.E. (2012), *Kişilik Kuramları* (6. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Jermyn, H. (2001). *The Arts and Social Exclusion: a review prepared for the Arts Council of England*. London: Arts Council of England.
- Jones, R. G. (1969). *A factored measure of Ellis's irrational belief system with personality and maladjustment correlates*. Unpublished doctoral dissertation, Texas Technological College, Texas-USA.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2005). Autonomy and relatedness in cultural context Implications for self and family. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 36 (4), 403-422.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2017). *Family, self and human development across cultures: Theory and applications* (Revised Second Edition). Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum.
- Kağıtçıbaşı, Ç. ve Cemalcılar, Z. (2015). *Dünden Bugüne İnsan ve İnsanlar* (17. Basım). İstanbul: Evrim Yayınevi.
- Karasan, S. (2015). *Bireylerin ebeveynlerinin göstermiş oldukları ebeveyn tutumu ile sahip oldukları düşünme stilleri arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Haliç Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Karaşar, B. (2014). *Sosyal onay ihtiyacının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Karaşar, B. (2020). Üniversite öğrencilerinde narsisizm ve sosyal onay ihtiyacı. *Turkish Studies-Education*, 15(2), 999-1009. <https://dx.doi.org/10.29228/TurkishStudies.41539>
- Karaşar, B. and Baytemir, K. (2018). Need for social approval and happiness in college students: the mediation role of social anxiety. *Universal Journal of Educational Research*. 6(5). 919-927.

- Karaşar, B. ve Öğülmüş, S. (2016). Üniversite öğrencilerinde sosyal onay ihtiyacının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Uludağ Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29(2) 469-495.
- Karaşar, B. ve Öğülmüş, S. (2020). Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği'nin ergenler üzerinde geçerlik ve güvenilirliğinin incelenmesi. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 10(2), 871-886.
- Kashima, Y., Kashima, E., Chiu, C.Y., Farsides, T., Gelfand, M., Hong, Y.Y, Kim, U., Strack, F., Werth, L., Yuki, M. and Yzerbyt, V. (2005). Culture, essentialism, and agency; Are individuals universally believed to be more real entities than groups. *European Journal of Social Psychology*, 35, 147-169.
- Kavut, S. (2018). Karen Horney ve nevrotik kişilik üzerine bir çalışma: Blue Jasmine örneği. *Journal of International Social Research*, 11(55).
<http://dx.doi.org/10.17719/jisr.20185537224>
- Kaya, A. (2010). *İlköğretim öğrencilerinden anne-babalarının çocuk yetiştirme tutumlarının kişilik özelliklerine göre değişkenliğinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kaya, M. ve Varol, K. (2004). İlahiyat fakültesi öğrencilerinin durumluk-sürekli kaygı düzeyleri ve kaygı nedenleri (Samsun örneği). *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 31-63.
- Kell, H. J. (2009). *Approval motivation and situational judgment tests: the role of personality and implicit trait policies*. Master's Thesis. Rice University. Retrieved from <http://scholarship.rice.edu/handle/1911/61901>
- Kesici, Ş. (2008). Yeni psikolojik ihtiyaç değerlendirme ölçeğinin Türkçe formunun geçerlik ve güvenilirlik çalışması: Doğrulayıcı faktör analizi sonuçları. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20, 493-500.
- Kılınçer, M. S. (2019). *Üniversite öğrencilerinin utanç ve suçluluk duygularına yatkınlıkları ve sosyal anksiyete arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Kırel, Ç., Kayaoğlu, A. ve Gökdağ, R. (2004). Sosyal Psikoloji, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Kimble, C. and Helmreich, R. (1972). Self-esteem and the need for social approval. *Psychonomic Science*, 26, 339-342.
- Kitayama, S., Markus, H. R., Matsumoto, H. and Norasakkunkit, V. (1997). Individual and collective processes in the construction of the self: Self-enhancement in the United States and self-criticism in Japan. *Journal of Personality and Social Psychology*, 72(6), 1245-1267.
- Kiyotaki, Y. and Yokoyama, K. (2006). Relationships of eating disturbances to alexithymia, need for social approval, and gender identity among Japanese female under graduate students. *Personality and Individual Differences*, 41, 609-618.
- Kohlberg, L. and Hersh, R. H. (1977). Moral development: a review of the theory. *Theory Into Practice*, 16 (2), 53-59.
- Kuyumcu, B. (2011). Üniversite öğrencilerinin duygusal farkındalık duyguları ifade etme benlik kurgusu ve öznel iyi oluş durumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Bilimler Eğitimi Dergisi*, 1(2), 104-113.
- Lobel, T. E. (1982). Parental antecedents of need for approval-a longitudinal study. *Journal Of Research In Personality*, 16(4), 502-510.
- MacDonald, A. P. (1971). Birth order and personality. *Journal Of Consulting And Clinical Psychology*, 36 (2), 171-176.
- Markus, H. and Nurius, P. (1986). Possible selves. *American Psychologist*, 41, 954-969. <http://dx.doi.org/10.1037/0003-066X.41.9.954>
- Markus, H. R. and Kitayama, S. (1991). Culture and the self: Implications for cognition, emotion, and motivation. *Psychological Review*, 98(2), 224-253.
- Markus, H. R. and Kitayama, S. (2003). Culture, self, and the reality of the social. *Psychological Inquiry*, 14(3-4), 277-283.

- Markus, H. R. and Kitayama, S. (2010). Cultures and selves: A cycle of mutual constitution. *Perspectives on psychological science*, 5(4), 420-430.
- Maslow, A. H. (1968). *Toward a psychology of being* (2nd ed.). New York: Van Nostrand Reinhold. 09.05.2020 tarihinde <https://archive.org/details/towardpsychology1968masl> adresinden ulaşılmıştır.
- Matsumoto, D. (1999). Culture and self: An empirical assessment of Markus and Kitayama's theory of independent and interdependent self-construals. *Asian Journal of Social Psychology*, 2(3), 289-310.
- McClelland, D.C (1961). *The Achieving Society*. Princeton, N.Y: Van Nostrand. 09.05.2020 tarihinde <https://babel.hathitrust.org/cgi/pt?id=mdp.39015003646802&view=1up&seq=3> adresinden ulaşılmıştır.
- Mccollum, D. L. (2009). What are the social values of college students?:A social goals approach. *Journal Of College And Character*, 6(6), 1-21.
- McLeod, S.A.(2014). Maslow's hierarchy of needs. Retrieved from: www.simplypsychology.org/maslow.html
- Milevsky, A., Schlechter, M., Netter, S. and Keehn, D. (2007). Maternal and paternal parenting styles in adolescents: Associations with self-esteem, depression and life-satisfaction. *Journal of Child and Family Studies*, 16, 39-47.
- Miller, J. G. (1988). *Bridging the content-structure dichotomy: Culture and the self*. In M. H. Bond (Ed.), *Cross-cultural research and methodology series, Vol. 11. The cross-cultural challenge to social psychology* (p. 266–281). Sage Publications, Inc.
- Moran, G. (1967). Ordinal position and approval motivation. *Journal Of Consulting Psychology*, 31 (3), 319-320.
- Nowicki, S. (1971). Ordinal position, approval motivation, and interpersonal attraction. *Journal Of Consulting And Clinical Psychology*, 36 (2), 265-267.
- O'Dwyer, K. (2013). After freud how well do we know ourselves and why does it matter? *Journal of Philosophy of Life*, 3(2), 97-107.

- Ogelman, H. G., Önder, A., Seçer, Z. ve Erten, H. (2013). Anne tutumlarının 5-6 yas çocuklarının sosyal becerilerini ve okula uyumlarını yordayıcı etkisi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (29), 143.
- O'Grady, K. E. (1989). Physical attractiveness, need for approval, social self-esteem, and maladjustment. *Journal Of Social & Clinical Psychology*, 8, 62-69.
- Öğretir, A.D. ve Demiriz, S. (2009). The effects of the motherhome-visit education program on mother's attitudes and empathy levels. *Journal of Faculty of Educational Sciences*.1(42), 421-433.
- Öpöz, T. (2017). *Spor veya sanatla uğraşan ergenlerin duygu düzenleme becerileri, sosyal kaygı ve öfke düzeyleri arasındaki ilişki*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Özbaş, A. A., Sayın, A. ve Coşar, B. (2012). Üniversite sınavına hazırlanan öğrencilerde sınav öncesi anksiyete düzeyi ile erken dönem uyumsuz şema ilişkilerinin incelenmesi. *Bilişsel Davranışçı Psikoterapi ve Araştırmalar Dergisi*, 1, 81-89.
- Özcan, B. (2017). *Beliren yetişkinlikte öznel iyi oluşun yordayıcıları olarak benlik kurgusu, benlik saygısı ve sosyal destek*. Yayımlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Özdemir, A. A. (2014). Kültür, benlik saygısı ve girişimcilik eğilimi: Amerikan ve Türk üniversite öğrencilerinde karşılaştırmalı bir çalışma. *İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi*, 43 (2), 351-367.
- Özdemir, Y. (2012). Ergenlerin öznel iyi oluşlarının özerk, ilişkisel ve özerk-ilişkisel benlik kurguları açısından incelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(38), 188-198.
- Özden, A. T. (2019). Tüketici yenilikçiliği ve sosyal onay ihtiyacı arasındaki ilişkinin incelenmesi üzerine bir araştırma. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 11(3), 1537-1558. <https://doi.org/10.20491/isarder.2019.688>

- Özer, P.S. ve Topaloğlu, T. (2008). *Motivasyonda Kapsam Kuramları. Liderlik Ve Motivasyon.* Celaleddin Serinkan (Der). Ankara:Nobel Yayın Dağıtım.
- Palaz, D .(2019) *Üniversite öğrencilerinin fiziksel aktiviteye katılımları ve özgüvenleri arasındaki ilişkinin incelenmesi.* Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Yozgat Bozok Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yozgat.
- Parçal, K. F. (2018). *Ergenlerin sosyal anksiyete düzeyleri ile özgüven algıları arasındaki ilişkinin incelenmesi.* Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Haliç Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü İstanbul.
- Pardee, R. L. (1990). *Motivation theories of Maslow, Herzberg, McGregor & McClelland. A Literature Review of Selected Theories Dealing with Job Satisfaction and Motivation*
- Pardee, R.L. (1990). Motivation theories of Maslow, Herzberg, McGregor and McClelland. A literatur review of selected theories dealing with job satisfaction and motivation. *ERIC, USA, <http://files.eric.ed.-gov/fulltext/ED316767.pdf>*
- Paulhus, D. L. and John, O. P. (1998). Egoistic and unrealistic biases in selfperceptions. The interplay of self-deceptive styles with basic traits and motives. *Journal Of Personality*, 66, 1026-1060.
- Petzel, T. P. (1972). Approval motive and self-estimates of academic performance. *Journal Of Consulting And Clinical Psychology*, 39 (2), 199-201.
- Rathus, S. A. and Nevid, J. S. (1989). *Psychology and the challenges of life: Adjustment and growth* (4th ed.). New York: Holt, Rinehart & Winston. 09.05.2020 tarihinde <http://books.google.com/books> adresinden alınmıştır.
- Recepov, R. (2000). *Algılanan ana-baba davranışları (kültürlerarası bir karşılaştırma).* Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Satow, K. L. (1975). Social approval and helping. *Journal Of Experimental Social Psychology*, 11, 501-509.
- Savci, M., Turan, M. E., Griffiths, M. D. and Ercengiz, M. (2019). Histrionic personality, narcissistic personality, and problematic social media use: Testing of a new hypothetical

model. *International Journal of Mental Health and Addiction*, 1-19.
<https://doi.org/10.1007/s11469-019-00139-5>

Scherer, S. E., Ettinger, R. F. and Mudrick, N. J. (1972). Need for social approval and drug use. *Journal Of Consulting And Clinical Psychology*, 38 (1), 118-121.

Schultz, D.P. and Schultz, S. E. (2005). *Theories of personality*. Belmont, CA: Thompson. Wadsworth.

Sevinç, G. ve Şener-Kılınç, T. (2018). Güvenli bağlanma düzeyi ve benlik kurguları ile üniversiteye yeni başlayan öğrencilerin uyumu arasındaki ilişki. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 14(3), 306-324. doi:10.17244/eku.377465.

Shemberg, K. M. and Leventhal, D. B. (1968). Masculinity-femininity and need for social approval. *J. of Projective Techniques and Personality Assessment*, , 32 (6), 575-77.

Simmons, J.A., Irwin, D.B. and Drinnien, B.A. (1987). Maslow's hierarchy of needs. *Psychology – The search for understanding*. NY: West Publishing Company.

Singelis, T. M. (1994). The measurement of independent and interdependent selfconstruals. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 20(5), 580-591.

Soenens, B. and Vansteenkiste, M. (2010). A theoretical upgrade of the concept of parental psychological control: Proposing new insights on the basis of self-determination theory. *Developmental Review*, 30, 74–99.

Sosik, J. J. and Dinger, S. L. (2007). Relationships between leadership style and vision content: the moderating role of need for social approval, selfmonitoring, and need for social power. *The Leadership Quarterly*, 18, 134– 153.

Soygüt, G., Karaosmanoğlu, A. ve Çakır, Z. (2009). Erken dönem uyumsuz şemaların değerlendirilmesi: Young Şema Ölçeği kısa form-3' ün psikometrik özelliklerine ilişkin bir inceleme. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 20 (1), 75-84.

Spencer, S. (2005). *Rationale motive behavior therapy: it's effectiveness with children*. Mastersthesi, The Graduate School University of Wisconsin. Retrieved from: <http://www2.uwstout.edu/content/lib/thesis/2005/2005spencers.pdf>

- Steinberg, L., Lamborn, S. D., Dornbusch, S. M. and Darling, N. (1992). Impact of parenting practices on adolescent achievement: Authoritative parenting, school involvement, and encouragement to succeed. *Child development*, 63(5), 1266-1281.
- Stets, J. E. and Burke, P. J. (2005). A sociological approach to self and identity. In M. Leary, & J. Tangney (Eds.), *Handbook of self and identity*. (pp. 128-152). N.Y.: Guilford Press.
- Strickland, B.R. and Crowne, D.P (1962) Conformity under Conditions of Simulated Group Pressure as a Function of the Need for Social Approval, *The Journal of Social Psychology*, 58:1, 171-181. doi: 10.1080/00224545.1962.9712366
- Sümer, N. ve Güngör, D. (1999). Çocuk yetiştirme stillerinin bağlanma stilleri, benlik değerlendirmeleri ve yakın ilişkiler üzerindeki. *Türk Psikoloji Dergisi*, 14(44), 35-58.
- Sümer, N., Gündoğdu-Aktürk, E. ve Helvacı, E. (2010). Anne-Baba Tutum ve Davranışlarının Psikolojik Etkileri: Türkiye’de Yapılan Çalışmalara Toplu Bakış. *Türk Psikoloji Yazıları*, 13 (25), 42-59.
- Şahan Yılmaz, B. ve Duy, B. (2013). Psiko-eğitim uygulamasının kız öğrencilerin benlik saygısı ve akılcı olmayan inançları üzerine etkisi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4 (39), 68-81
- Şimşek M.Ş., Akgemci, T. ve Çelik, A., (2001). *Davranış bilimlerine giriş ve örgütlerde davranış*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Şirvanlı-Özen, D. (2006). Ergenlerde akran zorbalığına maruz kalmanın yaş, çocuk yetiştirme stilleri ve benlik imgesi ile ilişkisi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 21 (58), 77-94.
- Tanhan, F. ve Mukba, G. (2014). Spann-Fischer ilişki bağımlılığı ölçeği’nin Türkçe’ye uyarlama çalışmasına ilişkin psikometrik bir analiz. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 36, (2), 179-189.
- Taniguchi, H. and Kaufman, G. (2018). Self-construal, social support, and loneliness in Japan. *Applied Research in Quality of Life*, 14, 941-960. doi:10.1007/s11482-018-9636-x

- Tatman, A. W. and Kreamer, S. (2014). Psychometric properties of the social desirability scale-17 with individuals on probation and parole in the United States. *International Journal of Criminal Justice Sciences*, 9(1), 122–130.
- Taylor, S. P. (1970). Aggressive behavior as a function of approval motivate and physical attack. *Psychonomic Science*, 18, 195-196
- Triandis ,H.C (1994) *Culture and Social Behavior*. New York: McGraw-Hill.
- Triandis, H. C. (2001). Individualism-collectivism and personality. *Journal of Personality*, 69(6), 907-924.
- Tulkin, S. R., Muller, J. P. and Conn, L. K. (1969). Need for approval and popularity: sex differences in elementary school students. *Journal Of Consulting And Clinical Psychology*, 33 (1), 35-39.
- Tunç, A. ve Tezer, E. (2006). Çocuk yetiştirme stilleri ve benlik saygısı arasındaki ilişki. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(25), 37-44.
- Turabik, T. and Başkan, A. G. (2015). The importance of motivation theories in terms of education systems. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 186, 1055-1063.
- Turan, R (2018) *Üniversite öğrencilerinde gönül ilişkisinde şiddete yönelik tutumlar ile toplumsal cinsiyet rolleri, bağlanma boyutları, benlik saygısı ve sosyal onay ihtiyacı arasındaki ilişkilerin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Turner, C. (1971). Effects of race of tester and need for approval on childrens' learning. *Journal Of Educational Psychology*, 62 (3), 240-244
- Twenge, J. M. and Campbell, S. M. (2008). Generational differences in psychological traits and their impact on the workplace. *Journal of Managerial Psychology*, 23 (8), 862-877.
- Twenge, J. M. and Im, C. (2007). Changes in the need for social approval, 1958- 2001. *Journal Of Research Inpersonality*, 41, 171-189.

- Uz, İ., Kimmelmeier, M., Paksoy, C., Krumov, K., Kühnen, U., Volkova, E., Gluzdova, O. ve Walton, A.P. (2018). Kültürlerarası bağlamda cinsiyet ve toplumsal cinsiyetin başarı motivasyonu üzerindeki etkisi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 33(81), 1–20.
- Vicente, J., Yolanda Moriera, Y., Moran, G., Comfort, J. C. and Finley, G. E. (1983). Personality correlates of ordinal family position in panamanian adolescents. *The Journal Of Social Psychology*, 120 (1), 7- 12.
- Weiten, W., Dunn, D. S. and Hammer, E. Y. (2015). *Psychology applied to modern life: Adjustment in the 21st century*. Cengage Learning.
- Wolfradt, U., Hempel, S. and Miles, J. N.V. (2003). Perceived parenting styles, depersonalisation, anxiety and coping behavior in adolescents. *Personality and Individual Differences*, 34, 521–532. [http://dx.doi.org/10.1016/S0191-8869\(02\)00092-2](http://dx.doi.org/10.1016/S0191-8869(02)00092-2).
- Yahşi, A. (2018). *Lise öğrencilerinde sosyal onay ihtiyacı ve kaygı düzeyleri arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Yalçinkaya, M., Taner, M. ve Demirci, E. (2019). Ergenlerde Sosyal Onay ve İyilik Hallerinin İncelenmesi. *Folklor/Edebiyat*, 25(97-1), 739-752. doi: 10.22559/folklor.976
- Yeung, N. C. and Chow, T. S. (2019). Coping with my own way: Mediating roles of emotional expression and social support seeking in the associations between individual differences and posttraumatic growth. *Health psychology open*, 1-8. doi: 10.1177/2055102919846596
- Yılmaz, A. (2000). *Eşler arasındaki uyum ve çocuğun algıladığı anne baba tutumu ile çocukların, ergenlerin ve gençlerin akademik başarıları ve benlik algıları arasındaki ilişkiler*. Yayınlanmamış doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Yılmaz, K. (2018). *Anne baba tutumlarının ergenlerde benlik saygısına etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Yılmaz, Y. (2007). *Anne-baba tutumları ile ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin okul başarıları ve özerkliklerinin gelişimi arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Yurtal Dinç, F. (1999). *Üniversite öğrencilerinin akılcı olmayan inançlarının bazı değişkenlere göre incelenmesi*. Doktora tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimler Enstitüsü, Ankara.

<http://cocukvespor.blogcu.com/spor-yapan-cocugun-okul-basarisi-da-yuksekluyor/9230589>

<https://www.sports-psychology.com/how-to-avoid-the-need-for-social-approval/>

EKLER

Ek-1: Kişisel Bilgi Formu

Yaşım:

Cinsiyetim: () Kadın () Erkek

Sınıf Düzeyim: () Hazırlık () 1.sınıf () 2.sınıf () 3.sınıf () 4.sınıf

Üniversitem:

Ailele birlikte yaşıyorum: Evet () Hayır ()

Okul dışında bir işte çalışıyorum : Evet () Hayır ()

Sanat/Spor faaliyetiyle uğraşıyorum : Evet () Hayır ()

En son dönem not ortalamam?

soiö Aşağıda yer alan maddeler sizlerin çeşitli sosyal durumlardaki tutumunuza yöneliktir. Aşağıda yer alan maddeleri dikkatlice okuyup, kendinize en uygun gelen seçeneği işaretleyiniz.		Tamamen katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
1	Başkaları tarafından onaylanmadığımda kendimi değersiz	5	4	3	2	1
5	Davranışlarımın başkaları tarafından nasıl değerlendirildiğiyle ilgili kaygılanırım.	5	4	3	2	1
9	Davranışlarımın, başkaları tarafından onaylanması benim için önemlidir.	5	4	3	2	1
13	Başkaları tarafından sevilmediğim düşüncesini beni rahatsız eder.	5	4	3	2	1
17	Olumsuz duygularımı onaylanmayacağım korkusuyla saklarım.	5	4	3	2	1
22	Başkaları tarafından onaylanmayan hareketlerimi düzeltmeye çalışırım.	5	4	3	2	1

Ek-2: Altılı Benlik Kurgusu Ölçeği

1	2	3	4	5	6	7		1	2	3	4	5	6	7
Çok az bir derecede							Orta derecede	Çok büyük bir derecede						
1.Kendimi aileme bağlı hissediyorum.								1	2	3	4	5	6	7
5. Ailemle güçlü bir ilişkim olduğunu düşünüyorum.								1	2	3	4	5	6	7
9. Dostlarımın amaç, istek ve ihtiyaçlarının farkındayım.								1	2	3	4	5	6	7
13. Fakültemdeki/bölümümdeki arkadaşlarımı ilgilendiren olaylardan etkilenirim.								1	2	3	4	5	6	7
16.Kendimi sosyal grubuma bağlı hissediyorum.								1	2	3	4	5	6	7
21.Kendimi tüm insanlığa bağlı hissediyorum.								1	2	3	4	5	6	7
25. İnsanlıkla güçlü bir ilişkim olduğunu düşünüyorum.								1	2	3	4	5	6	7
29.Diğerlerinden farklı özel bir kişi olarak kendi amaç, istek ve ihtiyaçlarımın farkındayım.								1	2	3	4	5	6	7

Ek-3: Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği

ÇYTÖ	ANNE M					BABA M				
	Hiç doğru değil (1)	Doğru değil (2)	Kısmen doğru (3)	Doğru (4)	Çok doğru (5)	Hiç doğru değil (1)	Doğru değil (2)	Kısmen doğru (3)	Doğru (4)	Çok doğru (5)
3. Nasıl davranacağım ya da ne yapacağım konusunda bana hep yararlı fikirler vermiştir.										
6. Arkadaşlarımla ilişkilerime çok karıştırdı.										
9. Sevgi ve yakınlığına her zaman güvenmişimdir.										
13. Bir problemim olduğunda ona anlatmaktansa, kendime saklamayı tercih ederdim.										
17. Onun düşüncelerine ters gelen bir şey yaptığımda suçlamazdı.										
22. Arkadaşlarımla dışarı çıkmama nadiren izin verirdi										

